ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 10 december 2011

REPORTAGE

5
Kans en
Ongeleid projectiel

ACHTERGROND

10
Veelzijdig
en actief

INTERVIEW

14
Goede vaart
voor Mermaid

Wacao: Reconstructie van een vergeten buurt (slot)

"In Wacao valt niets te beleven. Het is dood, morto-morto", klagen ouderen die zich Wacao herinneren als een buurt die blaakte van de activiteiten. Toch is het juist in Wacao waar de meeste mensen in beweging komen om mee te denken over de regeringsplannen van het Nationale Buurtbeleid 2011-2012.

Voormalig voetballer Rudsel 'Ruby' Felipa, met Gera Rodriguez, voorzitter van Plataforma Banda'bou en actief buurtgenoot Chito Doran.

Tekst en foto's: Ieteke Witteveen

De buurt scoort hoog waar het gaat om gemeenschapszin, ondanks dat de families ver van elkaar afwonen en veel jongeren vertrokken zijn. Een reden daarvoor kan zijn dat die families, waarvan de leden vaak onderling getrouwd zijn, elkaar van kindsaf aan kennen. De familieband wordt versterkt door het delen van het erf met verschillende generaties. Vanaf de jaren veertig en vijftig bloeiden er de buurtinitiatieven en het clubwezen.

Zo had Wacao als een van de eerste buurten van Banda'bou een eigen voetbalteam. Ook kreeg het in 1952, dank zij een handtekeningenactie van Aniceto 'Cheto' Koeiman, de vader van de huidige minister, eerder dan andere buurten van de streek elektriciteit.

Bismarck

Eind jaren veertig kende de buurt vooral veel actieve dam- en dominoclubs. "We hadden zelfs een eigen uniform", weet Cai Rosalia (1928-2011) nog. Een populaire dam-, domino- en boksclub in die naoorlogse jaren was Bismarck, genoemd naar het Duitse oorlogsschip dat tijdens de Tweede Wereldoorlog tot zinken werd gebracht en kennelijk de fantasie in Wacao had geprikkeld. Rosalia: "We speelden domino vanaf de vroege middag tot 's avonds bij Dudu Muzo thuis. Daar boksten we ook. Daarna werd er gefeest."

Papieren kleding

Als er ooit een cultuurhistorische kaart komt voor vieringen en plezier, verdient Wacao daarop een ereplaats. De oude buurt kent al vanaf eind 19e eeuw populaire dansfeesten, zoals met een muzik di zumbi-ensemble, bestaande uit een fluit, triangel, matrimoniaal en tamboer. De ka'i orgel had begin 20e eeuw nog maar net haar entree gemaakt op Curaçao, of dat wonderbaarlijke muziekinstrument ging al naar Wacao; eerst met paard en wagen, vanaf de jaren dertig met een vrachtwagen. De feesten vonden zo'n zes tot acht keer per jaar plaats. Dat was op zondag, na de kerk. "Om drie uur 's middags begon het met dansles voor de kinderen. Het feest zelf begon om zes uur en duurde tot zes uur in de ochtend." Er werden maar twaalf paren tegelijk uitgenodigd, want in de kunukuhuizen konden maar zes paren tegelijk dansen. De rest bleef buiten kijken." De feesten hadden iets weg van een spektakel", herinneren Cai Rosalia en Serapio Pinedo zich. "Als je werd uitgenodigd, hoorde je wat de kledingcode was: dat was een bepaalde kleur, een lange jurk of een grote makambakraag, in rood-wit-blauw." Soms stond op de uitnodiging dat je in papieren kleding moest komen." Dat roept nog ondeugende herinneringen op, want het effect van zo'n kostuum na veel dansen en zweten laat zich raden.

Flor di Wacao

De ka'i orgelfeesten inspireerden Serapio Pinedo (89) zo dat hij zich als kleine jongen al voornam ooit zelf zo'n mooie houten kast waar muziek uitkwam te maken. Hij bekwaamde zich als timmerman en werd eerst bekend als maker van doodskisten. Maar zijn passie was het ka'i orgel. Zijn eerste tingelingebox kwam er al in 1940. De ka'i orgel waarop ook gedanst kon worden, voltooide hij in 1964. Pinedo, zelf een kleinzoon van een van de vroegere landeigenaars en een grootmoeder van de Colombiaanse Wayuu-bevolking, heeft inmiddels een productie van rond de vijftig ka'i orgels op zijn naam staan. Zijn kennis en composities als Flor de Wacao horen op de lijst van beschermd muzikaal erfgoed van Curaçao.

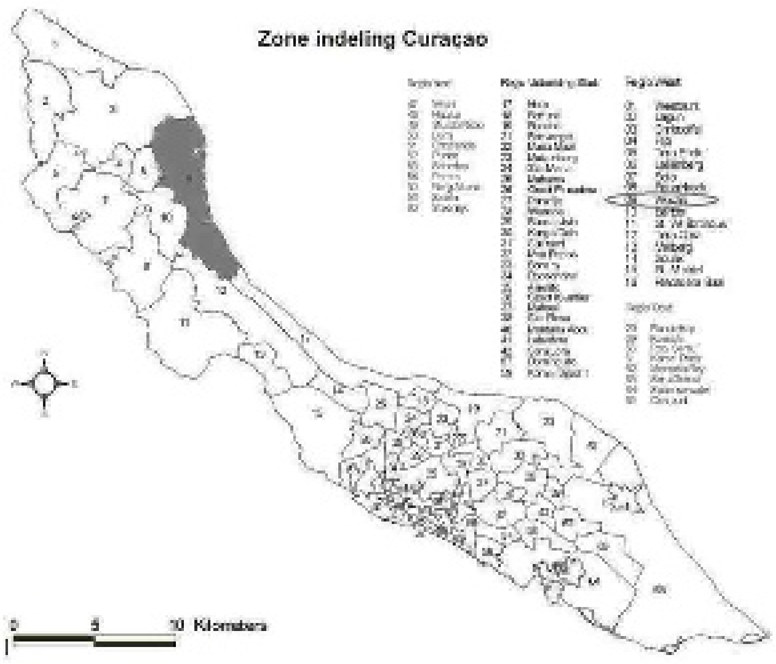

Tambú en babalu

En altijd was er de tambú. Dat begon al in oktober als jongeren, waaronder Genaro 'Nacho' Geertruida, rond acht uur 's avonds samenkwamen op het pleintje van Seru Bientu of aan de kant van de weg naar de kerk, om op een zelfgemaakte bari te spelen. De zangers en chapi-spelers dienden zich vanzelf aan. Als er geen tambú was, speelden de jongens op een blikken trommel. Elke avond, tot twaalf uur 's nachts, niet gehinderd door een koloniaal verbod of taboes, communiceerden ze zo met elkaar, de buurt en een ver verleden.

De beoefenaars van de tambú waren ook de gangmakers van de seú van het begin van het jaar, om met een kachu - een koehoorn - en tambú het oogsten te vergemakkelijken op een van de akkers of bij de collectieve optochten in Barber, bij Popo Rojer en op Koninginnedag.

Cai Rosalia herinnert zich nog de Chiwewe-vieringen. Die werden gehouden op de laatste dag van de maand oktober, de 'Mariamaand'. Na avonden lange katholieke devotie was er op 31 oktober ruimte voor een Afrikaanse erfenis van zang, verhalen, afgewisseld met dans. Daarbij werd altijd veel gelachen.

Toen de Cubaanse muziek in Wacao, en heel Curaçao, haar entree deed werd het zondagse vertier uitgebreid met feesten op het ritme van guanguanco, guaracha en son montuno. In 1940 hadden de gebroeders Pinedo al een eigen buurtorkest Conjunto Tropical. Wacao bracht in de jaren zeventig de bekende salsero voort: Richie 'Babalu' Kirindongo, die internationaal furore maakte met Grupo Bess.

Credit Union San Jose

Er zijn twee initiatieven die extra aandacht vragen, omdat de bewoners die nieuw leven in willen blazen. Het betreft een coöperatie en de initiatieven op sportgebied. Het initiatief van de spaar- en kredietcoöperaties op Curaçao eind jaren vijftig, gestimuleerd door pater Amado Römer, vond een enthousiast onthaal in Wacao. Een groep bewoners sloeg de handen ineen en richtte in 1960 een eigen spaarcoöperatie op, die de naam San Jose kreeg. Binnen een paar jaar telde de spaarcoöperatie 120 leden. Toen er behoefte was aan een eigen onderkomen, werd besloten dat zelf te bouwen. "De een was metselaar, de ander timmerman. We hebben het gebouw op eigen kracht gemaakt", vertelt Cai Rosalia. Voor de inrichting werd een beroep gedaan op de centrale Liga van Credit Unions, het latere Fekoskan. De coöperatieleden kregen nul op het rekest. "We moesten eerst helpen met het centrale gebouw van de Liga." Daar voelden de Wacaoënaars niet veel voor. Toen daarop het verwijt van de paters kwam dat ze egoïstisch waren, legde de toenmalige voorzitter zijn functie neer. De coöperatie kende daarna nog bijna tien jaar een bloeiend bestaan. Deze verliep toen de afdrachten niet meer op tijd kwamen en er meer geleend dan in kas was. Wel zorgde de voorzitter Desilo Sambo tot zijn dood ervoor dat elektra en water werden betaald. Het gebouw bleef tot het jaar 2000 in gebruik voor de bijeenkomsten van de voetbalclub, voor feesten en trainingen voor de band Sensational Combo en als kerk. Het gebouw is daarna in verval geraakt.

Bij de buurtvergadering van oktober 2011 in het kader van het Nationale Buurtplan is door aanwezigen dringend verzocht om dit gebouw weer op te knappen en opnieuw een centrale functie te geven voor 'heel Wacao, inclusief Leliënberg en Flip'.

Wacao Boys en Blue Angels

Op sportief gebied profileren jongeren van Wacao zich al vanaf de jaren vijftig en zestig. De voetbalclub Wacao Boys, opgericht in 1957, speelde zes jaar in de eerste divisie. De Curaçaose voetbalwereld herinnert zich keeper Jovi Alvarez, de broers Hansen en Jansen, Passial, Sambo, Bernadina, Welvaart, Raymundo Granviel en vele anderen. In de jaren zeventig kwam daar softbal bij, nadat in 1976 Blue Angels was opgericht door Hensley en Wendell Koeiman. Wat begon als een sportieve activiteit voor de meisjes van de families Koeiman en Doran, groeide uit tot een echte buurtsport. "Het vertrek van de initiatiefnemers, maar ook het wegkopen van veelbelovende spelers naar andere clubs veroorzaakte de teruggang", legt ex-voetballer Rudsel 'Ruby' Felipa (53) uit. Felipa, die onlangs op eigen kosten het veld liet schoonmaken, benadrukt: "Als het veld en de buurt inderdaad worden opgeknapt zal er animo zijn om de draad van toen weer op te pakken. Ik ben in ieder geval bereid mijn schouders eronder te zetten en ik reken ook op anderen."

Buurteconomie

Bezorgde ouders benadrukten in de recente buurtvergadering dat er eerst wat voor de jongeren gedaan moet worden. "Ze vervelen zich. Na school voeren ze de geiten, maar ze stelen ze ook. Er is nu niets. Daardoor heb je geen zicht op de kinderen. Ze hebben niets om zich te ontwikkelen."

Andere buurtbewoners die dringend werk nodig hebben, komen niet aan bod. Een naaister verloor haar baan bij de recente sluiting van Cambes, een ander zit thuis met rugklachten door werk in de bouw. Ideeën voor werk in de eigen omgeving zijn er genoeg: een slachthuis, een molen voor het malen van de maïs en, vooral, het ecotoerisme bevorderen met het opengooien van de oude paden als die van Seroma/Sint Hironimus naar Wacao in combinatie met de eeuwenoude kunukucultuur. Helaas is er geen geld opgevoerd voor een buurteconomie in de begroting van Plan Nashonal. Toch kan voorspeld worden dat zonder investering de ruim 10 miljoen gulden die nu op de begroting staat voor de fysieke infrastructuur van Wacao, al gauw weggegooid geld is.

Bronnen:

Banda Bou, alma di Kòrsou, L. Weeber & I. Witteveen (2010).
Plan di Akshon di Bario Wacao, (november 2011).
Interviews met Serapio Pinedo (17 december 2009), Genaro 'Nacho' Geertruida (1 maart 2010), Teresa 'Techi' Koeiman (17 december 2009), Cai Rosalia, (10 november 2009) en Ruby Felipa (1 december 2011).

Ieteke Witteveen is antropoloog en publicist. Directeur IDA_Sa, Cultural Resource Management, ex-directeur NAAM (2001-2011). Eindredacteur van het Beleidsplan Integrale Ontwikkeling van de Curaçaose buurten (2001).

De twee broers Doran van Plataforma Banda'bou.

Teresa 'Techi' Koeiman-Doran en Serapio Pinedo.

Credit Union San Jose anno 2011.

ÑAPA 2011
Nr. 43

Gekte

Het verkeer slaat op hol, de kerstbonus brandt in de zak, er wordt al volop gehamsterd bij supermarkten en toko's en gedecoreerd bij het leven. Cadeaus worden gekocht, afspraken gemaakt voor feestdagen en bedrijfsuitjes. De decembergekte slaat in alle hevigheid toe en we zijn er maar mooi druk mee.

Maar de spreekwoordelijke show moet toch ook gewoon doorgaan, dus hier ligt weer voor u de oude vertrouwde Ñapa alsof er helemaal niets aan de hand is. Geen woord over kerst, laat staan over de komende jaarwisseling in deze editie. We bewaren dit alles voor onze kerstkrant, waar overigens al hard aan gewerkt wordt, die daar tenslotte speciaal voor bedoeld is.

Nee, wij hebben het over kunst en cultuur, geschiedenis, economie, ontwikkeling en wat dies meer zij. Zoals u dat van ons gewend bent.

Op pagina 3 deze week de eerste van twee delen over wat er in de loop van de afgelopen eeuw zoal is gezegd en geschreven door in het Papiaments publicerende schrijvers over de rol van hun moedertaal. Fred de Haas wist wederom de meest uiteenlopende uitspraken en opvattingen in een boeiend geheel te vervatten.
Maya Mathias bezocht op 11 november het seminar van het een jaar oude HR Netwerk Curaçao en doet op pagina 10 verslag van deze interessante bijeenkomst.
Na tien jaar is 'het goede schip' de Mermaid een begrip op Curaçao. Eigenaar Cor Mons durfde het ondanks economisch onzekere tijden toch aan om een fikse investering te doen. Na maanden van hard werken is de boot klaar en vandaag gaat de nieuwe Mermaid in de vaart. Judice Ledeboer sprak met hem en zijn medewerkers. U leest het op pagina 14.

Geen gekte in de Ñapa dus. Gewoon lekker leesvoer voor het weekend.

Have a good one!

De redactie

Colofon

BLADMANAGER
Karin Wooning
EINDREDACTEUR
Hans Vaders
ADVERTENTIES
Marloes Tak
VORMGEVING
Wendela Ataliede
Stephanie Heyer
Aan deze Ñapa werkten mee:
Marja Berk
Marius Bremmer
CVF
Monique Casimiri
Jorge Curiel
Verele Ghering
Hans de Haan
Fred de Haas
Margot Hack
Bob Harms
David Harreman
Lennart Huijsen
Judice Ledeboer
Maya Mathias
Peter Onvlee
Jan de Ruijter
Hans Vaders
Bertine Vermeer
May Voges
Ieteke Witteveen
Ken Wong
Karin Wooning
Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao
Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com
Adverteren?
Bel Marloes Tak
736-9050 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

Mimi van Bindsbergen:

'Op weg naar het Louvre'

Mimi van Bindsbergen is opgewonden, gespannen en heeft nog last van uitgestelde schrik. Al pratend loopt ze heen en weer, verzorgt koffie en ploft dan eindelijk neer. Ze is uitgelaten, en terecht.

Tekst: Marja Berk Foto: Ken Wong

Mimi van Bindsbergen in haar atelier.

Bij het begin beginnend: Mimi van Bindsbergen schildert. Ze is afkomstig uit Nederland, woont nu op Curaçao, maar heeft met haar echtgenoot over de hele wereld gezworven. "De wereld gaat ons aan", zegt ze resoluut, "en ik vind het fantastisch om veel landen en culturen te ontdekken." Dat blijkt ook uit de grote hoeveelheid geografische boeken die zij in haar bezit heeft. Ze woonde inmiddels op vele plekken op deze aardbol en neemt overal, zoals ze zelf zegt, haar atelier mee.

Reeds als klein meisje kon ze het tekenpotlood niet links laten liggen; een studie aan de Kunstacademie in Breda werd dan ook een logisch gevolg. Ze studeerde af in Tilburg en de wereld lag voor haar open. Ze is vooral geïnteresseerd in landschappen en culturen en vertaalt haar betrokkenheid in zogeheten 'mixed media': een kunstvorm die veel combinaties in de gebruikte materialen omvat. Mimi van Bindsbergen: "Ik gebruik eerst acryl, maar daarnaast krijt, karton en papier. Verschillende materialen die ik hanteer voor mijn abstracte werken."

In haar atelier prijkt op de schildersezel een groot, zojuist afgerond doek, vervaardigd in aardekleuren. Wanneer ze haar gevoel probeert te vertalen in een werk is ze niet gemakkelijk voor zichzelf. "Nee, het moet helemaal kloppen. Ik kan dan ook heel lang nadenken over de materialen en de kleuren die ik wil gebruiken om een bepaald gevoel gestalte te geven. Het is soms niet gemakkelijk om goed over te brengen wat ik gezien heb en welke beleving ik daarbij ondervind. Ik kan dan ook soms helemaal opnieuw beginnen, omdat ik niet tevreden ben. Vaak is het een gevecht, maar wel een gevecht in positieve zin", zegt ze lachend.

Under Water III

Euforisch

We komen bij de reden waarom ze zo euforisch is: Mimi van Bindsbergen is één van de kunstenaars die gaat exposeren in het Parijse Louvre. Voor wie het Louvre niet kent, het is een zeer groot museum in het centrum van de Franse hoofdstad. De Mona Lisa van Leonardo da Vinci is waarschijnlijk het beroemdste stuk uit de collectie van dit imposante museum. Het symbool van eeuwige schoonheid, het Griekse marmeren beeldhouwwerk de Venus van Milo, is er ook in volle pracht te bewonderen.

Hoe komt Mimi in het Louvre terecht? "Daar is een jaar voorbereiding aan voorafgegaan. De expositie heet afgekort de SNBA. Deze Franse Société Nationale des Beaux Arts (Nationale Vereniging voor Beeldende Kunst) organiseert jaarlijks een internationale 'salon', een tentoonstelling met prijzen." Ze schuift wat heen en weer op haar stoel en gaat enthousiast verder: "Zij nodigen internationale groepen kunstenaars uit en dit jaar werd er voor het eerst een Nederlandse delegatie uitgenodigd."

Het initiatief werd genomen door Roelofje van Opzeeland, een kunstschilderes, beeldhouwster en dichteres. "Zij heeft alles georganiseerd en we gaan met tien man." De reden dat Mimi werd uitgenodigd laat zich raden. Van Opzeeland ontdekte haar in het begin van dit jaar een expositie van Mimi van Bindsbergen en was onder de indruk van haar werk. "Zo heeft ze diverse exposities bezocht en de kunstenaars verzocht deel te nemen. Nou, dat was geweldig natuurlijk."

Saamhorigheid

Tien gerenommeerde Nederlandse kunstenaars die deelnemen aan een prestigieuze expositie; dat móet saamhorigheid betekenen. "Inderdaad", lacht Van Bindsbergen, "we onderhouden veel contact, terwijl we elkaar onderling helemaal niet kenden." In Nederland is er een persmoment geweest, waar ze jammergenoeg niet bij kon zijn. "Maar dat hebben ze goed gemaakt door een foto van mij bij iemand op schoot te zetten. Zo was ik er toch een beetje bij."

Haar werk is inmiddels in Nederland en wordt binnenkort vervoerd naar het machtige Louvre. Daar, in het souterrain, worden de werken van alle deelnemende kunstenaars geëxposeerd. "Delegaties uit Europa maar ook daarbuiten, zijn vertegenwoordigd. Ook dat maakt het geweldig interessant." Mimi van Bindsbergen vindt het zelf allemaal 'super-super spannend' en veel kennissen van haar maken er grapjes over: "Onze Mimi hangt binnenkort naast de Mona Lisa! Het is natuurlijk ook een grote eer om in dit fantastische museum te hangen. Dat had ik nooit durven dromen. Ik, te zien in het Louvre. Dat is once in a lifetime!"
Ze straalt. "Als ik terug ben moet ik weer even met de benen op de grond komen, hoor."

De vernissage heeft inmiddels donderdagavond 8 december plaatsgevonden en de expositie duurt tot en met zondag 11 december. "Op zaterdag 10 december is de prijsuitreiking, maar het gaat me eigenlijk niet om die prijs. Natuurlijk, het zou leuk zijn, maar ik ben al zo verguld dat ik er hang!", zegt de kunstenares.

Uitwisseling

In de catalogus die is uitgegeven staat vermeld dat Mimi van Bindsbergen op Curaçao woont en ze wil op subtiele wijze het eiland onder de aandacht brengen. "Ik wil Curaçao in het zonnetje zetten en misschien krijg je dan wel een uitwisseling met kunstenaars van dit eiland. Er zijn toch redelijk veel Curaçaose kunstenaars, die stuk voor stuk hun eigenheid voortreffelijk vertalen." Haar verbondenheid met MonArt Gallery zou hier wellicht iets kunnen betekenen.

Tijdens het gesprek ligt het vertrek van Mimi van Bindsbergen naar Parijs nog in het verschiet. Als u dit leest, heeft ze wellicht al een prijs in ontvangst mogen nemen. Maar de allergrootste onderscheiding heeft ze al in haar bezit: exposeren in het Louvre!

Foto van de week

Wie laat wie nu uit? Is de jonge Jaden Rooi (vier jaar) met de leguaan aan de wandel, of is het wellicht andersom? De foto werd genomen ter hoogte van Plein Cafe Wilhelmina aan het Wilhelminaplein en ingestuurd door Arnold Rooi, de vader van Jaden. Heeft u een leuke foto? Stuur hem naar napa@amigoe.com.

Thuis

Facebook

Monique Casimiri

Facebook, wat een geweldig medium. Ik vraag mij weleens af hoe ik contact hield met al mijn vrienden van Facebook voordat het bestond. Niet dus. Onmogelijk. Als ik zo mijn vriendenlijst eens doorloop moet ik eerlijk bekennen dat ik met de meesten ervan nog steeds geen contact heb. Waarom houd ik ze dan toch aan als vrienden?
Ik ben de leeftijd voorbij dat ik een flink aantal vrienden bij mijn naam wil hebben staan. Daar gaat het dus niet om. Waarom dan wel? Het is een stukje van thuis. Ik kan dat maar moeilijk uitgelegd krijgen aan mijn man.
'Zit je nu alweer achter die pc? Ben je aan het werk?'
'Eh nee, schat, ik zit op Facebook.'
Ik hoor de zucht, maar zie hem al niet meer, ik kijk alweer naar mijn beeldscherm. Is er iets veranderd? Heeft iemand iets gezegd? Nee, nog niet. Dat komt dadelijk wel.
Zie je wel, daar verandert iets. Iemand heeft een foto erop gezet. Oh, dat is jammer, deze mensen ken ik eigenlijk niet zo goed. alleen de vriend zelf en die staat niet op de foto's. Nog even wachten dus maar.
Ondertussen kijk ik of ik mailtjes heb ontvangen. Ja, mijn moeder, leuk, met een heleboel foto's erbij. Even een kop thee pakken, dan ga ik die eens goed bekijken. Het downloaden van de foto's duurt langer dan ik dacht, dus ondertussen toch nog maar even kijken op Facebook of daar iets is veranderd. Niets. Dan maar terug naar de foto's die nu langzaam binnen komen. Ik hoor een belletje. Wat is dat ook alweer? Oh ja, skype. Of ik wil skypen met mijn ouders. Tuurlijk. Doen we. Terwijl ik op accepteren druk roep ik mijn zoontje erbij. Opa en oma willen best skypen met hun dochter, maar eigenlijk is het veel leuker met hun kleinzoon, en gelijk hebben ze. Kleinzoon komt eraan gedrenteld. Hij wil eigenlijk al een hele tijd spelletjes doen op de computer, maar mama is nog bezig met Facebook, dus dat kan nog niet. Skypen is een slecht alternatief en na een paar rare bewegingen en een ayo is hij weer weg.
Ik houd het kort, wil de foto's nog zien en moet eigenlijk echt werken. Toch nog even op Facebook kijken hoor. Hé dat is leuk, die vriendin van vroeger is nu op vakantie in Amerika. Even kijken waar ze heen is. Naar Miami, dat is leuk, en er staat al een foto bij. Jeetje, wat is ze veranderd. Ben ik ook zo veranderd? Wat zullen mensen denken als ze foto's van mij zien die ik op Facebook zet? Met de kerst ben ik daar, zullen mensen mij aanspreken, omdat ze me nu herkennen van de foto's van Facebook? Of hadden ze me anders ook wel herkend?
Gaan we iets afspreken met de kerstdagen?, wordt mij gevraagd. Oei, ik weet niet of ik daar wel zin in heb. Maar ja, iedereen weet nu dat we naar het eiland komen, dat had ik al op Facebook gezet. Hoe kom ik hier nu onderuit? Zal ik haar snel ontvrienden? Of valt dat op? Even kijken hoeveel vrienden ze heeft. Oh, dat zijn er niet zo veel. Dan gaat het vast opvallen als ik haar ga ontvrienden. Dat wil ik niet. Ja, wel ontvrienden, maar niet dat het opvalt.
Hé, een berichtje van manlief. Of ik kom eten. Eten? Dat kan hij toch ook gewoon vragen. Oh, dat had je al gedaan schat. En ik hoorde je niet. Ik kom eraan, even zeggen dat ik met de kerstdagen wel iets wil afspreken.
Nee, niet met jou. Jij gaat al mee. Met... Laat maar, die ken je niet. Iemand van vroeger. Vrienden.

Del holandés que se va…

‘Ik heb een bòter meegebrengt’ (1)

In dit artikel in twee delen onderzoekt onze medewerker Fred de Haas wat er zoal in de twintigste eeuw door voornamelijk in het Papiaments publicerende Antilliaanse schrijvers is gezegd, gedacht en geschreven over de rol van hun moedertaal. Daarbij blijven de Antilliaanse schrijvers die in het Nederlands hebben geschreven op de achtergrond. Deze hadden hun eigen - ongetwijfeld respectabele - redenen om in het Nederlands te schrijven.

De Haas baseert zich in dit artikel voornamelijk op direct toegankelijke bronnen waarvan de meeste in ‘Pa Saka Kara’ te vinden zijn.

Het is interessant te constateren dat de opvattingen van de schrijvers uit het begin van de vorige eeuw betrekkelijk mild zijn ten aanzien van de toen overwegende rol van het Nederlands en dat zelfs schrijvers als Luis Daal nog van mening waren dat ‘verheven’ ideeën beter in het Spaans, Engels of Nederlands konden worden verwoord dan in het Papiaments.

Onze lezers nemen kennis van het gedachtegoed van een frater en een pater, komen langs de schrijvers Willem Kroon en Willem Hoyer, luisteren naar de ondernemer Panneflek en de schrijvers Manuel Fraai en Guillermo Rosario. Om het Antilliaanse beeld te completeren krijgen onze lezers ook een kijkje in de keuken van de Arubaanse buren Habibe, Oduber en ‘juffrouw’ Belén Kock-Marchena. Voor de Grote Drie is deze keer geen plaats, niet omdat zij deze niet zouden hebben verdiend, maar omdat er in dit verband al genoeg over hen is geschreven en de auteur niet in herhaling wil vervallen.

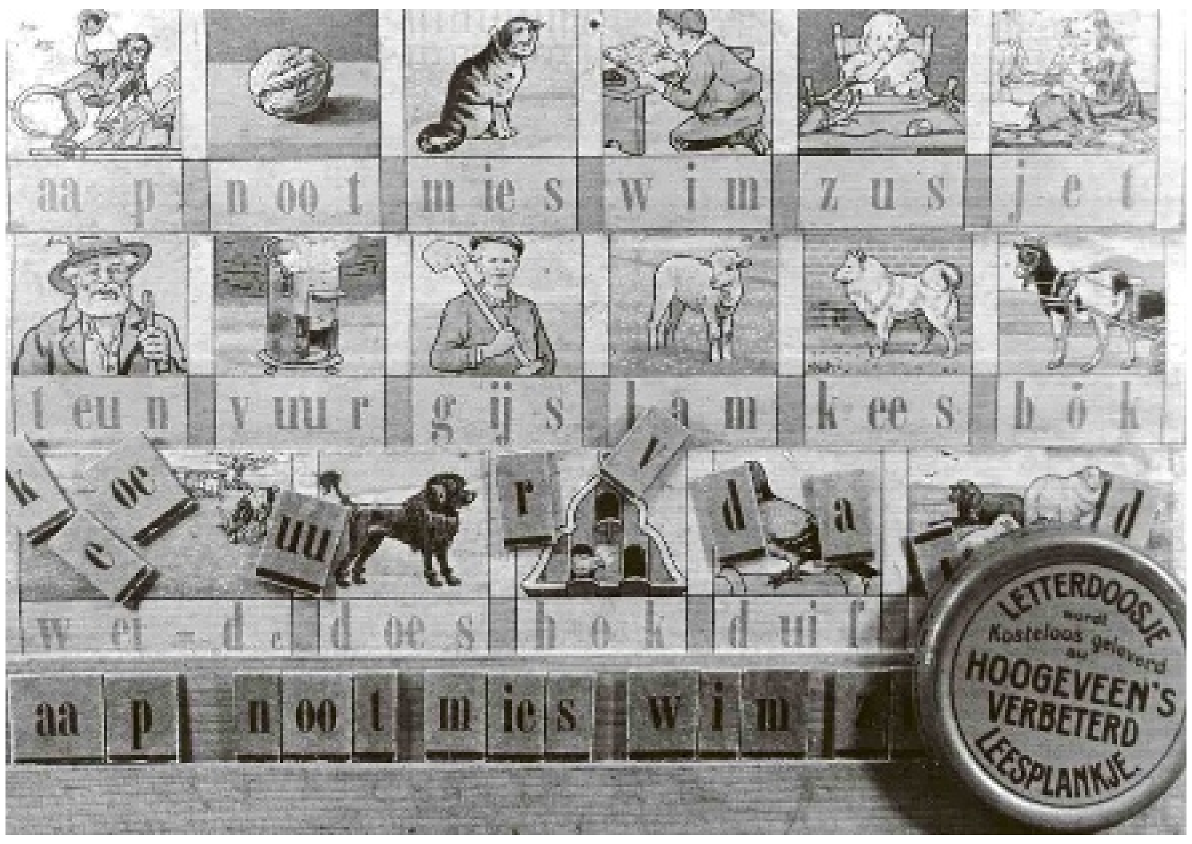

Tekst: Fred de Haas

De ‘Amigoe’ van 1915: Frater Walboomers en pater Poiesz

Bijna honderd jaar geleden vond er in de ‘Amigoe’ een discussie plaats tussen twee Nederlanders die in 1915 omstandig - zoals in die tijd de gewoonte was - uitlegden wat ze zoal dachten van de moedertaal van de Antillianen. De een was een zekere frater Walboomers, leraar Nederlands M.O., die toegaf dat het Papiaments wel een taal was, maar alleen maar ‘als uiting van zielenleven in gearticuleerde klanken’. Onder ‘ziel’ werd verstaan het ongrijpbare iets waar de katholieke missie in die tijd het monopolie op had en met ‘gearticuleerde klanken’ bedoelde Walboomers de taal die onderling op de Antillen werd gesproken. Zo zat dat.

Walboomers vond niet dat het Papiaments een cultuurtaal was, net zo min als het Fries en het Vlaams, trouwens. Het Papiaments was een ‘onbeschaafde’ taal waarin je het volk niet op een hoger niveau kon brengen. Nee, mensen iets leren kon écht niet in het Papiaments. Dat was immers een taal ‘van creoolse structuur met in hoofdzaak geradbraakte Spaanse en verder Hollandse woorden’. Voor beschavingsdoeleinden had je een échte taal als het Nederlands nodig, vond Walboomers. Dat veel Nederlanders in die tijd liever de ‘kromme taal der weinig ontwikkelden’ (bedoeld wordt het Papiaments van de ‘primitieve bevolking’) spraken dan dat ze hun eigen taal, het Nederlands, onder het volk propageerden, was naar zijn mening uiterst verwerpelijk. Maar zo was de situatie nu eenmaal. Ook in Suriname waar ‘de negerslaven in het rustige bezit van hun kinderlijk brabbeltaaltje werden gelaten’.

Hoewel de frater vond dat je het Papiaments als taal niet mocht minachten, mocht je het evenmin een plaats toekennen die het niet verdiende. Het Papiaments was immers ‘de getuige van een primitief en zwak gedachteleven’. Conclusie: als uitlaatklep voor de ziel was het Papiaments dus goed genoeg, maar je kon er beter niet in denken. In het onderwijs was het gebruik van het Papiaments om die reden dan ook helemaal uit den boze.

Tot zover frater Walboomers.

De andere debater was een zekere pater Poiesz, dezelfde, die ooit het ‘Atardi’ van Corsen heeft vertaald in de stijl van die tijd.

De pater was het niet eens met de frater

Als je in de opvoeding het hart van de kinderen wil raken, zo zei Poiesz, dan moet je ze in hun moedertaal toespreken. Het is beter om tien woorden in het Papiaments te spreken dan honderd woorden in een taal die de kinderen wel begrijpen maar niet aanvoelen. Dat was de reden waarom de katholieke missie had gekozen voor het Papiaments als voertaal om het volk een superieure cultuur te geven: de Nederlandse wel te verstaan.

Frank Martinus zou van dit laatste uit z'n vel zijn gesprongen. Had Frank immers niet in de inleiding van de eerste uitgave van zijn tijdschrift Ruku beweerd dat de Nederlanders in driehonderd jaar alleen maar barbarendom hadden gebracht? Een beetje gelijk had ie wel...

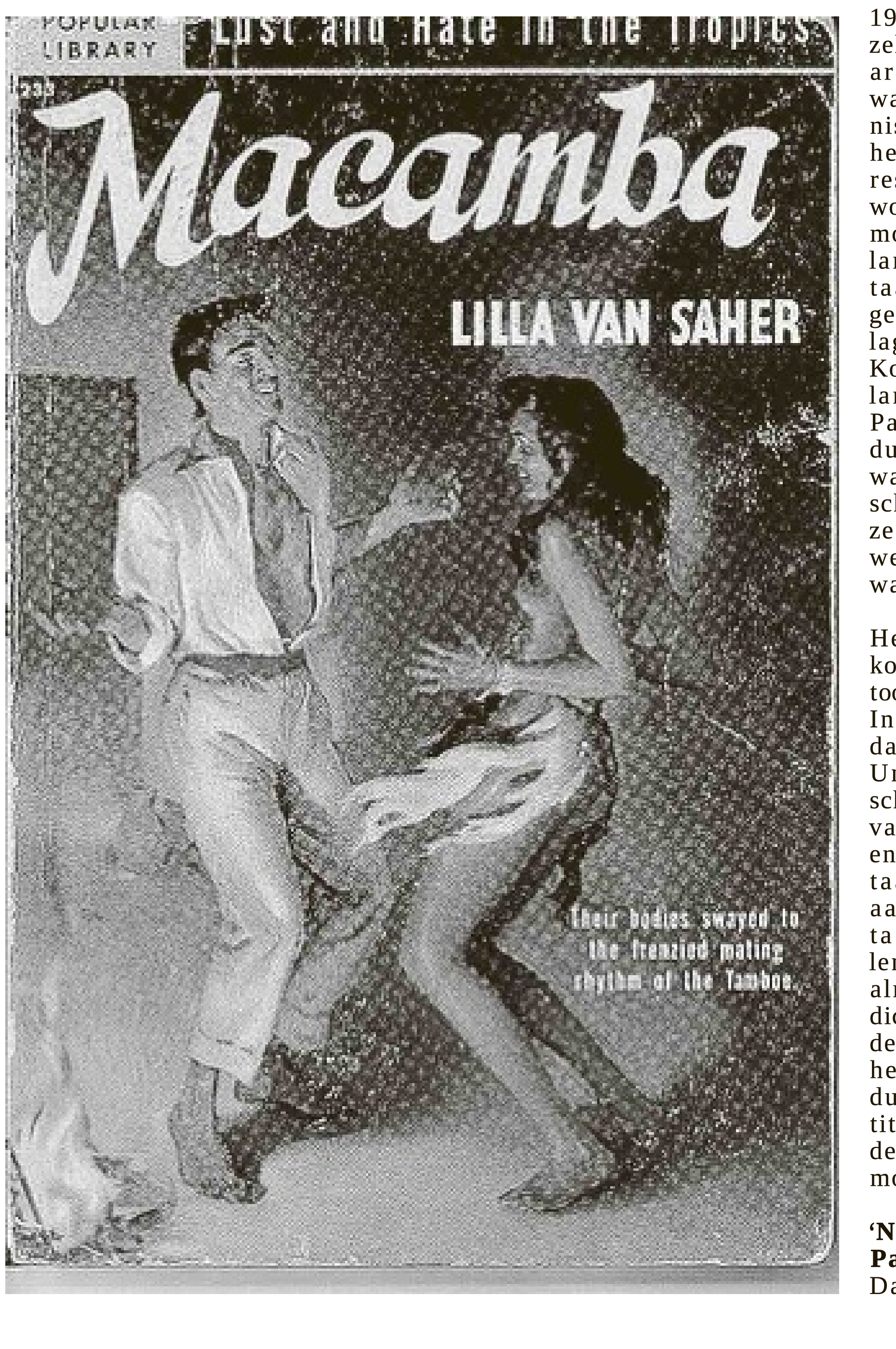

Pater Poiesz had een voortreffelijk punt door te stellen dat de moedertaal meer waard is als ‘middel om het kinderhart te vormen dan welke andere taal ook’. Hij vond dan ook dat aan het Papiaments een betere plaats toegekend moest worden. Dat was natuurlijk niet zo moeilijk omdat het Papiaments helemaal geen plaats hád in die tijd! Tenzij in de verdomhoek.

Maar Poiesz was ook van mening dat vooral het Nederlands moest worden gepropageerd en dat alle onderwijzers Papiaments moesten leren, zowel om de kinderen tegemoet te komen als om het Nederlands vlugger aan de kinderen te kunnen leren. De pater was, ondanks zijn verlichte denkbeelden, nu eenmaal ook een kind van zijn koloniale tijd.

Het zou echter nog tientallen jaren duren voordat de inzichten van pater Poiesz op de ABC-eilanden zouden doorbreken.

Een Antilliaan aan het woord: Willem Hoyer

Niet alleen Europese Nederlanders als Walboomers en Poiesz hielden zich met het Papiaments bezig, ook Antillianen hadden zo hun opvattingen over hun moedertaal, die overigens dicht in de buurt kwamen van bovenstaande ideeën.

Een zekere Willem Hoyer schreef in datzelfde jaar 1915 in het weekblad La Cruz ter verdediging van zijn moedertaal (het Papiaments) dat ook talen als het Frans, het Spaans en het Italiaans ooit ontstaan waren uit het Latijn en een hele ontwikkeling hadden moeten doormaken voordat het de moderne talen werden die wij nu kenden. Hoyer getuigde hier te beschikken over een zeer juist inzicht, nog ver vóór Luis Daal in 1941 in het blad La Unión hetzelfde opmerkte. Hoyer, die zijn artikel in het Papiaments schreef, was een beleefde, mentaal gekoloniseerde man die verklaarde dat het Nederlands ‘natuurlijk’ gerespecteerd en beschermd moest worden, maar dat we toch wel moesten bedenken dat het Hollands niet bepaald een wereldtaal was en dat de mensen in de gebieden die om de Antillen heen lagen geen Nederlands spraken. Kortom: zó nuttig was dat Nederlands nou ook weer niet en het Papiaments hoefde om die reden dus niet te worden geboycot. En wat hádden de Antillianen welbeschouwd aan het Nederlands als ze elders in het Caribisch gebied werk gingen zoeken? Anno 1915 was dit een verlicht geluid!

Het Papiaments was ook een welkome brug naar het Spaans, betoogde Hoyer verder.

In het gedicht ‘Nos Papiamento’ dat hij in 1923 in het blad La Unión schreef vraagt Hoyer bescheiden om de onvolkomenheden van het Papiaments te vergeven en te bedenken dat het ‘de geliefde taal van onze moeder’ is. Bovenaan zijn gedicht lezen we: ‘Nada ta mas pega na un pueblo cu su lenga; lenga di un pueblo ta su alma, cu ta duné bida’ (Niets ligt dichter bij een volk dan zijn taal; de taal van een volk is zijn ziel die het leven geeft). Hoyer had het dus over een dimensie van ‘identiteit’, een begrip dat zich later in de eeuw in grote belangstelling mocht verheugen.

‘Nos dushi lenga’ in Venezuela: Panneflek

Dat het Papiaments, zoals Hoyer zei, een brug naar het Spaans kan zijn is alleszins waar, hoewel het verhaal van ondernemer Panneflek in La Unión van 1923 hier ook wel enige nuance in aanbrengt.

Op een reis door Venezuela ontmoette Panneflek een aantal Arubaanse migranten die in Venezuela werkten. Hij was dolblij weer eens Papiaments te kunnen spreken en merkt op dat de conversatie die hij met de Arubanen had in zijn oren klonk als ‘un serenata di Schubert, cantá pa voz di algun hada, den luminoso silencio di un nochi di luna’ (een serenade van Schubert, gezongen door de stem van een of andere fee, in de stilte van een maanverlichte nacht).

Enkele weken later krijgt Panneflek bericht van de manager van de Hacienda El Trapiche (Landgoed de Suikermolen) die hem vroeg langs te komen om naar een man te kijken die, waarschijnlijk, op sterven lag en die een taal sprak die niemand van de Venezolanen begreep. Toen Panneflek arriveerde bleek de man de van Aruba afkomstige Cornelis Knoop te zijn die via een contract van Oduber op de Hacienda van de heer Rodríguez in Venezuela werk had gevonden. Panneflek neemt Cornelis onder zijn hoede en zorgt ervoor dat hij weer op de been komt. Wat een ellende heeft die man moeten doorstaan, zo verzucht hij in verspaanst Papiaments, ‘pa sencilla razon cu ningun hende tabata comprende su lengua papiamento; sin falta kende a tumé te hasta pa árabe i hende loco...’ (om de eenvoudige reden dat niemand zijn Papiaments verstond; er moeten zelfs mensen zijn geweest die hem voor een Arabier of een gek hebben aangezien). Uit dit alles trekt Panneflek de conclusie dat ‘idioma spañol ta un necesidad grandi, mashá hopi grandi pa tur yiu di Corsouw i principalmente pa clase pobre cu tin di bay busca bida afor...’ (dat de kennis van de Spaanse taal hoogst noodzakelijk is voor alle Curaçaoënaars en vooral voor het arme deel van de bevolking dat buiten het eiland fortuin moet gaan zoeken).

Overigens beschouwt Panneflek, die geen linguïst is, het ‘Papiamentse patois’ als een vorm van slecht Spaans dat met een beetje goede wil weer teruggebracht kon worden tot correct Spaans, een taal ‘waar je tenminste wat aan hebt’. Panneflek is een pragmatisch man die de ‘dushi lenga di nos mama’ eigenlijk alleen maar geschikt vindt voor mensen die de hele dag thuis zitten te niksen...

We zijn hier wel héél ver van de ‘Serenade van Schubert’, maar we begrijpen wat ie bedoelt. En zijn bedoeling was niet kwaad, al zou hij er heden ten dage de handen van de meeste Antillianen niet voor op elkaar hebben gekregen.

Een medestander van Panneflek: Willem Kroon

Panneflek vindt trouwens een medestander in de Curaçaose schrijver Willem Kroon die in februari 1924 in het blad La Unión schrijft dat het Papiaments beter kan worden opgekalefaterd met Spaans, zodat ‘iedereen ons kan verstaan’.

Kroon, ook bepaald geen taalkundige, schetst ons - hij schreef dit in het Papiaments - het volgende taalkundige scenario: ‘beste lezer, ik stel me de oorsprong van dat verdraaide Papiaments van ons (nos bendito Papiamento) als volgt voor. De moeder van de taal was een indiaanse. De stiefmoeder was een Spaanse die Curaçao binnenviel en ons haar taal leerde. Daarna zijn er een hoop andere nationaliteiten gekomen die een andere aard en taal hadden en die vervolgens schade hebben toegebracht aan onze eerste cultuurtaal’. Zo zat dat volgens Kroon, die niet werd gehinderd door enige kennis van zaken. Iets verder schrijft hij dat ‘hoewel we ons conformeren aan de Hollandse taal we wel de Spaanse taal in ons hart moeten sluiten ter ere van het eerste land dat ons de beschaving bracht’. Dat dit laatste óók berust op een misverstand is bekend.

Dat waren zoal de opvattingen in de jaren twintig van de vorige eeuw, beste lezers. Het zal nog enige jaren duren voordat zich weer een duidelijke stem laat horen over het gebruik van het Papiaments, het Nederlands en het Spaans.

We zijn allemaal Hollanders: Luis Daal

Zoals we al eerder zagen heeft de alom gewaardeerde Curaçaose dichter Luis Daal zich in 1941 in La Unión uitgelaten over het Nederlands en zijn moedertaal, het Papiaments. Hij vraagt er begrip voor dat er zoveel mensen zijn die het Papiaments niets kan schelen. Want, zegt Daal, dat komt omdat we nu eenmaal op school de lessen moeten volgen in het Nederlands en omdat het gebruik van het Papiaments bijna wordt beschouwd als een misdaad.

We zijn allemaal Hollanders, zegt Daal, alleen anders van manieren, karakter, levensopvatting en mentaliteit. Maar, net als de Friezen en de Zeeuwen (‘Zeelander’ zegt Daal heel logisch) zijn wij prima in staat ons uit te drukken in de standaardtaal. En gelijk had ie. Het onderwijs, dat in die tijd volledig in handen was van de Hollanders uit Nederland zorgde ervoor dat de schoolgaande Antillianen het Nederlands uitstekend leerden beheersen. Daal vervolgt nog in de oude, pre-Daalse, aarzelende spelling: ‘Pa motivonan ariba menciona nos a bai acustumbrando nos cu holandes, pero esai no qier bisa cu nos a lubida Papiamento o cu nos ta despreci'é, sino unicamente cu ta mas facil pa nos expresa nos ideanan mas elevá (p.e. den un poëma) na Holandes, Ingles o Spanjó y lógicamente pensá no ta nada stranjo, despues di a huzga e antecedentenan ya menciona’ (om bovenvermelde redenen zijn we gaan wennen aan het Nederlands, maar dat wil niet zeggen dat we het Papiaments zijn vergeten of dat we er minachting voor hebben, maar het betekent alleen dat het voor ons gemakkelijker is onze meer verheven ideeën - bijvoorbeeld in een gedicht - in het Hollands, Engels of Spaans uit te drukken en logisch gedacht is daar niets vreemds aan als we bovenvermelde redenen in aanmerking nemen).

Uit deze woorden blijkt de innerlijke strijd van een man die begrip probeert te hebben voor alle standpunten, maar die, als zovelen, door de krachtige invloeden van het koloniale bewind in culturele ontreddering verkeert.

Julio Perrenal

In de eerste helft van de jaren veertig, toen er volop oorlog was in Europa, is er een enthousiast initiatief geweest van het driemanschap ‘Julio Perrenal’ dat bestond uit Pierre Lauffer, die toen bij de politie werkte, en de onderwijzers René de Rooy en Jules de Palm. Zij vatten het plan op om liedjes in het Papiaments te schrijven onder meer om een zeker tegenwicht te bieden aan de grote invloed van Spaans-Caribische en Amerikaanse muziek, maar vooral ook omdat ze er zelf lol in hadden om dit te doen. Zij maakten een tiental originele teksten, waarvan enkele konden worden gezongen op bekende melodieën. Maar ze verzonnen er soms ook min of meer originele muziek bij, die, naar mijn smaak, vaak nogal gekunsteld aandoet maar waarvan de wals ‘Scuridad’ zeker verdient te worden gered van de vergetelheid. Zij hadden echter de grootste moeite om hun liedjes uitgevoerd te krijgen omdat de meeste muzikanten zich niet wilden branden aan liedjes in de moedertaal. Men vond in die tijd het Papiaments nu eenmaal niet sjiek genoeg en, zoals Jules de Palm schrijft (Julio Perrenal, de Bezige Bij, 1979, bldz. 82): ‘de combo's, trio's waren doodsbenauwd, dat zij aan populariteit zouden inboeten indien zij liedjes in het Papiamentu ten gehore zouden brengen’. Al met al werd de commercialisering van hun creaties een flop en de liedjes verdwenen op de adem van de passaat. Een aantal liedjes is later door de Curaçaose musicus Julian Coco op muziek vastgelegd. De door de voormalige Sticusa gesubsidieerde cd is nooit een succes geworden, omdat de meeste liedjes bepaald geen muzikale hoogvliegers waren en de uitvoering ervan hier en daar ook te wensen overliet. Maar de makers kan niets worden verweten. Het waren nu eenmaal geen muzikanten, maar schrijvers en in die hoedanigheid hebben zij goede teksten geleverd en bewezen ware ambassadeurs te zijn van hun moedertaal.

‘Macamba’

In 1949 verschijnt er bij E.P.Dutton & Company, Inc. New York, een boek met de titel ‘Macamba’. Het boek is in het Engels geschreven door een zekere Lilla van Sahel (ps. van M. Riwkin). De roman die zich afspeelt op Curaçao is geen literaire hoogvlieger, maar wel interessant vanwege sommige fragmenten waarin onder meer de tambú wordt beschreven en door de hoofdpersoon enige opmerkingen worden gemaakt over het Papiaments. Op bladzij 255 lezen we het volgende: ‘They tell me it's my country, but I am not allowed to do anything for it. The Macambas are slow, but they are efficient. In a hundred years our music, our customs, even our language will be gone. You know some Papiamento. Is there anything wrong with it? Then why couldn't we broadcast in our language? Why don't we teach it in our schools?’

Het is maar de mening van een romanfiguur, maar op zich curieus genoeg om vast te stellen dat deze figuur zich er in de jaren 40 over ergert dat er op de scholen geen moedertaalonderwijs is en dat de taalsituatie een gevoel van onmacht teweegbrengt. Zijn vrees voor het verlies van het Papiaments werd, gelukkig, niet bewaarheid.

Wordt vervolgd

Medisch

Telezorg in de thuiszorg

Veilig oud worden met webcan en 'health buddy'

Telezorg is een paraplubegrip dat veel verschillende apparaten onder zich bergt. Die apparaten hebben met elkaar gemeen dat ze dienen om zorg op afstand mogelijk te maken, zorg waarbij degene die zorg geeft en degene die zorg ontvangt zich niet in dezelfde ruimte bevinden. Te denken valt aan webcams, apparaten die metingen van patiënten naar een controlecentrum sturen of apparatuur die instructies geeft aan chronisch zieke ouderen thuis.

Tekst: Hans de Haan

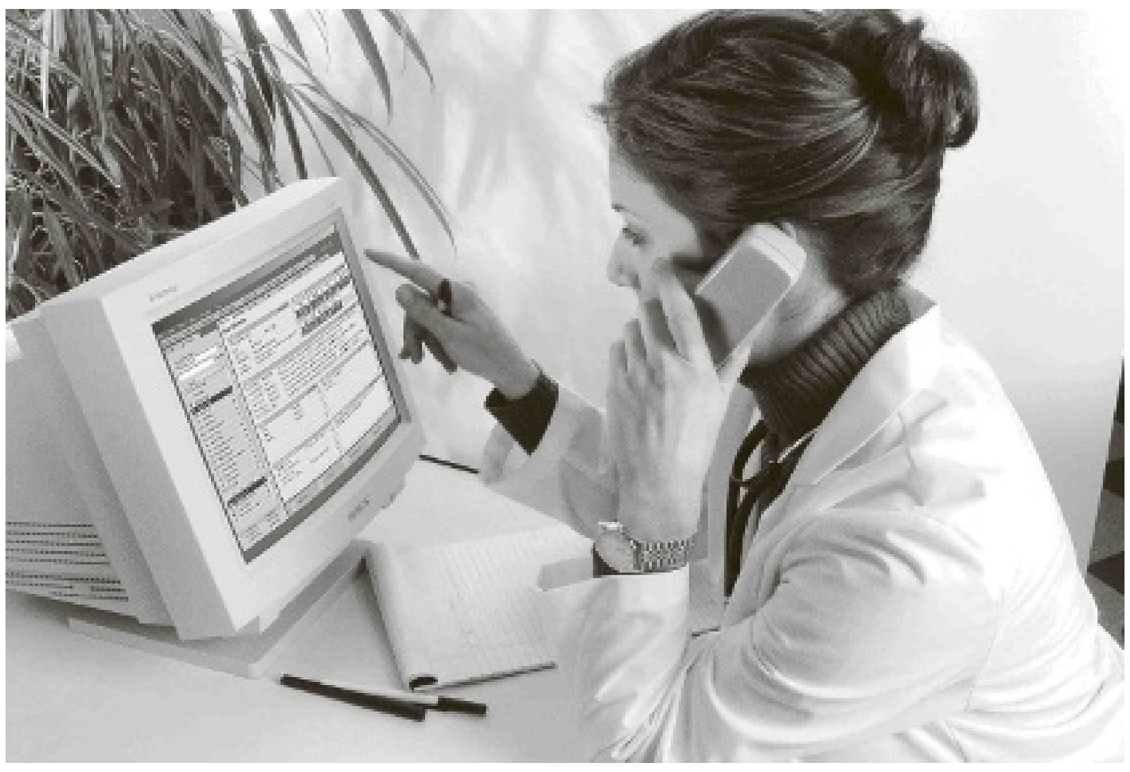

Het lijkt op het eerste gezicht een efficiënte vorm van zorgverlening te zijn waarbij de inzet van professionals wordt gecombineerd met de zelfredzame patiënt. Het zou een mooie manier zijn om de vergrijzing op te vangen. De patiënten managen zichzelf met behulp van moderne telezorgapparatuur en de professionals hoeven slechts een oogje in het zeil te houden bij meerdere zelfredzame patiënten tegelijk. De tegenstanders van telezorg vrezen echter voor verkilling en verschraling van de zorg, omdat er nauwelijks meer persoonlijk contact zal zijn tussen de chronisch zieke en de verzorger(s), behalve als het misgaat. Er is inmiddels Europees onderzoek verricht naar de voor- en nadelen van deze telezorg met verrassende uitkomsten.

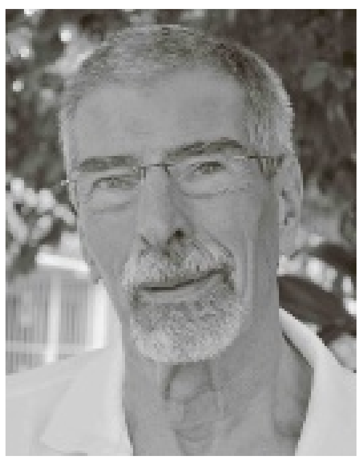

Hans de Haan is arts en jarenlang actief geweest als medisch adviseur bij diverse instanties.

'Health buddy'

Dit is een wit kastje dat patiënten thuis hebben. Vaak bevindt het zich in de woonkamer, omdat daar meestal de telefoonaansluiting zit. Het apparaat heeft een schermpje waarop elke dag vier vragen verschijnen die kunnen worden beantwoord door middel van vier knoppen. In een vraag- en antwoordvorm - zoals in een quiz - wordt de patiënten leefregels bijgebracht: het is goed om fruit te eten, te bewegen, zout te laten staan, e.d.. De antwoorden gaan via de telefoonlijn naar de verpleegkundigen in het zorgcentrum die ze gecodeerd op hun computerscherm krijgen: rode vlaggetjes vragen om actie, oranje en groene vlaggen zijn 'aandachtspunten'. Het is vaak onduidelijk of het rode vlaggetje duidt op een probleem. In dat geval bellen de verpleegkundigen naar de patiënten om dat te verifiëren. Omdat het protocol van de health buddy een algemeen protocol is, worden alle antwoorden gelezen die de patiënten opgeven. Ze zijn hiermee per dag 5 minuten per patiënt bezig. Het monitoringsapparaat is ook bedoeld voor mensen met hartfalen. De patiënten wegen zichzelf één keer per dag en ze meten zelf hun bloeddruk. De gegevens ervan gaan ook gecodeerd naar het zorgcentrum. Blijken de metingen afwijkend te zijn, wordt de patiënt gebeld voor meer informatie en wordt er zo nodig actie ondernomen.

Webcams

Een heel ander soort telezorg bestaat uit het gebruik van webcams door patiënten onderling. Patiënten die drie maanden verbleven in een revalidatiekliniek wegens een ernstige longziekte, kregen na hun ontslag een computer met een webcam mee naar huis waarmee ze elkaar konden bereiken via een beveiligd netwerk. Zo ontstond er een gemeenschap van mensen die elkaar op de been hielden. Ze riepen elkaar op als ze het benauwd hadden om samen uit te puzzelen wat er met ze aan de hand kon zijn. Van twee patiënten werd gevraagd naar hun ervaringen hiermee, van wie van elk hieronder een fragment van hun verhaal wordt weergegeven.

Dhr. Severus: 'Ik vind dat lotgenotencontact ook wel fijn, hoor. Want je hebt wel eens dat je 's nachts wakker wordt, en je hebt het benauwd en het wil niet, enne... En dan denk je: nou, zou dat nou aan mij liggen, zou m'n ziekte weer komen, of wat? Je hoort zo veel... Maar als je dan met een ander effe contact kan hebben. En die blijkt z'n eigen ook net zo onbehaglijk te voelen, dan denk je: nou, ik ben toch niet de enige die d'r vandaag last van heb.'

Mevr. Jaspers: 'Ik kon niks met computers. Ik had er geen idee van. Maar toen dacht ik, dat is goed, laat me dan ook maar proberen, als dat zo leuk is. Nou, toen kregen we daar dus les, één keer in de week, of twee keer in de week. En nu spreek ik deze en gene regelmatig. Je praat even over hoe is 't, en klaar. En zoals Kees, die woont hierachter, die kan wel fietsen, maar niet lopen. En ik kan lopen maar niet fietsen. Je spreekt mekaar, als hij in een dip zit, belt 'ie mij op, of andersom. Kan je mekaar oppeppen.'

Onderzoek

Er is kortgeleden etnografisch onderzoek verricht naar telezorg in vier Europese landen: Engeland, Spanje, Noorwegen en Nederland, gefinancierd met een subsidie van de Europese Unie. Etnografisch onderzoek betekent dat je op de werkvloer en bij mensen thuis gaat kijken hoe ze met de apparaten omgaan. De onderzoekers stelden daar vragen over en verpleegkundigen en patiënten vertelden over hun ervaringen hiermee. De uitkomsten van het onderzoek waren verrassend, want noch de beloften, noch de gevreesde nadelen konden worden vastgesteld in deze eerste telezorgprojecten. Er werd geen verbetering van de efficiëntie van de zorg gevonden in de zin van een toename van meer 'zelf-managende' patiënten en evenmin vereenzaamde ouderen.

Tevredenheid

De onderzoekers vonden in Nederland wel erg tevreden patiënten die zich heel veilig voelden. Dat was vooral het geval bij het gebruik van de monitoringsapparaten voor hartfalen en bij het gebruik van de 'health buddy' bij verschillende aandoeningen. De reden voor de tevredenheid en de gevoelens van veiligheid was, dat de professionals - meestal gespecialiseerd verpleegkundigen - zich intensiever met de patiënten bemoeiden dan ze gewend waren. Als de metingen afweken of de antwoorden als alarmerend gecodeerd werden, kwamen de professionals in actie. Ook als dat niet het geval was, hadden de patiënten voor hun gevoel contact met hun verpleegkundige, want ze wisten dat ze zou bellen als dat nodig was. Dat gaf een fijn, geruststellend gevoel.

De tegenvaller

De belofte van efficiency werd dus niet waargemaakt. De hoop op toegenomen zelfmanagement mondde in veel gevallen uit in het tegendeel. In plaats van dat mensen zichzelf meer gingen managen, werden ze passiever door de toegenomen invloed van professionals in hun leven. Voor wat betreft de inzet van personeel werd duidelijk dat het vooralsnog meer menskracht kostte om met deze apparaten te werken. Dat heeft deels te maken met de nieuwigheid en de bezorgdheid van de verpleegkundigen, maar zit ook in de toegenomen frequentie van de contacten tussen hulpverleners en patiënten. De tijd zal het leren of deze telezorg inderdaad een plaatsje in de thuiszorg zal krijgen.

Beweging

Tiltechniek

Bij zware beroepen komen rug- en schouderklachten veel voor. 80 Procent van het verpleegkundig ambulancepersoneel heeft rugklachten, 60 procent schouderklachten.

Tekst: CVF

Aandoeningen van het bewegingsapparaat, waaronder rugklachten door zwaar tillen, zijn verantwoordelijk voor 39 procent van de kosten van arbeidsuitval en werkgerelateerde gezondheidszorg. Er zijn tiltechnieken ontwikkeld ter preventie van die klachten. In Nederland zijn er naar schatting zo'n 2,6 miljoen werknemers die regelmatig zonder hulpstukken veel meer tillen dan de tilnorm. Op basis van het wetenschappelijk onderzoek naar het effect van de tiltechniek-trainingen op de lage rugklachten is er nog geen duidelijkheid over het nut van deze technieken. Kijkend naar de technieken zelf is er steeds meer bewijs voor technieken die de rug ontlasten.

Rugklachten

Rugklachten komen veel voor en met de juiste houding en beweging voorkom je klachten. De rug is opgebouwd uit spinale segmenten (twee wervels met daar tussenin de discus).

Bij het met gebogen rug tillen of zitten wordt de achterkant van de discus opgerekt hetgeen uiteindelijk kan resulteren in een hernia.

Tilnorm

Op grond van wetenschappelijke onderzoeken komt het Amerikaanse Instituut voor Veiligheid en Gezondheid (NIOSH) tot de conclusie dat in de meest optimale situatie maximaal 23 kg mag worden getild. Dit om gezondheidsschade te voorkomen. Dit maximumgewicht geldt dus als er gewerkt wordt onder optimale omstandigheden. Bij minder goede tilomstandigheden (bijvoorbeeld hoogteverschillen of draaien tijdens het tillen) zal het maximaal tilgewicht verder dalen. De Nederlandse wetgeving kent (nog) geen tilnorm, een grenswaarde voor het maximaal toelaatbare tilgewicht. Wel ligt er sinds juni 2007 een arrest van de Hoge Raad dat zegt dat werkgevers hun personeel niet meer dan 23 kilo handmatig mogen laten tillen. Doen ze dat wel, dan lopen ze het risico aansprakelijk gesteld te worden voor bijvoorbeeld rugletsel bij een werknemer.

De tilnorm is dus 23 kg mits het voorwerp goed te hanteren is en niet te laag of te hoog is opgesteld. Boven de 23 kg moet gebruik gemaakt worden van hulpmiddelen. Tilt men continu zoals bij metselwerk dan moet men de tilnorm verlagen naar 18 kg.

Tiltechnieken

Er bestaat geen tiltechniek die in elke situatie kan worden toegepast. In de beginperiode van de tiltechniek werd daar wel van uitgegaan. Er is echter een principe dat voor elke techniek geldt: het recht houden van de rug! Daardoor wordt voorkomen dat de tussenwervelschijf aan de toch al veel belaste achterkant wordt opgerekt. Bij het tillen wordt de lastarm tussen de rug en het te tillen voorwerp zo klein mogelijk gehouden. Hoe langer de lastarm, hoe groter de belasting voor de rug.

De gewichtheftechniek vermindert de rugbelasting beter dan het helemaal door de knieën zakken. Bij die laatste techniek wordt de rug toch gebogen en in combinatie met de vrij grote lastarm is de belasting voor de rug groot. Bij de gewichtheftechniek het strekken van de rug, zodat er niet met de rug, maar met de benen wordt getild.

Voor het tillen van lichte voorwerpen is de golferstechniek aanbevolen. Bij deze techniek wordt er met een hand op een tafel of stoel gesteund en wordt bij het voorover buigen de rug recht gehouden en een been gestrekt naar achteren opgetild.

Elke situatie vraagt dus om een andere tiltechniek, het nieken te bespreken zeker omdat ze afhankelijk zijn van de omstandigheden waaronder er getild wordt. De rode draad is de rechte rug, want dan wordt de discus beschermd.

Het is natuurlijk logisch dat er naast de juiste tiltechniek ook een lichamelijke conditie is of wordt opgebouwd die past bij de werkzaamheden.

De rubriek 'Beweging' verschijnt om de week en wordt verzorgd door de Curaçaose Vereniging van Fysiotherapeuten. Meer informatie: info@fysiotherapiecuracao.com

Psychologie

Vrouwen haten multi-tasken

Vrouwen benadrukken graag hoe goed ze er in zijn, maar ondertussen vinden ze het verselijk: multitasken. Dat blijkt uit onderzoek.

De wetenschappers richtten zich met hun studie op werkende vaders en moeders. Ze verzamelden gegevens van 368 moeders en 241 vaders. De moeders bleken veel meer uren te multitasken. Zo'n 48.3 uur per week. Vaders bleven gemiddeld steken op 38.9 uur.

Onderzoeker Barbara Schneider: "Dat betekent dat werkende moeders meer dan tweevijfde van de tijd dat ze wakker zijn twee of meer activiteiten tegelijkertijd doen, terwijl werkende vaders meer dan éénderde van hun tijd aan het multitasken zijn."

Ook bleek er een groot verschil te zijn tussen de gevoelens die vaders en moeders aan het multitasken overhouden. Mannen vinden multitasken over het algemeen een positieve ervaring. Vrouwen niet. Zij voelen zich gestresst en staan voortdurend in tweestrijd.

Ook de taken die mannen en vrouwen uitvoeren, verschillen. Vrouwen die thuis multitasken zijn vaak bezig met huishoudelijke karweitjes of de kinderen. Mannen die thuis multitasken zijn vaak bezig met zichzelf of ze zijn in gesprek met iemand. Dat verklaart mogelijk ook waarom vrouwen meer negatieve gevoelens aan multitasken overhouden: de taken die zij al multitaskend afronden, zijn vermoeiender.

Ook zouden vrouwen met meer druk van de buitenwereld te maken hebben. Er wordt immers van ze verwacht dat ze goed voor hun kinderen zorgen en het huishouden doen. Wanneer vrouwen niet alleen met de kinderen bezig zijn - en dus multitasken - zouden ze met die traditionele rolverdeling in het achterhoofd meer sociale druk ervaren.

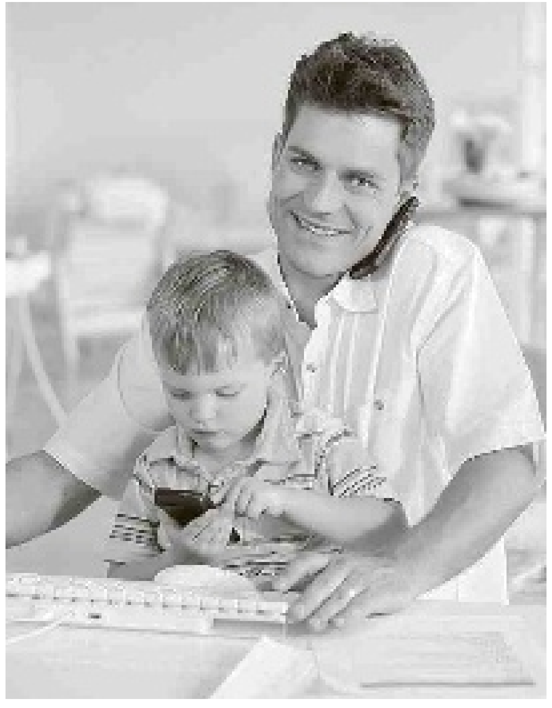

'Mannen moeten beter hun best doen'.

Kort samengevat: werkende moeders hebben het niet gemakkelijk. Maar volgens de onderzoekers is dat heel eenvoudig op te lossen. Mannen moeten beter hun best doen. Een kleine bijdrage in het huishouden of een beetje meer hulp bij de zorg voor de kinderen kan al een enorm verschil maken. Maar er ligt niet alleen een taak voor vaders. Ook voor de overheid en werkgevers. "Ik denk dat vaders de mogelijkheid zouden moeten hebben om eerder het werk te verlaten of iets later te beginnen", merkt onderzoeker Shira Offer op.

Het volledige onderzoek verschijnt binnenkort in het blad American Sociological Review.

Curaçaosche Hartstichting
Fundashon Kuida Nos
Kurason
kurason@curweb.com
www.kurason.com
Tel/Fax 8683114

Ecotoerisme Suriname:

‘Kans en ongeleid projectiel’

Het is nog maar een jaar geleden dat de rit vanuit Paramaribo naar Atjoni, gelegen aan de Surinamerivier, zo'n zes uur vergde. Als er al kon worden gekomen. Vanuit de Saramaccastraat in de Surinaamse hoofdstad ging het eerst over de Highway tot Paranam, vervolgens over de bauxietweg tot aan Brokopondo en vervolgens over de zogenoemde poederweg langs het stuwmeer tot aan Atjoni.

Tekst: Peter Onvlee

Deze poederweg verzakte in de regentijd regelmatig en was dan soms nauwelijks berijdbaar. Maar inmiddels is het allemaal anders. De (bijna) geheel geasfalteerde weg naar Atjoni kan in twee uur worden afgelegd. Het aan de Surinamerivier gelegen Atjoni is de landingsplaats waar de korjalen, een soort groot uitgevallen uitgeholde boomstammen, uit het binnenland aanleggen, en personen en goederen uit- en inladen, die door vrachtwagens, busjes en jumbo's, voor personenvervoer omgebouwde vrachtwagens, worden aan- en afgevoerd.

Het is er een drukte van belang. De wat met een groot woord middenstand kan worden genoemd, wordt er door Chinezen beheerst. Ook veel Javanen en Hindoestanen. Saramaccaners en marrons, de nazaten van de slaven die er thuis zijn, zijn er in de minderheid. Boven Suriname, genoemd naar de bovenloop van de Surinamerivier, stroomopwaarts dus, begint er. De weg zal, zo wordt gezegd, in de toekomst nog wel verder worden doorgetrokken. Naar Djumu om langs de rivier nog meer dorpen te verbinden.

Boven Suriname, het is de eco-bestemming van het land. Gemakkelijk bereikbaar, een binnenlandse vlucht is niet meer nodig vanaf het kleine vliegveld Zorg en Hoop in Paramaribo naar een van de vele lokale (gras) airstrips, die in het regenwoud zijn uitgehakt. Met Blue Wing of Gum Air in toestellen die 4 tot maximaal zo'n 20 passagiers vervoeren. Natur resort Kabalebo, maar ook Palumeu en Awaradam en vele andere, ze zijn allemaal van het vliegverkeer afhankelijk.

De bus of auto naar Atjoni en vandaar met de korjaal naar een van de tientallen resorts of lodges aan de rivier met namen als Bakaa Boto (zelfs zonder boot bereikbaar), Dantai Bai, Kwai Kwai, Jaw Jaw, Djamaika, Kninipaati, Anaula Nature Resort, Vakantiekamp Tei Wei, Tanluku, Menimi, Pasensi, Koto Hati, Botopasi, Danpaati, Apiapaati, Kumalu en om de lijst niet te uitputtend te maken Kosindo, is een aantrekkelijk alternatief geworden. Nog voordat het vliegtuigje van Zorg en Hoop is vertrokken is de weg naar en langs het Brokopondomeer al zeker voor de helft afgelegd om over de kosten niet te spreken. Het eerste stuk langs de Surinamerivier, zo ongeveer tot Gunzi, gaat, zo is de verwachting, de toeristenbuit binnenhalen en de meer zuidelijk gelegen bestemmingen die een uur of meer vliegen vergen gaan het moeilijk krijgen.

Ecotoerisme. Speerpunt van het beleid dat STS, de in 1996 opgerichte Stichting Toerisme Suriname, voor de toeristische sector ontwikkelt. Voor de ontwikkeling van strandtoerisme heeft Suriname onvoldoende mogelijkheden en Paramaribo is voor beperkte tijd interessant. Het herhalingsbezoek aan het land is ook niet groot. Of zoals de hotelsector zegt: we moeten voortdurend een nieuwe markt aanboren. Die hotelsector is de afgelopen jaren wel gegroeid. Ook al merkt die sector in de praktijk van alle dag maar weinig van het optimisme dat STS uitstraalt en roept dat het land steeds aantrekkelijker wordt voor toeristen. In de praktijk blijkt dat niet. Ecotoerisme, het is een kans, maar lijkt door de bouwwoede zuidelijk van het stuwmeer een ongeleid projectiel tegelijk.

Want feit is dat ook al bevindt de toeristische industrie in Suriname zich in de ontwikkelingsfase, echt massaal wordt er nog niet naar het land en het regenwoud afgereisd. De markt groeit nauwelijks. Volgens de laatst beschikbare cijfers van STS, biedt de branche werkgelegenheid aan zo'n 7.000 personen en er zijn ongeveer honderd logeergelegenheden met in totaal vierduizend bedden. Hiervan voldoet slechts de helft aan internationale standaards. Jaarlijks doen zo'n 160.000 personen Suriname aan. Het overgrote deel van de bezoekers betreft echter mensen van Surinaamse origine die ter plekke bij of via familie onderdak vinden. Slechts 10 à 12 procent van de bezoekers verblijft in hotels. Het totaal aantal overnachtingen vertoont geen noemenswaardige stijging, hoewel er de afgelopen periode wel flink is bijgebouwd.

Zoals het begin september van dit jaar geopende Wyndham Garden Hotel in het centrum van Paramaribo met 124 kamers. En ook aan de Tuberoosstraat wordt een hotel gebouwd, het voluit Mega Complex Hotel & Appartment Business & Contract Centre, dat zich vooral richt op de zakentoeristen die in de olie- en mijnbouwsector werkzaam zijn en naar Suriname afreizen, aldus operationeel manager Robert Tong Sang. Ook Wyndham richt zich op de zakentoerist. Geen aantrekkelijke markt overigens op dit moment door de wereldwijde economische crisis.

Toch heeft Wyndham de stap naar Suriname bewust gemaakt. Sonny Sheoratan die het businessplan maakte: “Hotelketens en dus ook Wyndham volgen wereldtrends. En een trend die zich op dit moment ontwikkelt, is natuurtoerisme. Mensen zijn tegenwoordig op zoek naar landen die ze nog niet kennen, bijzondere plekken, met een primitief natuurgebied. En zo'n land is Suriname bij uitstek. Mocht deze trend zich voortzetten, dan biedt Suriname aan natuurliefhebbers vele mogelijkheden. Hotelketens willen zich dan tijdig in Suriname hebben gevestigd.”

Die ongerepte natuur is volgens commissaris Liesbeth Gummels van de Vestor, de Vereniging van Surinaamse Touroperators, een van de producten waarmee Suriname kan stunten. Duurzaam toerisme is de toekomst voor Suriname, zegt ook Henry Ori, bestuurslid van de Anton de Kom Universiteit in Suriname en ex-bestuursvoorzitter van de Stichting Toerisme Suriname. Hij promoveerde maandag 5 september aan de Vrije Universiteit Brussel op het onderwerp duurzaam toerisme. “Toerisme in Suriname is duurzaam toerisme, waarmee ik bedoel dat het niet te belastend mag zijn voor toekomstige generaties. Het binnenland is nu nog mooi en ongerept, maar er zijn maatregelen nodig om bijvoorbeeld massatoerisme tegen te gaan. Maar het belangrijkste is dat de lokale bevolking meer gaat profiteren van de bezoekers.”

Milieubewustwording en als gevolg daarvan het toenemen van de belangstelling voor natuur en ecotoerisme staan hoog op het lijstje met beleidsdoelen en -uitgangspunten van de huidige minister van Transport Communicatie en Toerisme, Falisie Pinas. Met elf natuurreservaten, een natuurpark en vier bijzondere beheersgebieden is Suriname een wat wordt genoemd ‘natuurdestinatie’. Het oerwoud maakt deel uit van het grootste regenwoud ter wereld, het Amazoneregenwoud. Met het Centraal Natuur Reservaat van ongeveer 2.000.000 hectare is dit het grootste beschermde tropische regenwoud ter wereld. De wereld-erfgoedorganisatie Unesco heeft dit reservaat sinds 2000 op zijn lijst staan. Tachtig procent van het land is nog tropisch regenwoud.

De kwaliteit van het toerisme moet, zo zegt Henry Ori in zijn proefschift, beter. “Toeristen komen niet alleen voor een waterval en wandeling, ze willen ook achtergonden weten.” En STS-directeur Armand Li- A-Young is de door minister Pinas aangewezen man om samen met de overige partners uit de sector aan de verbetering van het toeristisch product van Suriname te werken. “De overheid is de mening toegedaan dat toerisme ook gezien moet worden als een exportproduct dat bij optimale benutting ervan een grotere bijdrage kan leveren aan de betalingsbalans. Daarnaast brengt het meer geld in de staatskas en het is een grotere verschaffer van werkgelegenheid.”

Het ministerie van Transport Communicatie en Toerisme trok het subsidiebedrag voor de Stichting Toerisme Suriname het afgelopen jaar in ieder geval ook al op van 1,2 miljoen naar 3 miljoen Surinaamse dollars (ruim 1,6 miljoen gulden) en daardoor is er extra aandacht besteed aan productontwikkeling, kwaliteitsbewaking en marketing. Nederland is daarbij aandachtsgebied nummer één. Volgens Li- A-Young is ruim zestig procent van de gemiddeld 160.000 toeristen die de afgelopen drie jaren Suriname hebben bezocht afkomstig uit Nederland en bijna 20 procent uit buurland Frans-Guyana. “Onze strategie is om een groter marktaandeel in Nederland te krijgen.” De STS-directeur is in dat kader blij dat sinds 25 november de visumplicht voor (onder anderen) Nederlandse toeristen is komen te vervallen. Een eenvoudig op de luchthaven te kopen toeristenkaart (20 euro) volstaat.

Een rol om een groter Nederlands marktaandeel te verkrijgen is ook weggelegd bij de op Curaçao en Bonaire ook bekende Gerard van den Tweel. Hoewel de 67-jarige Nijkerkse supermarkt- annex horecaondernemer met zijn bedrijven in Nederland en op de eilanden (Albert Heijn, een productiebedrijf van vlees en vis en autowasstraat op Curaçao, grote supermarktvestiging op Bonaire) het al druk zat lijkt te hebben, heeft hij er sinds eind oktober nog een klusje bij: ontwikkelingswerker te Suriname. Hij moet Suriname meehelpen de komende tijd groter te doen groeien.

Van den Tweel (in de meest recente lijst van de Quote 500 staat hij op nummer 267 met een vermogen van 110 miljoen euro) werd toen beëdigd als honorair consul van de Republiek Suriname in het Koninkrijk der Nederlanden. Ten overstaan van consul-generaal Roy Lieuw A Sie legde hij zijn eed af. Van den Tweel zegt in de loop van de jaren zeer onder de indruk te zijn geraakt van het land en de bevolking. “Ik heb dan ook nimmer onder stoelen of banken gestoken dat ik van mening ben dat Suriname uitstekende investeringsmogelijkheden biedt voor het Nederlandse bedrijfsleven. Ik denk daarbij met name aan toerisme, agrifood en de bouw.”

Maar terug naar het ecotoerisme dat het voor Suriname helemaal moet gaan maken. Dertig jaar geleden alweer was Kumala het eerste vakantieoord aan de Boven Surinamerivier, het gebied ten zuiden van Brownsberg en gelegen onder het stuwmeer, waar de Marron-dorpen zijn gevestigd. De huisjes van Kumalu, opgericht door David Hooglied, beter bekend als Pappie, liggen bij de plek waar de rivier zich splitst in de Gran Rio en de Pikin Rio. Kumala, aan de Pikin Rio, ligt op meer dan 5 uur varen van Atjoni nabij de Tapawatra-stroomversnelling.

Na Kumala kwam in 1990 Apiapaati en inmiddels zijn er tientallen resorts en lodges met in totaal meer dan duizend slaapplaatsen waar de veelal drie- of vijfdaagse tours worden aangeboden. De formules verschillen niet veel. In het gebied dat bekend staat om haar vele stroomversnellingen, mooie natuur en de verschillende Marrondorpen wordt in de resorts in hutten overnacht (van eenvoudig tot geriefelijk, van hangmat tot bed), worden informatieve (bos en dorps)wandelingen en excursies aangeboden, koraaltochten op de rivier, zwemactiviteiten in en bij de watervallen en kookt het veelal lokale personeel de (te westerse) maaltijden.

Nog voor de weg naar Atjoni werd geasfalteerd was er al concurrentie voor de resorts in Boven Suriname. Ten noorden van het stuwmeer en gemakkelijk vanuit Paramaribo bereikbaar waren langs de Surinamerivier al vele vakantie/recreatieparken gebouwd. Babanhol, Berg en Dal, Domburg, Overbridge, Waterland, White Beach om de meest bekende te noemen. Maar met de weg lijken de veraf gelegen resorts de slag helemaal te gaan verliezen. Temeer omdat er ondanks de al gesignaleerde overcapaciteit nog steeds meer binnen een uurtje varen van Atjoni wordt bijgebouwd. En zelfs in het hoogseizoen is er al van leegstand sprake. De toeristenstroom groeit immers niet en de lokale bevolking trekt niet naar de relatief dure jungleresorts en lodges die nu nog bijna uitsluitend via touroperators worden aangeboden.

Zo'n betrekkelijk nieuw resort is Menimi, bijna anderhalf uur varen vanaf Atjoni en gelegen bij een sula op een schiereiland. Kleinschalig van opzet, op eigen gelegenheid ook te bezoeken en per nacht te boeken en eigenhandig door eigenaar Mandje ontwikkeld. Met zijn verschillende vrouwen (officieel toegestaan mits ze allemaal gelijk worden behandeld) en meer dan twintig kinderen runt hij er alles. In schril contrast tot het iets dichter bij Atjoni gelegen veel luxere Anaula Nature Resort dat zelfs over een conferentieoord en zwembad beschikt. Maar vol bezet? Neen dus.

Er zal, weet iedereen die bij het Surinaamse (eco)toerisme is betrokken, veel moeten gebeuren om de sector verder te ontwikkelen. Vanuit Nederland wordt de hoge prijs van vliegtickets (zeker ook in relatie tot de tickets naar Curaçao) als een groot obstakel voor groei gezien. Roy Lieuw A Sie, de Surinaamse consul-generaal in Amsterdam, zegt alternatieven te bedenken om het vliegen naar Suriname goedkoper te krijgen. Hij voert daarover gesprekken met Duitse en Turkse vliegmaatschappijen. De laatste ziet een lijn Paramaribo-Amsterdam-Turkije wel zitten. De Duitsers vliegen al op Brazilië en willen eventueel doortrekken naar Paramaribo.

Bijkomend probleem: de KLM (met de SLM een van de twee maatschappijen die op Paramaribo vliegt) neemt vanaf het voorjaar Suriname minder in het schema op. Nu wordt nog vijf keer per week met een MD11 gevlogen (de SLM vliegt ook vijf keer per week maar dan met een Airbus 340 van 317 stoelen) maar in februari worden dat vier KLM-vluchten en met ingang van het zomerseizoen (26 maart) nog maar drie per week. De MD11 met 285 stoelen wordt dan wel vervangen door een Boeing 747-400 met 415 stoelen maar absoluut gaat de capaciteit met ruim tien procent terug (van 1425 naar 1245 stoelen). En dat staat haaks op de ambities van de Surinaamse regering om meer toeristen binnen te halen.

Culturele Agenda

Kunst & exposities

Kunstmarkt Bloemhof
Landhuis Bloemhof houdt op zaterdag 17 december tussen 10.00 en 14.00 uur een kerstmarkt. Entree gratis. Kom gewoon gezellig wat tijd doorbrengen in kerstsfeer in een cozy ambiance en kom kijken of er wat leuks voor u bij is.

A Different Kind of Art
Bij Landhuis Bloemhof is tot 7 januari de expositie 'A Different Kind of Art' met kunstwerken van Seth Chwast te bezichtigen. Seth Chwast is een autistische jongeman die zich dankzij kunsttherapie heeft kunnen ontwikkelen en een doorbraak heeft kunnen maken als kunstenaar. Zijn werk bestaat uit schilderijen, tekeningen en sculpturen. Een gedeelte van de opbrengst uit de verkoop van de kunstwerken komt ten bate van lokale autismeprojecten.
Meer informatie: www.bloemhof.an, info@bloemhof.an of telefoon 737-5775.

MonArt Gallery: Bejeweled III
In de MonArt Gallery in het Renaissance Rif Fort is de groepstentoonstelling 'Bejeweled III' te bezichtigen van 10 tot 18 december met fotografie, juwelen en kunst. Nikita Noordstar heeft haar eerste foto-expositie 'A new beginning'. Juwelen zijn er van Evelien Sipkes, Ans Mezas, Janet Brink, Lara Schweighofer, Rebecca Paz, Buddha to Buddha, Elena Puntin, Margo Nelissen, Tiara Nataf, Egberdien van Rossum en Nicole Uurbanus. Er zijn ook kunstwerken van Alfonso de Windt, Carl Ariza, Ailsa Anastasia, Heleen Cornet, Elvis Lopez, Rahim Abraham, Carola Auceps, Mimi van Bindsbergen, Midzy Longueverne, Frits Adriaans, Ruurd Hallema, Ria Houwen, Marcel van Duijneveldt, Herman van Bergen, Truusje Laan, Helen Martina, Anton Vrede, Ariadne Faries, Monique Harbers, Ras Ishi, Marlies Schoenmakers, Jan Gilbert, Peter Slooff, Margreet Rost, Astrid Kwanten en Militza Schoop.
Meer informatie: Mon Art Gallery, Rif Fort, Otrobanda. Tel. 462-2977
Openingstijden: Maandag t/m zaterdag van 09.00 tot 19.00 uur (non stop). www.monartgallerycuracao.com, seroes@onenet.an

Corinne Boyé
In Gallery Alma Blou is nog tot 17 december de expositie 'Kòrsou i su Monumentunan' met werken van Corinne Boyé te bezichtigen. Corinne schildert vooral het Curaçaose landschap met haar prachtige monumenten. Voor de uitnodiging maakte ze een schilderij dat bestaat uit componenten van de verschillende gebouwen en straatbeelden van het Vierstegenplan in Otrobanda.Van dit schilderij is ook een poster gemaakt en een ieder die tijdens de expositie een kunstwerk van Corinne koopt, ontvangt een gesigneerd exemplaar van deze poster.

Gallery Alma Blou heeft de expositie 'Kòrsou i su Monumentunan' met werken van Corinne Boyé.

Dans & Theater

Musical Bria
Voor het eerst gaan twee theaterscholen op het eiland samenwerken.
De musical Bria is een samenwerkingsproject tussen jongeren-theaterwerkplaats La Tentashon en jeugdtheaterschool Drazans.
'Bria', wat stralen betekent, heeft als subtitel 'Bai bin bèk´, wat wil zeggen: ´Ga, maar kom terug!´
Hiermee wil de musical de dagelijkse maatschappelijke onderwerpen van met name jongeren op Curaçao aansnijden. Een groot deel van de Curaçaose jongeren zal als bursalen naar het buitenland vertrekken om daar hun dromen waar te maken. Maar een groot deel zal ook deze ervaring ook achterkomen dat het leven onvoorspelbaar is, vol interessante wendingen; net als de musical zelf.
Bria wordt gespeeld door 14 jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 24 jaar. De helft van de spelers is afkomstig van La Tentashon, de andere helft zijn spelers van Drazans.

Zaterdag 10 december 19.30 uur
Vrijdag 16 december 19.30 uur
Zaterdag 17 december 19.30 uur
Entree: 15 gulden
Locatie: La Tentashon

Muis is back
Remses Rafaela, oftewel muisjemuis, is op Curaçao om workshops te geven. Hij is beter bekend van 'the ultimate dance battle'. De workshops hebben inmiddels plaatsgevonden en het resultaat ervan wordt vertoond in de show 'Come & show us what u got'. Er zijn twee groepen: kinderen van 8 tot 12 jaar en jongeren van 13 jaar en ouder.

Zaterdag 10 en zondag 11 december om 16.00 uur vindt de voorstelling plaats in La Tentashon.
Voorverkoop: 10 gulden
Aan de deur: 15 gulden

Finchi Statia - Triunfo di un muhé
Finchi komt met een voorstelling die dit jaar al eerder vertoond is. De voorstelling gaat over een vrouw die geterroriseerd wordt door haar man. Ze mag niet gaan werken terwijl ze dat heel graag wil. Een vriendin komt met het idee om haar mee te laten doen aan een talentenjacht. Ze doet auditie, wordt ontdekt en wordt een ster. Haar man komt op een avond dronken terug van de snack zoals wel vaker gebeurt. Maar op dit moment realiseert hij zich wat hij mist. Zijn vrouw. Met zang van Ana ria Nivilac.

Zaterdag 17 december om 21.00 uur en zondag 18 december 20.00 uur.
Entree: 25 gulden
Locatie : Teatro Luna Blou

Ata! A lubida riba Mai
Broer, zus en schoonzus organiseren een groot feest ter ere van oma's verjaardag. Oma komt speciaal voor deze gelegenheid thuis, want ze woont in een verzorgingshuis. Broer weet dat mai (oma) niet van veel poespas houdt, maar de zussen besluiten er een enorm feest van de maken. Zijn protesten worden afgewimpeld.

Als de dag van het feest is aangebroken proberen de zussen alles tot in de puntjes te regelen. Broer wordt van hot naar her gestuurd om dingen te kopen en klaar te zetten. Een vriendin wordt gevraagd om oma te halen. De band en gasten arriveren, de telefoon rinkelt onophoudelijk, maar de zussen hebben geen tijd om op te nemen. Het feest is in volle gang, maar waar blijft oma?
Donderdag 15 december 20.00 uur
Vrijdag 16 december 20.00 uur
Locatie: Teatro Luna Blou
Entree: 27,50 gulden

Shining Stars!
De dansvoorstelling Shining stars is van Sulaika Lourens. Al zeven jaar zorgt ze voor dit geweldige theaterstuk.
Shining Stars is een dansvoorstelling met verschillende dansgroepen. Dit jaar heeft het als thema 'Rock and Rol'. Het is muziektheater met dans, zang en toneel. De voorstelling wordt in de traditie van de jaren 50 en 60 gespeeld.

De voorstelling is 11 december om 20.00 uur
Locatie: Teatro Luna Blou
Entree voor volwassenen 25 gulden en voor kinderen tot 15 jaar 15 gulden

Muziek

Kerstconcert
Zondag 18 december om 11.00 uur houdt het Avila Beach Hotel een kerstconcert in La Belle Alliance met liederen die meegezongen kunnen worden. Met Ilja Huang aan de piano, Martha van Bergen violin, Hein van Maarschalkerwaard klarinet en Ina Martina die het kinderkoor en de zangers dirigeert. Met kersttreats van de Avila-bakker. Volwassenen 25 gulden, kinderen tot 12 jaar gratis met een ticket, kinderen en studenten tussen 13 en 16 jaar 10 gulden. Ticketverkoop bij het Avila Hotel, front desk (461.4377).

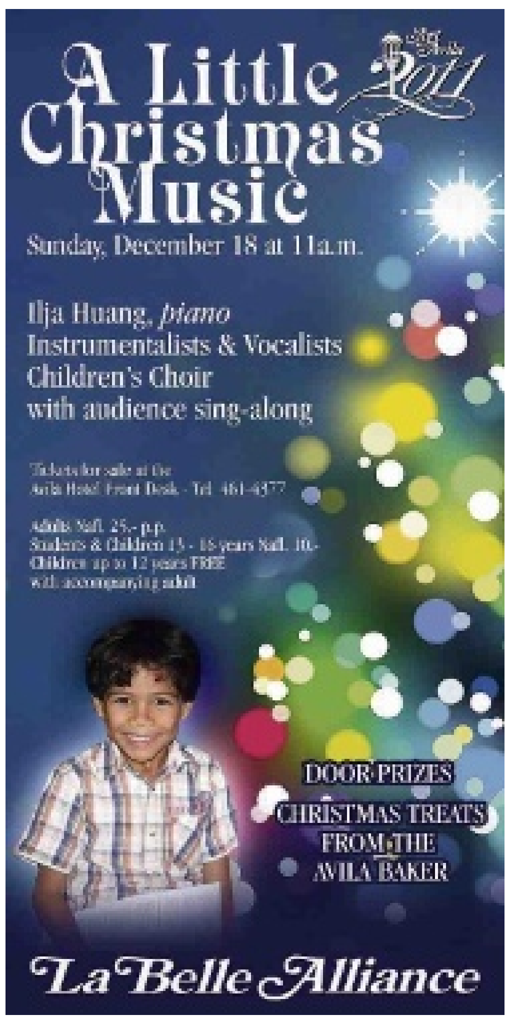

Nieuw & opmerkelijk

Open huis Art2gether
Open huis is zondag 18 december van 10.00 -17.00 uur: AtelierArt2gether blikt terug en vooruit met een overzichtsexpositie van eigen werk 2011 en werk van cursisten. Ook presentatie nieuwe workshops, maanmeditatie met schilderworkshop, moeder en kind, dans en schilderworkshop 'leef je uit'. De hele dag kunnen bezoekers voor een paar gulden deelnemen aan allerlei activiteiten en inschrijven voor lessen en workshops.

10.00 -11.00 uur workshop schilderen
11.00 -12.00 uur workshop tekenen
12.00 - 14.00 uur kennismaking energetische massages
14.00 - 15.00 uur jembe workshop
15.00 - 16.00 uur dansen vanuit je innerlijk, workshop
16.00 - 17.00 uur wandeling door natuurgebied St. Michiel
Zaterdag 17 december kinderworkshop schilderen 10.00 -12.00 uur.
Atelier is gesloten van 21 december tot 9 januari (Atelier Art2gether - afslag St. Michiel), tel. 5153141 / www.art2gether.com

Film

Filmhuis Openbare Bibliotheek
Op 12 januari 2012 in de Openbare Bibliotheek: Meres et filles en op 9 februari: Biutiful.

Noteert u alvast:

Avila Chamber Music Celebration
De Avila Chamber Music Celebration gaat haar 5e seizoen in en zal tussen 24 en 29 januari 2012 vier concerten geven: Dinsdag 24 januari om 18.00 uur het openingsconcert met een solo pianorecital van Anne-Marie McDermott. Entree gratis. Donderdag 26 januari 20.00 uur: een galaconcert met champagne-receptie. Zaterdag 28 januari 17.00 uur: Concert in het paleis van de gouverneur te Fort Amsterdam. Zondagmorgen 29 januari om 11.00 uur een koffieconcert. Voor meer informatie belt u naar het Avila Hotel tel. 461.4377 of www.avilahotel.com.

Driehoeksreis
Eind januari opent in Het Curaçaosch Museum een overzicht van het grafisch werk van de Leidse kunstenaar Bert Kienjet die zich in zijn werk laat inspireren door de Dutch Caribbean. Hij bezocht Curaçao in het jaar 2000 voor het eerst. Sindsdien onderzoekt hij de overeenkomsten, maar zeker ook de kenmerkende verschillen tussen zijn eigen maatschappelijke achtergrond - met name zijn geboorte- en woonplaats Leiden - en de overzeese Koninkrijksdelen.
Hij kijkt vanuit zijn West-Europese roots, die teruggaan tot de 16e eeuw. Evenzeer kijkt hij vanuit zijn dagelijks bestaan als kunstenaar en als gemeentelijk beleidsambtenaar naar de hedendaagse Curaçaose samenleving en haar bijzondere geschiedenis. De samenhang tussen geschiedenis, cultuur en identiteit van beide samenlevingen is opzienbarend.
Het onderzoek naar die verwantschap heeft in 2010 en 2011 geleid tot een reeks etsen met de titel 'Driehoeksreis'. De reeks bestaat uit tientallen portretten van 'personages' die de driehoeksreis bevolk(t)en. Deze route van Europa via West-Afrika naar het Caribisch gebied en weer naar Europa werd in de 17e eeuw door de West-Indische Compagnie bevaren. Deze reis wordt door Kienjet als metafoor gebruikt voor de sociale, culturele en bestuurlijke beïnvloeding en banden tussen Westerse, Afrikaanse en Caribische culturen.
Soms betreft het personages die zich feitelijk op en tussen de drie continenten manifesteerden, soms gepersonifieerde cultuurdragers, soms bestaande figuren die een grote of kleinere rol spelen/gespeeld hebben in het grote geheel van cultuuroverdracht en identiteitsbevestiging. Door het groepsgewijs tonen van de portretten worden verhalen zichtbaar, wordt een hernieuwd combineren en vergelijken mogelijk. Een moreel oordeel over de impact van de driehoeksreis op de huidige samenleving laat Kienjet daarbij aan de kijker over. In Het Curaçaosch Museum zal de serie Driehoeksreis in zijn geheel getoond worden.
Vanaf 21 oktober, op vrijdag zes weken lang, alvast een voorproefje van dit bijzondere kunstwerk op Caribisch Uitzicht, voorzien van korte onderschriften door Kienjet zelf.

(Exibiting) Baroque Bodies
(Exibiting) Baroque Bodies is het voorlopige eindpunt van een meerjarig onderzoeksproject omtrent barok, lichamelijkheid en theatraliteit dat opgezet werd in de schoot van de Brusselse kunstschool Rits (de theater- en filmafdeling van de Erasmushogeschool Brussel). Op het programma staan onder meer de première van het nieuwe Abattoir Fermé, een expo omtrent barok en lichamelijkheid (met werk van onder anderen Patricia Canino, Jan van Imschoot, Pol Dehert, Gaëtan Wtoreck, Johan Muyle, Angelo Vermeulen en Tine Holvoet, David Bade, Guillermo Gomez-Pena en Rits-studenten) en een avondprogramma met onder meer interventies (theater, film, performances) van Bernard van Eeghem, Sergio Messina, Gerardjan Rijnders, Lady Flo en de studenten spel van het Rits, Eisa Jocson, Soetkin Demey, Milton Miron en vele anderen. Het tweede deel van dit festival vindt plaats in Amsterdam, van 16 januari tot 26 januari. Het traject wordt afgesloten met een tweede editie van (Exhibiting) Baroque Bodies in de Brakke Grond in Amsterdam, van 26 januari tot en met 29 januari 2012.

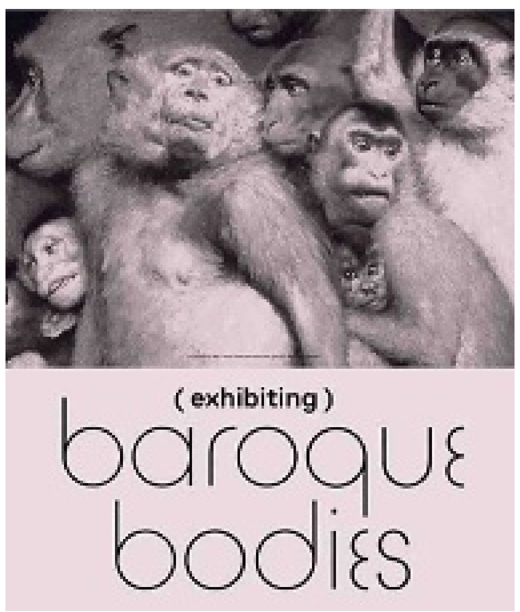

De Culturele Agenda verschijnt iedere zaterdag in de Ñapa.
Stuurt u alle info s.v.p. naar: agenda.cultuur@gmail.com.

Triumfo di un muhé is een voorstelling van Finchi Statia.

Ata! A lubida riba mai! is te zien in Teatro Luna Blou op 15 en 16 december.

Koloniaal Buitenzorg:

'Majestueuze bloeiende tuin'

Tegenwoordig heet de stad Bogor, maar toen Indonesië nog Nederlands-Indië heette was het Buitenzorg. Even weg van het drukke Batavia zetelde hier de Gouverneur-Generaal. Hij was de baas over de andere gouverneurs in het Nederlandse koloniale imperium. De gouverneurs in Willemstad en Paramaribo luisterden naar hem! Het prachtige paleis van de baas der bazen, zeg maar 'de onderkoning' der Nederlanden', staat er nog steeds. Op een fraaie locatie, midden in een botanische tuin. Die heette vroeger 's Lands Plantentuin, nu de 'Kebun Raya', de majestueuze tuin.

Paleis

Tekst en foto's: Marius Bremmer

Al in 1744 raakt de Nederlandse Gouverneur-Generaal baron Gustaf Willem van Imhoff sterk onder de indruk van Bogor. Dat gebeurt tijdens een dienstreis, als hij vanwege een malaria-aanval het hete Batavia ontvlucht. Bogor ligt een paar honderd meter hoger dan Batavia, het huidige Jakarta. Het is er koeler, het regent er veel, wel 4000 millimeter per jaar. Van Imhoff laat er meteen een buitenhuis bouwen 'buiten de zorgen' van de verstikkende hoofdstad, waar malaria en tropische epidemieën om zich heen grijpen.

Als in Nederland de Fransen de baas worden, de zogeheten Franse Tijd, nemen de Britten de macht over in Nederlands-Indië. De Britse Gouverneur-Generaal Raffles neemt zijn intrek in het door de Nederlanders verlaten 'Buitenzorg'. Raffles voegt bij het al bestaande terrein van 25 hectare nog eens 76 hectare, zo kan hij zich wijden aan zijn liefhebberij: tuinieren. Later laten de Nederlanders vanaf Batavia een speciale weg aanleggen naar het landgoed. Zo kan de elite uit de hoofdstad Batavia wat sneller voor dans- en jachtpartijen naar Buitenzorg.

Snelle telefoons

Onder de naam 's Lands Plantentuin is het complex wereldberoemd geworden. In 1817 sticht dr. Caspar Georg Carl Reinwardt er een botanische tuin, tevens plantkundig proefstation. Planten zijn er in maar liefst 15.000 variaties. Bomen kun je er van over de hele wereld aantreffen. Nog steeds is het niet alleen een trekpleister voor de buitenlandse toerist maar ook voor Indonesische dagjesmensen.

Twee lompe, vierkante pilaren markeren sinds jaar en dag de toegang tot de tuinen en het paleis. Verkopers van fruit, flesjes frisdrank en souvenirs zitten er geduldig te wachten tot er publiek komt. Ook voor de niet bijzondere planten- en bomenkenner is het al snel duidelijk dat 's Lands Plantentuin een uniek gebeuren is. Wie kan het beter beschrijven dan de auteur van Elseviers 'Gids voor Java'. Daar gaat ie dan:

'De Botanische tuinen zijn Bogors recreatieplaats bij uitstek, wanneer de kleurige kleding wedijvert met kleurige bloemenperken vol cannalelies en honderden families zich neervlijen om te picknicken in de schaduw van wel dertig meter hoge bomen. Honderden schoolkinderen op schoolreisje trekken de broek van hun bruin-witte uniform uit en huppelen over de rotsen en stenen van een snel stromend beekje; reusachtige waterlelies met de onwaarschijnlijke naam 'Victoria Regia' liggen roerloos te wachten op hun kikkerprins.' En dan het paleis: 'Op het gladde wateroppervlak van een siervijver is de weerspiegeling te zien van ranke witte zuilen: de voorzijde van het paleis dat oprijst boven een uitgestrekt en onberispelijk onderhouden grasveld.'

Ook anno nu is het beeld nog steeds hetzelfde: overal lopen uitbundige Indonesiërs. Vrouwen met spijkerbroeken en een vlot kapsel, maar ook dames met hoofddoekjes en in lange rokken. Met snelle telefoons - we zijn in het snel opkomende Azië! - maken ze graag foto's van toeristen uit Europa. Schoolkinderen stappen zonder schroom af op toeristen om hun Engels te oefenen. Daarbij krijgt hun prooi een HTC onder de neus geduwd: het gesprek wordt zo opgenomen en kan dienen als bewijs op school. Alleen dan worden de studiepunten bijgeschreven, vast!

Sinds 1856 heeft het paleis zijn huidige vorm. Na het vertrek van de Nederlanders in 1950 wordt het een geliefd zomerverblijf van Soekarno, de eerste president van Indonesië. Zijn omvangrijke erotische kunstcollectie bevindt zich voor een deel nog steeds in het paleis. Bezichtiging van het interieur is alleen mogelijk voor groepen.

Kerkhof

Op een steenworp afstand van het paleis ligt een oud kerkhofje, weggestopt in de weelderige tropische begroeiing. De luchtvochtigheid onder het bladerdak is zo groot, dat de wandelaar er bijna uitglijdt over de glibberige bemoste keitjes van het pad. Er liggen 42 mensen begraven in de periode 1784 tot 1994, maar de meesten uit de koloniale tijd en verwanten van Gouverneurs-Generaal.

Op een grote zuil zie ik de naam van een bekende, althans van zijn vrouw. Het is de rustplaats van de echtgenote van mr. Pieter Mijer. Mijer is in de 19e eeuw in Den Haag formateur geweest van het omstreden 'ontbindingsministerie' van premier Van Zuylen van Nyevelt. Bij de formatie schijnt hij bedongen te hebben dat de Koning hem tot Gouverneur-Generaal van Indië zou benoemen. In datzelfde jaar 1866 en tot grote woede van het parlement vertrekt Pieter Mijer naar Batavia, om er inderdaad Gouverneur-Generaal te worden. De strijd die daarna in de Nederlandse politiek ontbrandt, is de grondslag geworden van het huidige Nederlandse parlementaire stelsel met ministeriële verantwoordelijkheid. Blijkens de gegevens op de grafzerk op de kleine begraafplaats is de vrouw van Mijer twee jaar na aankomst in Indië overleden.

Er staat onder de bevallige bamboestruiken ook een grafsteentje voor een doodgeboren kindje, uit 1834. Het gedichtje op de steen is ontroerend:

Verijdeld werd, in 't uur van smart
de zoete hoop van 't moederhart.
Het knopje, dat ontsloot zich niet
en graf ontving 't geknakte riet.

Terug naar het drukkere leven van de tuin. De vijvers zijn indrukwekkend. De grootste waterlelie ter wereld, de Victoria Regia, bloeit! De 15.000 plantensoorten, waaronder duizenden verschillende orchideeën, de waringinbomen en de 'Kigolia Primata' (de leverworstboom) boezemen ontzag in. Het bezoek aan de 'hortus botanicus' en het grote paleis van 'Buitenzorg' is in alle opzichten geslaagd. Door de sprookjesachtige Kanarielaan lopen we terug naar de uitgang. Boven in de bomen zitten geen kanaries, maar huist een kolonie vliegende honden. Een bezoekje aan Buitenzorg om nooit te vergeten. Over een tolsnelweg van zestig kilometer zijn we zo weer terug in de drukte en de hectiek van Jakarta.

Twee lompe, vierkante pilaren markeren sinds jaar en dag de toegang tot de tuinen en het paleis: 'pintu 2' betekent 'ingang 2'.

Een Indonesisch gezinnetje geniet van de rust in Buitenzorg. Op de achtergrond de kassen van de botanische tuin.

Toeristen op het kleine kerkhof.

De Kanarielaan in s Lands Plantentuin.

Leesvoer

De verdovers

Een roman over liefde, werk en de absurditeit van het bestaan die de lezer langzaam in zijn greep krijgt en meesleept in een even enerverende als rampzalige opeenvolging van gebeurtenissen.

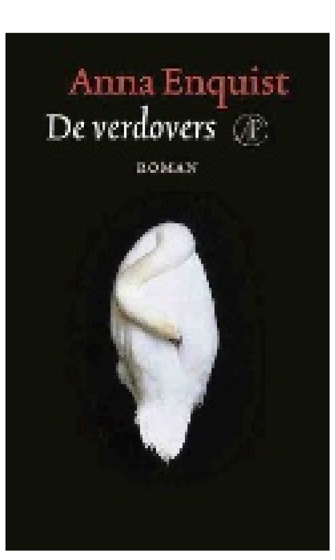

Wanneer psychotherapeut Drik de Jong na een periode van rouw - zijn vrouw overleed na een lang ziekbed - een nieuw begin maakt met zijn professionele werkzaamheden, krijgt hij al snel te maken met een jonge patiënt, de student psychiatrie Allard Schuurman, op wie hij totaal geen grip krijgt. De relatie wordt nog gecompliceerder wanneer Schuurman hem vertelt dat hij met zijn studie stopt en anesthesiologie gaat doen. Uit wat hij verder te horen krijgt, kan hij opmaken dat Schuurman onder de vleugels komt van anesthesiologe Suzan, Driks zus, getrouwd met zijn beste vriend Peter. Drik verzuimt Allard van deze verstrengeling op de hoogte te brengen. Met alle noodlottige gevolgen van dien.

De verdovers is een roman over de ongrijpbaarheid van onze driften en verlangens, over de remedie die werk en discipline kunnen bieden en over de vraag wat wij moeten doen met onze trauma's: wegstoppen en verdoven of voelbaar maken en naar de oppervlakte laten komen.

Titel: De verdovers
Auteur: Anna Enquist
Uitgever: Arbeiderspers
ISBN/EAN: 9789029578592

Ars Poëtica

The Road Not Taken

Two roads diverged in a yellow wood,
And sorry I could not travel both
And be one traveler, long I stood
And looked down one as far as I could
To where it bent in the undergrowth;

Then took the other, as just as fair,
And having perhaps the better claim,
Because it was grassy and wanted wear;
Though as for that the passing there
Had worn them really about the same,

And both that morning equally lay
In leaves no step had trodden black.
Oh, I kept the first for another day!
Yet knowing how way leads on to way,
I doubted if I should ever come back.

I shall be telling this with a sigh
Somewhere ages and ages hence:
Two roads diverged in a wood, and I--
I took the one less traveled by,
And that has made all the difference.

Robert Frost

CARIB publishing

Ko'i konta
Kuentanan original di Pasku
Sinds 2002 publiceert Reyna Joe jaarlijks een kerstverhaal in dagblad La Prensa. In deze bundel zijn alle kerstverhalen samengebracht.

Dit boek bevat fictieve verhalen, gebaseerd op het echte leven en gaan over de kracht van de vrouw, ongeacht haar leeftijd. Het is een bundel van levenswijsheden en -lessen. Het houdt de lezer een spiegel voor en laat iedereen beseffen dat hij of zij ook iets te vertellen heeft.

Tula su lucha pa Libertat
Tula's vrijheidsstrijd
Het verhaal over de vrijheidsstrijd van Tula wordt op een aantrekkelijke manier voor kinderen verteld. Aangevuld met mooie kleuren-illustraties van Ruud Bruijn. Ook verkrijgbaar in het Papiaments.

Kwelgeesten rond de Kapokboom
Deze crossover roman en de kunst-video vertelt uitzonderlijke verhalen die zich afspelen rond natuurgebieden op Curaçao waar in vroegere tijden Indianen woonden. Zie ook www.kapokboom.info!

Verkrijgbaar bij de boekhandel of via www.Caribpublishing.com
Kaya Jombi Mensing 27A (Zeelandia)| Tel: 4657777 | Email: Office@Caribpublishing.com

Migratie

'Aantal migranten overschat'

De wereldwijde weerstand tegen migranten is vooral gebaseerd op vooroordelen en het negatieve debat over migratie, staat in het deze week verschenen World Migration Report van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) in Genève.

In het rapport zegt de IOM dat mensen in bestemmingslanden het aantal migranten aanzienlijk overschatten, soms met meer dan 300 procent.

Als voorbeeld wordt het aantal migranten in Italië genoemd. In 2010 was dat 7 procent van de bevolking. Uit opiniepeilingen bleek echter dat de Italianen het percentage migranten op ongeveer 25 procent schatten.

In de Verenigde Staten lieten opiniepeilingen in 2010 zien dat het publiek dacht dat de bevolking voor 39 procent uit migranten bestond. In werkelijkheid was dat maar 14 procent.

Werkloosheid
De auteurs van het rapport stellen dat "onzuivere communicatie over migratie bijdraagt aan wijdverbreide sentimenten tegen migranten op veel plaatsen in de wereld." In bestemmingslanden is sprake van schadelijke stereotypen, discriminatie en zelfs xenofobie.

"Het is erg duidelijk dat onzekerheden op het gebied van werk, huisvesting en sociale cohesie de angst voor migranten versterken", zegt IOM-directeur William Lacy Swing. Migratie kan ook gezien worden als een verlies van menselijk kapitaal en een oorzaak van economische afhankelijkheid in de landen van herkomst, zegt hij.

Accurate communicatie is altijd van belang, zegt Joseph Chamie, directeur van het Center for Migration Studies in New York. Maar de gerenommeerde media berichten volgens hem meestal genuanceerd over migratie en lijken geen grote rol te spelen bij de weerstand van het publiek tegen immigratie.

Volgens Chamie bestaat er vaak een verrassende kloof tussen de visie van de regering en die van het publiek als het gaat om migratie. "De meeste regeringen en ondernemingen staan positief tegenover immigratie, terwijl het publiek terughoudend is naar buitenlanders, vooral als er grote cultuurverschillen zijn."

Nationale identiteit
Zowel in rijke landen als in ontwikkelingslanden bestaat weerstand tegen immigranten, zegt Chamie. Naast de zorg om werkgelegenheid en huisvesting bestaat de angst dat de traditionele cultuur en de nationale identiteit verloren gaan. "Mensen hebben het gevoel dat hun manier van leven beschermd moet worden tegen invloeden van buitenaf."

De IOM roept op tot een "fundamentele verandering in de manier waarop gecommuniceerd wordt over migratie, vooral in tijden van economische neergang, als het politieke debat, mediaberichten en de publieke opinie negatiever worden over het karakter, doel en de sociaal-economische impact van migratie."

Er moet echter ook een open discussie plaatsvinden over de angsten en negatieve gevoelens van mensen over migratie, zegt de IOM. De houding van het publiek ten opzichte van migratie wordt volgens de organisatie nog steeds sterk beïnvloed door sociaal-economische status, leeftijd en opleidingsniveau van de respondenten.

Jongeren die meer contacten hebben met migranten, staan bijvoorbeeld vaak positiever tegenover migratie, bleek uit een peiling die in 2009 in Duitsland werd gehouden.

Misleidend
Opiniepeilingen kunnen echter misleidend zijn, omdat voor de deelnemers niet altijd duidelijk is wie wel en niet een migrant is. De IOM stelt dat onderzoekers en de media zelden het geluid laten horen van werkgevers, de belangrijkste spelers in de wereldwijde migratie.

Migranten moeten volgens Swing vaker hun stem laten horen en hun verhaal vertellen. "Ze worden nu te vaak neergezet als passieve, hulpeloze en gemarginaliseerde individuen die ze niet zijn."

Spotlight op dieren

Honden die veel drinken (2)

Vorige week heeft u kunnen lezen dat er verschillende redenen kunnen zijn waardoor een hond teveel gaat drinken. Een veel voorkomende oorzaak is baarmoederontsteking, maar ook suikerziekte kan hiervoor verantwoordelijk zijn.

Tekst: Margot Hack

Voor een deel kent suikerziekte bij de hond dezelfde oorzaken als de aandoening bij de mens. Doordat bepaalde cellen in de alvleesklier (eilandjes van Langerhans) geen insuline meer maken, stijgt de glucose (suiker) spiegel in het bloed waardoor verschijnselen van suikerziekte ontstaan.

Deze verschijnselen zijn meer drinken (meer dan 100 ml per kilogram lichaamsgewicht), veel plassen, honger en toch vermagering. Soms wordt het beeld verergerd door braken, diarree en zwakte. Huidafwijkingen ontstaan slechts bij eenderde van de dieren. Deze huidafwijkingen bestaan uit plekken met dunne beharing, schilfering en een dunne huid. Ook kunnen er op meerdere plaatsen huidontstekingen ontstaan.

Een suikerziekte-achtig beeld kan ook ontstaan wanneer een teef langdurig progesteron toegediend krijgt. Door antiloopsheid-injecties of door het vrijkomen van hormonen na de loopsheid kan via een ingewikkeld samenspel van hormonen suikerziekte ontstaan. Meestal is de baarmoeder in dit geval ook aangetast en zal er een baarmoederverwijdering (sterilisatie) nodig zijn. Na deze sterilisatie is de suikerziekte ook in veel gevallen verdwenen.

Als de suikerziekte is ontstaan doordat de alvleesklier onvoldoende werkt, dan zal er insuline toegediend moeten worden per injectie. Dit is een behandeling die de eigenaar zelf zal moeten uitvoeren (na de nodige uitleg en hulp van een dierenarts natuurlijk) want deze injecties moeten dagelijks gegeven worden. Meestal is dit na een paar weken geen probleem en niet eng meer.

De nieren kunnen ook een rol spelen bij een hond die teveel drinkt. Een hond heeft net als een mens, twee nieren. Hierin wordt het bloed gezuiverd door het door een filter (de glomerulus) te persen. Daarbij wordt zogenaamde voor-urine gevormd. Het grootste deel aan vocht wordt vervolgens weer uit deze voor-urine gehaald zodat er sterk geconcentreerde urine overblijft. Als er in de nieren een ontsteking of tumor aanwezig is, kan er uit de bloedvaatjes bloed vrijkomen. Dat mengt zich met de urine zodat het dier rood plast. Een uitgebreid (bloed) onderzoek zal nodig zijn om de aandoening te achterhalen. Nieraandoeningen komen meestal voor bij oudere dieren. Doordat de nieren niet meer goed functioneren, zullen zich allerlei afvalstoffen ophopen in het bloed. Dit veroorzaakt verlies van eetlust, veel dorst, veel plassen, een slechte vacht en verminderd uithoudingsvermogen. Soms zijn deze aandoeningen te verhelpen, maar als dit niet lukt, kan het wel mogelijk zijn om de voortgang te beperken. Belangrijk is dat dieren te allen tijde toegang hebben tot voldoende schoon drinkwater.

Margot Hack is dierenarts te Ronde Klip

"Bij een gebroken poot is het maken van een röntgenfoto altijd noodzakelijk anders kan de behandeling nooit goed gedaan worden!"

Dierenartsenpraktijken Vredenberg, Ronde Klip, Tera Kora en Comenencia
Tel: 737-2185-737-3202

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1. Zwaardwalvis; 4. nederzetting; 10. hok op vissersboot waar vis op ijs gelegd wordt; 13. uitmuntend; 15. ketting zonder einde; 16. destijds; 17. deel van de oogst te betalen als pacht; 19. soort hert; 20. stipt; 21. sterrenbeeld; 23. deftige avondpartij; 25. landbouwwerktuig; 27. Noorse godheid; 29. deel van het bestek; 30. persoonlijk vnw.; 31. bons; 33. soort schaatsen; 34. cijfer; 36. vogelproduct; 37. persoonlijk vnw.; 38. getijde; 39. vluchtig; 40. brompot; 42. evenals; 43. Germaanse godheid; 45. klaar; 46. watering; 48. boom; 50. lidwoord; 51. bouwval; 53. rubberboom; 55. geluid waarmee iets in het water valt; 57. strafwerktuig; 59. muziekterm; 61. rivier in Duitsland; 62. middagmaaltijd; 64. de lucht betreffend; 65. deel van de mond; 66. een houding aannemen; 67. gemalin van Aegir.

VERTICAAL:
1. Gezichtspunt; 2. haaruitval; 3. beginsel; 5. voorvoegsel; 6. Engelse titel; 7. vreemde munt; 8. inwendig orgaan; 9. dierengeluid; 10. vingerlid; 11. cijfer; 12. ingang; 14. jongen; 16. vorm van bedrijfsconcentratie; 18. kledingstuk; 20. Amerikaanse schrijver; 22. helen; 24. geheugenverlies; 26. geul; 28. stad in Frankrijk; 30. aaneengesloten rij soldaten; 32. trotse houding; 35. breed; 40. instrumentaal slot; 41. sufferd; 43. muziekdrama; 44. worstelgreep; 47. vordering; 49. bijbelse figuur; 51. torso; 52. godin van de tweedracht; 53. gentleman; 54. bijbels figuur; 56. steensoort; 58. Engels telwoord; 60. Iers Republikeins Leger; 62. muzieknoot; 63. muzieknoot.

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

H. Berghuizen
Macuarima 16-D
Aruba

H.J. da Silva
Marsweg 20
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

1. Tweetal, christelijk feest, stad in Italië;
2. gebogen, zware hamer, buitenrand;
3. mikpunt, waterdichte stof, ignobel;
4. knevel, koord, graan uit de aren slaan;
5. bevlieging, kussenblok, vleeshouwer;
6. stuk chocolade, aardappelbrij, klein kind;
7. draagriem, motto, bladvet;
8. bloeiwijze, stad in Frankrijk, wieltje met spiraalveer in horloge;
9. wapen, een klap geven, neusklank;
10. wandpilaster, strandmeer, beschamend.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

HORIZONTAAL:
5. Boom om te oefenen (4);
Hoeveelheid in wedstrijdverband (8);
6. Dat beest krijgt altijd de schuld (8);
Broek om op de vuist te gaan (4);
7. Door deze stand blijft een jongen aan de maat (4);
Vuiligheid die men opgraaft? (8);
8. Eindeloos net om te vieren (4);
Tot de ontdekking gekomen met een kenteken (7);

VERTICAAL:
1. Een indruk van het vervoer (5);
Opvatting over een schelp (7);
2. Voor het verstand van een trap (5);
Zou een slons water uit de grond halen? (6);
3. Oud vrouwtje aan de drank? (6);
Dit systeem levert een broodje op (6);
4. Gevuld met een vogelgeluid? (7);
Heel gewoon voor een wagen (5)

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

R E D N A K L E B I C E D
N M N T G A A C H M R E C
IJ U E N E B E A U R J U L
L U N E W A K I O T N W S
T T E R R S R R S E U I R
N S F P E A E R F O R G U
A O E L V A O F B P P N E
K K O O O B O E M O E E V
N S E R D L G A P M G G A
E I B O P S R E A E N N R
P E O T T K G I L I A A G
L R N H R A L E E T Z V L
A O C E L L T T I I R E A
B E I A E E O R S G O B A
R P T U R E D N E E O N T
S E R B N E P P O L K O S

Balpen
Beoefenen
Bretel
Decibel
Eender
Eeuwig
Elkander
Emailleur
Error
Etalagepop
Haksel
Kabas
Kantlijn
Kloppen
Koorzang
Legitiem
Onbevangen
Ontploffen
Ovarium
Overweg
Paleis
Rechtsgebouw
Reiskostuum
Rolprent
Roodborstje
Spierkramp
Staalgraveurs

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

1. Citrusvrucht; 2. koppotig weekdier; 3. vogelziekte; 4. dichtstuk; 5. kenschetsen.

© Puzzelland/111210

SUDOKU

2		7				5		
	5	6	8	7			3	
		8	1		3			
7	2							3
	1					7	5	
			9				4	6
					5			9
3		5	6	1				
9		2		3		4		

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

1	2	8	9	7	4	5	6	3
5	7	3	2	1	6	9	8	4
6	9	4	8	5	3	2	1	7
8	6	2	3	4	5	1	7	9
3	4	7	6	9	1	8	5	2
9	5	1	7	2	8	3	4	6
2	8	9	1	6	7	4	3	5
4	1	6	5	3	2	7	9	8
7	3	5	4	8	9	6	2	1

OPLOSSINGEN VAN VORIGE WEEK

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Nemesis; 6. badkuip; 12. arak; 14. rouw; 15. na; 17. el; 18. ono; 20. es; 21. je; 22. tip; 24. vietnam; 25. gas; 26. ato; 28. fes; 29. ave; 31. spui; 35. esla; 37. spreekuur; 38. ares; 40. demo; 43. rus; 45. ade; 47. kil; 48. elf; 50. torenka; 51. pub; 53. tij; 54. do; 55. keg; 56. po; 58. io; 59. dame; 61. loog; 63. niemand; 64. getrouw. VERTICAAL: 1. Nantes; 2. ma; 3. ere; 4. salvo; 5. ik; 7. ar; 8. doema; 9. kus; 10. uw; 11. poesta; 13. integendeel; 16. ai; 18. oef; 19. ons; 21. ja; 23. pau; 25. ges; 27. tissu; 30. verdi; 32. por; 33. arg; 34. uur; 36. lam; 38. aceton; 39. erf; 41. elp; 42. ombouw; 44. stoma; 45. ark; 46. eng; 47. kapot; 49. lij; 52. ui; 54. dam; 57. oor; 59. de; 60. en; 61. le; 62. go. Crypto-overlapper: Horizontaal: 5. Zweerhaan; 6. vrolijkers; 7. dwependel; 8. ijzerarmoe. Verticaal: 1. Zwerkwijze; 2. weglopers; 3. shakenorm; 4. waardecor. Anagram: geel-regel-Mergel; teer-renet-Intree; meer-meren-Noemer; daas-smaad-Damast; neer-genre-Engerd; kerk-kaker-Rakker; leeg-engel-Hengel; amen-manie-Enigma; sten-niets-Insect; leer-deler-Dealer. Gevraagd woord: MINDERHEID Woordzoeker: JUWEEL Puzzelslang: 1. Vete; 2. eierrek; 3. kano; 4. omtrent; 5. taxeren. Het sleutelwoord luidde: VERKORTEN

‘Balans’

Weinig doorgaande wegen, geen spoorlijn, geen havens of luchthaven, maar ook geen werkloosheid en een hoog inkomen per hoofd van de bevolking. Een bijzonder land in de bergen met een klein leger zonder enige rang of stand - allen gelijk, allen soldaten omdat ze privé een wapen bezitten - een ‘grande armee’ die alleen ceremonieel wordt ingezet om de nationale vlag te hijsen en te strijken.

Tekst: Hans Vaders Foto’s: Archief

De Amerikaanse folkzangeres Malvina Reynolds, geïntrigeerd door het extreme jaarlijkse defensiebudget van 4 dollar en 90 cent, schreef er een tekst over getiteld ‘Andorra’ en Pete Seeger voegde daar nog een aantal coupletten aan toe voor zijn album ‘The Bitter and the Sweet’.

Andorra, oftewel het Principat de les Valls d’Andorra, is door zijn geïsoleerde ligging altijd buiten het wel en vooral het wee van de Europese geschiedenis gebleven. Behalve wellicht in de Tweede Wereldoorlog toen Andorra zich neutraal opstelde en een belangrijke pleisterplaats werd in de smokkelroute van mensen en goederen tussen het Duits georiënteerde Franse Vichy en het Spanje van Franco.
Opmerkelijk dit welvarende prinsdom, dat eind dertiende eeuw werd gegrondvest en dat twee co-prinsen telt, namelijk de president van de Franse republiek en de bisschop van het Catalaanse Urgell. Dit betekent de facto bizar genoeg dat de Franse president Nicolas Sarkozy een verkozen monarch is, hoewel dit niet is gebeurd in een stemming door de bevolking van Andorra zelf.
De economie van Andorra, dat niet bij de Europese Unie is aangesloten en bekend staat als belastingparadijs, is in hoofdzaak gestoeld op de jaarlijkse stroom toeristen, het zijn er momenteel ruim tien miljoen. De bewoners, 85.000, worden er in het gezonde alpine klimaat stokoud, gemiddeld zo’n 82 jaar.
Het zijn zonder enige twijfel ook de lokale gerechten - en die zijn beslist niet licht en speels te noemen - die een cruciale rol spelen in de gezondheid en het welzijn van de trotse inwoners en waardoor een tocht naar het in de ruige ongenaakbare Pyreneeën verscholen Andorra de moeite loont. Neem bijvoorbeeld trinxat op basis van bacon, kool en aardappelen of cunillo, konijn in tomatensaus.
Ook geroosterde lamsbout is populair evenals truites de carreroles, een omelet met boschampignons. Op feestdagen wordt vaak escudella gegeten. Dit is kip met worstjes en een soort gehaktballen. Natuurlijk ontbreekt kaas en een grote variëteit aan gerechten met varkensvlees, gerookte ham en verse groenten niet op de menukaart.
De Catalaanse keuken is niet onbekend in Andorra en dit gaat gepaard met nogal wat Franse invloed. Hoe kan dit ook anders met een ministaat ingeklemd tussen Spanje en Frankrijk. Bergachtig, dat is Andorra, vandaar dat schapen er in groten getale te vinden zijn. Daarnaast zijn pasta, vis, groenten, schapenkaas en brood, dit in samenhang met een doordacht gebruik van kruiden en specerijen de belangrijkste ingrediënten voor de dagelijkse dis.
Gesteld kan dus worden dat er maar weinig traditioneels te bekennen valt in Andorra la Vella, hoofdstad van Andorra, omdat de facto alles is ‘geleend’ van de buren. Ook de producten, want Andorra beschikt slecht over twee procent vruchtbare grond die bewerkt kan worden. Schapen dus. En tabak, daar worden exclusieve sigaren en sigaretten van gemaakt.
Dit is echter geen negatief waardeoordeel gezien het feit dat de Spaanse en Franse keuken worden samengebracht in een uniek patroon en bestek van bereiding die toch wel typerend Andorees is. Zo is het detail uiterst belangrijk. De specerijen en kruiden, de geur, de kleur, de hoeveelheid, de methode van koken, ze zijn alle van even grote importantie. Sleutelwoord in de Andorese cuisine is dan ook balans, het vinden van een feilloze balans.
En die balans wordt beslist gevonden door de vele creatieve topchefs die Andorra tot hun lucratieve thuishaven hebben gemaakt en met hun internationale achtergrond traditie en innovatie combineren tot verrukkelijke varianten. Dat gebeurt met passie of dit nu gaat om eeuwenoude schotels of een modern palet van smaken, er zit een trots in die de maaltijden in Andorra boven de mondiale middelmaat doen uitstijgen. En blijdschap alom, de forse rekening kan uiteraard in euro’s worden afgerekend!

KOOK MEE MET MAY

Spinazie-salade met noten en rozijnen uit Andorra

2 bossen spinazie
2 eetlepels extra virgin olijfolie
1 teen knoflook, gepeld en in plakjes gesneden
1/3 cup rozijnen
1/3 cup pijnboompitten
Naar smaak croutons maken van twee sneetjes één dag oud brood zonder korst, in blokjes gesneden, knapperig gebakken in wat olijfolie.

De spinazie wassen, hakken en blancheren en laten uitlekken.
In een koekenpan de olie en de knoflook verwarmen tot de knoflook goudkleurig is, de rozijnen en pijnboompitten toevoegen, bakken tot de rozijnen opgezwollen zijn.
De spinazie in een schaal doen en het knoflook/rozijnen/pijnboompitten-mengsel erover scheppen.
Naar smaak de croutons erover strooien.

Bijgerecht voor 4 personen.

Eet smakelijk,

May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Moreau et Fils Rosé d’Anjou

Druifsoort:	Cabernet Sauvignon, Cabernet Franc en Grolleau
Streek:	Loire, Frankrijk
Kleur:	Lichtrose
Geur:	Aardbeien en andere zomerbessen
Smaak:	Aardbeien, frambozen met een vleugje gember, snoep

Een lichte lunch? Dat kan, maar dan wel met een lekker glas wijn erbij. Bij deze lichte salade met spinazie en rozijnen adviseren wij een fris roseetje te kiezen. Een wijn met lichte zoetheid om de zoete rozijnen te balanceren. De Rosé d’Anjou is een perfect voorbeeld hiervan. Hij is fris en fruitig met een licht zoet tintje. We hebben wel eens eerder wijnen van Moreau et Fils aangeraden. Alhoewel hun thuisbasis in de Bourgogne is, maakt dit wijnhuis prachtige wijnen in de Loire. Deze Rosé d’Anjou reflecteert de typische karakteristieken van de wijn. Hij is heel aromatisch en doet denken aan een mand vers rood zomerfruit. Sappige smaken van aardbeien in combinatie met wat exotische tonen maken hem tot een heerlijke combinatie met deze salade.

Sante!

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store, Licores Maduro en uw favoriete Supermarkt!

Vraag niet wat de samenleving voor jou kan doen,
maar vraag wat jij voor de samenleving kan doen.
www.voedselbank-curacao.org

Het genot van wijn

‘Apalta, Colchagua Valley, Chili’

Het is weer zaterdag, tijd voor ‘wine talk’. Na het bezoek vorige week aan het prachtige Marlborough blijven we bij de Nieuwe Wereld. Even de Stille Oceaan oversteken en naar Chili, naar Colchagua. Vandaag heb ik het over een plek in de Colchagua Valley die een bijzondere indruk op mij heeft gemaakt, de Apalta-wijngaarden.

Tekst: Licores Maduro

Apalta ligt tegen het Andesgebergte aan. Alweer arme grond met een goede drainage wat ideaal is voor de wijnstokken. Een klein aantal wijnhuizen maakt van deze wijngaarden die in Apalta liggen hun beste wijnen. Zij omschrijven Apalta als een waar paradijs voor druiven. De druiven die hier het beste groeien zijn de Carmenere en Cabernet Sauvignon, maar ook Merlot, Syrah en andere typische Bordeaux-druiven zoals Petit Verdot en Cabernet Franc groeien hier. In de afgelopen jaren is er zelfs Mourvedre aangeplant, een typische druif van de Rhône. Dus een gebied waar rode wijnen centraal staan.

Directe zonsinval overdag, schaduw van de Andes in de namiddag, koele nachten; dit zijn allemaal klimatologische invloeden die de druiven een royale behandeling geven om ons de beste wijnen op te leveren. Er wordt tegenwoordig veel onderzoek gedaan in de wijngaarden van Apalta om er precies achter te komen waarom het gebied zo bijzonder is. Ja, de klimatologische omstandigheden zijn ideaal en de bodem blijkbaar ook, maar de informatie is nog gering.

Experimenteren

Wijnmakers omschrijven Apalta als een van de beste terroirs van Chili. Maar ze blijven onderzoeken en experimenteren. Door deze experimenten met bepaalde blokken in een wijngaard hebben zij speciale stukjes gevonden waar bijvoorbeeld de Syrah het steeds beter doet. Ik heb het weleens eerder gezegd, Syrah gaat een veel grotere rol spelen in Chili! En de Syrah die nu in Apalta wordt gemaakt is ongelofelijk. Diversiteit is de trend in Apalta en er is geen slechte wijn te vinden die hier vandaan komt. Er hangt natuurlijk een prijskaartje aan, maar het is zeker de moeite waard.

Mijn eerste ervaring met een wijn van Apalta was met een wijn die 96 punten scoorde in de Wine Spectator en datzelfde jaar als wijn van het jaar werd uitgekozen in de top 100. Het was een goddelijke ervaring! De wijn was een blend van Carmenere, Cabernet, Merlot en Petit Verdot. De Carmenere was voor mij duidelijk te proeven en op een wijze zoals ik nog nooit had ervaren. Cabernet Sauvignon gaf de wijn wat meer complexiteit en de Merlot gaf een zacht gevoel en balans. Alles kwam perfect bij elkaar met een goed geïntegreerde invloed van eik. Wat een wijn!

Ervaring

Een jaar later, tijdens een trip naar Chili, kwam ik in een wijnwinkel een hoekje tegen waar ze verschillende wijnen van Apalta hadden. Nu, ik het deze niet laten staan! Ditmaal kocht ik een andere wijn om te experimenteren. De ervaring was weer boven verwachting, deze was een blend van Carmenere en Cabernet Sauvignon. Wat een ervaring, dit moet u proeven.

Ik ben geen wijnmaker, maar de beste wijnen zijn voor mij de wijnen waar een slok je precies kan vertellen wat de wijnmaker zegt over het terroir en de herkomst van de wijn. De wijn is het testament van de wijngaard die ons het beste wil leveren. En dit was Apalta, bovenaan mijn lijst van meest indrukwekkende wijngebieden.

Ik wens u een fijn weekend en volgende week gaan we verder!

ÑAPA Business

10 december 2011

HR Netwerk Curaçao:
‘Veelzijdig en actief’

Onlangs vierde het HR Netwerk Curaçao haar eenjarig bestaan met een drukbezocht seminar. Terugkijkend op alle bijeenkomsten, borrels en intervisie-activiteiten lijkt het doel van het netwerk ruim gehaald. Gea Peper, voorzitter van het netwerkbestuur: “Wij willen individuele HR-professionals stimuleren in het tackelen van eigen HR-vraagstukken én bijdragen aan de verdere professionalisering van lokale organisaties op HR-gebied.”

Tekst: Maya Mathias Foto’s: Jeff Sybesma

Vanessa Martie, managing director bij uitzendbureau ‘Flexo Manpower’ is dik tevreden over het seminar en haar netwerklidmaatschap. Martie: “De praktijkvoorbeelden die je uitwisselt zijn leuk en leerzaam en de HR-tools zijn waardevol voor mijn eigen werk. Behalve de interessante inhoud is het ook gezellig met volop netwerkgelegenheid. Voor Danny Maarten, een jonge ondernemer met een eigen consultancy bedrijf, was het seminar een eye opener. Maarten: “We zijn een trainings- en recruitmentbureau. In dit seminar heb ik geleerd hoe ik social media kan gebruiken voor mijn eigen bedrijf. Ook voor Sharina Dalnoot, stagiaire bij Aqualectra en bachelorsstudent HRM aan de UNA, was het een geweldige dag. Dalnoot: “Door alle discussies tussen HR-professionals uit verschillende bedrijven, krijg ik een beter beeld van het HRM-vak.”

Het HR-seminar ’Trends and tools for the future’ in de Centrale bank van Curaçao en Sint Maarten bestond uit twee levendige workshops over ‘social media en HR’ en ‘het creëren van een high performing workforce’. De dag werd afgesloten met een visionaire key note speech van Joanne Uijen-Zwueste, een echte ‘yu Kòrsou’ met een indrukwekkende HR-carrière. Vanuit haar bedrijf, dat in 29 landen opereert, vertelde zij haar toehoorders aan de hand van een prikkelend verhaal en een aantal indringende YouTube-filmpjes wat HR-managers straks met de nieuwe generatie werknemers en klanten en snel veranderende communicatietechnologie te wachten staat. Kortom, veel trends en tools en ‘food for thought’.

Like or dislike

De workshop ‘HR en social media’, begon verrassend met een spervuur van vragen voor deelnemers over social mediagebruik. Die gaven direct antwoord met hun bordjes ‘like’ of ‘dislike’, een bekende toepassing van Facebook, één van de grootste social media sites wereldwijd. In de workshop van Lucas Swennen en Elise Hietbrink van brand building bedrijf ‘Stradius’ passeerden talrijke voorbeelden van meer en minder succesvolle social media-toepassingen de revue en werd specifiek ingezoomd op social media en HR.

Swennen: “Als Justin Bieber ‘welterusten’ tweet, reageren daar meteen dertigduizend meisjes op.” Ook op Curaçao wint social media snel terrein. De hippe ‘Bermuda discotheek’ wordt niet alleen druk bezocht, maar ook virtueel op Facebook en Twitter gevolgd door maar liefst 29.000 fans. En ook LinkedIn Facebook, Skype en YouTube worden op Curaçao zakelijk steeds meer gebruikt. Swennen: “Met Facebook creëren bedrijven een virtuele gemeenschap om hun producten en diensten heen voor (potentiële) klanten, betrokken burgers, opinieleiders en experts. Hoe groter de community, hoe groter de invloed van je bedrijf. Het gaat er nu om de specifieke eigenschappen van social media te gebruiken en dat betekent veel meer interactie en vooral meer luisteren naar je klanten.”

Ook op HRM-gebied kan je niet meer om social media heen. Social media verdringt de traditionele vacaturesites en aantrekkelijke vacatures steeds vaker digitaal gedeeld en doorgetwitterd met internationaal bereik. In plaats van lovende website-teksten, gaan steeds meer bedrijven over op korte YouTube-filmpjes, waarin werknemers en klanten zelf iets vertellen over het bedrijf. De nieuwe toepassingen van social media gaan razendsnel. Up to date blijven is een lastige klus, waardoor er steeds meer social media-adviseurs ontstaan. Swennen: “Het gaat om de kernvraag: Wat is het doel van de (HR) afdeling en het bedrijf en hoe draagt social media daar aan bij?”

Goed gebruik van social media, al dan niet gecombineerd met meer traditionele mediavormen, kan zeer effectief en kostenbesparend zijn. Er kleven ook risico’s aan. Swennen: “Een knullige boodschap op social media komt harder en sneller aan bij een veel groter publiek. En wanneer bedrijven niet goed reageren op kritiek en vragen van virtuele friends en fans, liggen reputatie- en imagoschade op de loer. Op social media is iedereen bovendien ‘journalist’. Informatie wordt vaak klakkeloos overgenomen zonder enige controle, hoor of wederhoor.” Het is de ultieme ‘power to the people’ en de jonge generatie klanten en professionals is zich daar scherp van bewust. Zij kunnen je organisatie en merk maken of breken, waardoor het cruciaal is om de (digitale) dialoog op een goed doordachte wijze aan te gaan.

High performing workforce

“Wij zijn concurrenten, maar ook goede vriendinnen van elkaar”, grapten HR-adviseurs en workshopbegeleiders Marina Kooijmans en Maghalie George, afkomstig van PriceWaterhouseCoopers en Deloitte Dutch Caribbean. Samen leidden zij de workshop ‘High performing workforce’ waarin druk en levendig werd gediscussieerd. George: “We hebben er bewust voor gekozen om dit onderwerp niet te benaderen vanuit de pure theorie, maar juist vanuit de lokale Curaçaose HR-praktijk. Aan de hand van een herkenbare case over een kleine afdeling met medewerkers van wisselende motivatie en ervaring, prikkelen we deelnemers in kleine groepjes en in verschillende rondes, om zelf na te denken over het aanspreken en ontwikkelen van menselijk talent vanuit hun HR-rol.”

Hoe daag je mensen uit? Hoe spreek je iemand aan, die niet optimaal functioneert en wat zeg je dan precies? Wat ligt er op het bordje van de afdelingsmanager en wat is de specifieke rol van de HR-professional? En lopen die elkaar vooral in de weg of vullen zij elkaar juist aan? Hoe start je een gesprek over loopbaanontwikkeling met iemand die niet in zichzelf gelooft? Welke loopbaanperspectieven bied je aan, wanneer iemand op zijn functie uitgekeken raakt en wat doe je als die perspectieven er helaas niet (meer) zijn? Allemaal reële en voorstelbare vragen waarop geen perfect of absoluut antwoord mogelijk is. Juist de uitwisseling met elkaar ‘Hoe doen we dat nou en waarom?’, maakte deze workshop voor de deelnemers waardevol en uniek.

De vraag van Kooijmans en George aan het eind van de workshop ‘Is deze vorm van uitwisseling nuttig en wat neemt iedereen mee naar huis?’ werd zeer positief beantwoord en van veel feedback voorzien. Het delen van informatie en ervaringen en het kritisch maar constructief reflecteren op ieders HR-praktijk sloot naadloos aan bij de wensen van het workshoppubliek. Gestimuleerd door het goede voorbeeld van de workshopbegeleiders, werd de openheid binnen de workshop zeer gewaardeerd.

Babyboomers en screenagers

Het seminar werd afgesloten door Joanne Uijen-Zwueste, global vice president HR bij technologiebedrijf ‘KPN Corporate Market /Getronics International’. Zij schetste een aantal interessante HR-trends en de noodzaak van organisaties om hun leiderschapsstijl aan te passen, social media te omarmen en een productieve werkomgeving te creëren voor de verschillende generaties medewerkers binnen hun bedrijf.

Zo lichtte zij ‘het nieuwe werken’ toe dat overal in opmars is en bijbehorend behaviour, bricks en bytes. Bricks, het organisatiefundament, duidt op de noodzaak van een flexibele en inspirerende werkomgeving waarin organisaties fungeren als netwerken en kantoren als ontmoetingsplekken van tijdelijke aard. Bytes, de organisatietechnologie, duidt onder meer op de laptops en smart phones waarmee medewerkers 24/7 online zijn. Behaviour, organisatiegedrag, duidt tenslotte op waarden en leiderschap. Maximale flexibiliteit, zelfsturing en dienend leiderschap zijn sleutelwoorden voor de nieuwe tijd. Hierin maken medewerkers steeds meer deel uit van virtuele en internationale gemeenschappen, die dezelfde kernwaarden delen, vrijelijk informatie uitwisselen en samen werken aan grensoverschrijdende en multidisciplinaire projecten wereldwijd.

In iedere organisatie zijn, volgens Zwueste, verschillende generaties te onderscheiden met ieder eigen kernmerken en een eigen naam: Zo zijn er de ‘Babyboomers’ (1945-1960) , ‘Generatie X’ (1960-1975), ‘Generatie Y’ (1975-1990) en de ‘Screenagers’ (1990-2000) wier fysieke en virtuele wereld moeiteloos in elkaar overgaan. Babyboomers zijn sociaal vaardig, idealistisch, gedreven en relatief hoog opgeleid. Zij zoeken naar draagvlak en werken zeer gestructureerd. Generatie X is meer proces- en relatiegericht en op zoek naar een gezonde werk- en privébalans. Deze generatie combineert graag ideeën en benut de aanwezige diversiteit. Generatie Y is open, direct, informeel en legt contacten via sociale netwerksites. Deze generatie is ongeduldig en to the point, laat zich niet managen op de klassieke hiërarchische manier en is vooral op zoek naar zelfontplooiing en dynamiek. De screenagers worden ook wel ‘digital natives’ genoemd, vanwege hun affiniteit met digitale technologie. Zij zijn authentiek en internationaal georiënteerd, weinig gevoelig voor bestaande grenzen en doen veel dingen tegelijk. Deze generatie past zich niet snel aan, ervaart kennis als vergankelijk en vindt het verkrijgen van directe voldoening zeer belangrijk. Zij zijn zich zeer bewust van de invloed die zij uitoefenen via social media-sites en zoeken in de fysieke en virtuele wereld naar zinvol contact.

Keynotespeaker Joanne Uijen-Zwueste.

Slimme organisaties spelen met hun HR-instrumenten en beleid op al deze generaties in en bereiden zich nu al voor op de generatie screenagers die als toekomstige werknemers en klanten in de steigers staan. Dit betekent, volgens Zwueste, dat HR-professionals social media steeds intensiever gebruiken in hun recruitment-, communicatie- en employer branding-strategie.

HR netwerk Curaçao: veelzijdig en actief

Sinds haar oprichting, een jaar geleden, zat het ‘HR Netwerk Curaçao’ allesbehalve stil. Een knappe prestatie van het netwerkbestuur. Peper: “Als bestuursleden hebben we allen een full time-baan en doen we dit er vrijwillig bij. We vinden het fantastisch dat er nu al 100 HR-professionals bij ons netwerk aangesloten zijn. Het laatste seminar werd ook door HR-professionals uit Aruba bezocht, want we willen graag meer gaan samenwerken met HR-netwerken op alle andere eilanden. Kosten houden we bewust laag, want we willen laagdrempelig zijn. Tegen alle HR-professionals wil ik, namens het bestuur, zeggen: Wees welkom, sluit je aan en leer van elkaar!”

In een jaar tijd organiseerde het netwerk twee seminars, twee gezellige en informatieve borrels na werktijd en waardevolle intervisiebijeenkomsten in kleiner verband. Daarnaast bedong zij kortingen voor haar leden bij andere interessante HR-seminars Ook hield zij iedereen goed op de hoogte met een digitale nieuwsbrief en een levendige Facebookpagina. HR-vacatures werden door het netwerk grif via email en Facebook verspreid en leidden voor een aantal netwerkleden al tot een nieuwe baan.

De activiteiten van het HR-netwerk in vogelvlucht:

5 november 2010: Succesvolle netwerklancering met interactief seminar in de Centrale Bank.

4 februari 2011: Eerste netwerkborrel met ‘speeddating activiteit’ bij het Academy Hotel.

29 juni 2011: Verzending eerste digitale nieuwsbrief.

30 augustus 2011: Tweede netwerkborrel bij loungebar/restau rant ‘Saint Tropez’.

11 november 2011: Tweede HR-seminar ‘HR trends and tools for the future’.

Hele jaar: Intervisiebijeenkomsten in kleiner verband voor individuele HR-professionals.

Belangstellenden die zich aan willen sluiten bij het HR Netwerk Curaçao kunnen een email sturen naar HRnetwerkcuracao@gmail.com

Like of Dislike tijdens de workshop Social Media & HR.

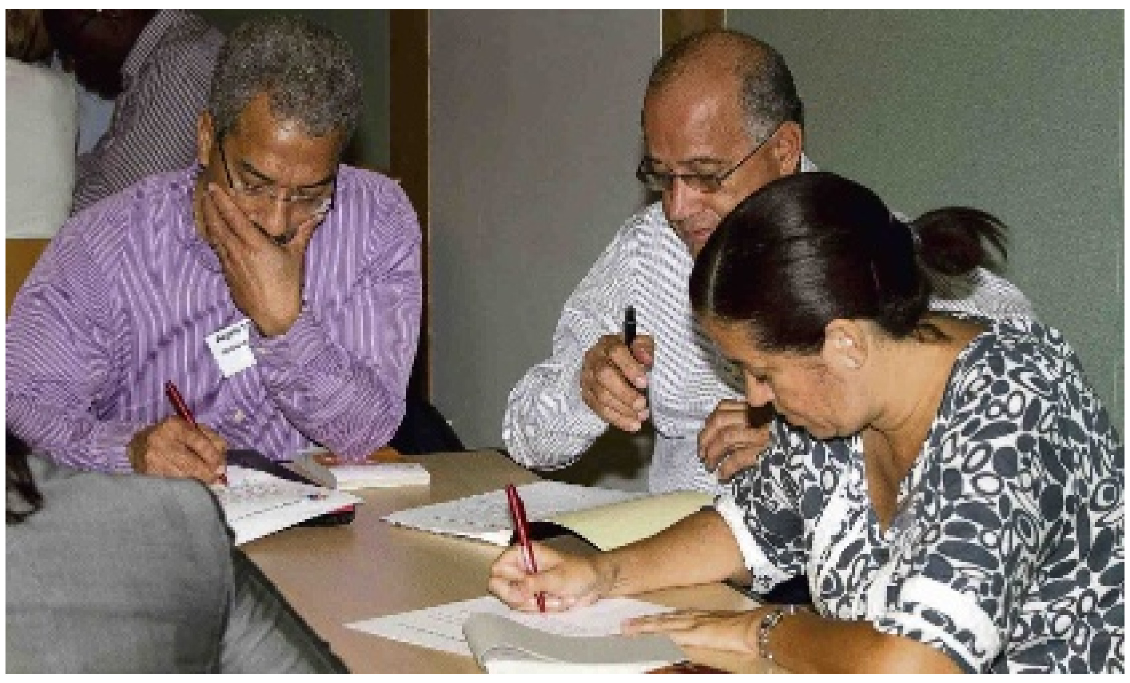

Deelnemers van een van de workshops.

Business Agenda

Curaçao

23-25 januari: First Caribbean Game Theory Conference
De Faculteit der Technische Wetenschappen organiseert deze internationale speltheorieconferentie op de UoC. Een veertigtal reseachers uit 14 verschillende landen verzorgt gedurende deze drie dagen lezingen over diverse onderwerpen in de speltheorie. Een unieke gelegenheid om lezingen van internationale topresearchers te volgen en met deze researchers kennis te maken. Drie langere lezingen door de keynote sprekers: prof. dr. S.H. Tijs van Tilburg University, dr. T.S.H. Driessen van University of Twente en prof. dr. J. Filar van Flinders University in Australië.
Prof. Tijs is de stamvader van de speltheorie in zowel Nederland, Spanje als Italië. Tijs heeft tegen de 300 publicaties op het gebied van de speltheorie op zijn naam staan. Meer dan 40 personen hebben hun Ph. D. onder begeleiding van Tijs behaald. Dr. Driessen heeft tegen de 100 publicaties op het gebied van de speltheorie. Driessen heeft vele internationale conferenties op het gebied van de speltheorie georganiseerd, zowel in Nederland als in China en Taiwan. Prof. Filar heeft tegen de 100 publicaties. Hij combineert speltheorie met het ontwerpen en analyseren van klimaatmodellen. Hij is een Environmental Science and Engineering Fellow van de American Association for the Advancement of Science. Hij was directeur van het Centre for Industrial and Applied Mathematics (CIAM) van de University of South Australia en Director of Research van het Institute for Sustainable Systems and Technologies van de University of South Australia.

Meer informatie is te vinden op de website http://www.romali.org/conference%202012/index.html van de conferentie. Men kan ook naar de site van de Technische Faculteit gaan op de webpage van de UNA en op de banner van de conferentie klikken.

Business Happy Hour
TGI Monday!
Locatie: El Ron Cocktailbar, Roodeweg 86, Otrobanda (tegenover tankstation Colon).
Datum en tijd: Elke eerste maandag van de maand van 17.00 - 20.00 uur.
Dresscode: casual.
Tel: 661-8122

Aruba

Internationaal

16-26 januari 2012: Hotel School General Managers Program
Het General Managers Program (GMP) is een 10-daags evenement voor general managers van hotels en hun directe plaatsvervangers. De afgelopen 25 jaar ontving GMP meer dan 1200 deelnemers, afkomstig uit 78 landen.
Deelnemers krijgen een waardevolle connectie met een internationaal netwerk van 'elite' hoteliers vanuit het programma en een lidmaatschap van het uitgebreide netwerk van Cornell's afgestudeerden en meer dan 10.000 Hotel School-afgestudeerden. Het programma is het begin van een levenslange band met Cornell en zijn 'base of knowledge' en relaties.
Locatie: Statler Hotel, United States - Ithaca, NY
Contact: Het kantoor van Executive Education, tel. (USA) 607 255-4919, email: exec_ed_hotel@cornell.edu

22-24 januari: Caribbean Marketplace 2012
Caribbean Marketplace is het toonaangevende marketingevenement van de Caribische hospitality-industrie. Twee dagen van - vantevoren vastgelegde – zakelijke ontmoetingen en besprekingen waar kopers en verkopers gematched worden. Vertegenwoordigers van vele branches afkomstig uit talloze landen zijn aanwezig.
Locatie: Atlantis Paradise Island, Bahamas
Meer informatie: http://www.caribbeanhotelandtourism.com/Marketplace.php

6-8 februari 2012: Trinidad & Tobago Energy Conference
Conferentie, workshops en beurs.
Locatie: Hyatt Regency Trinidad
Meer informative: www.ttenergyconference.org

9-10 februari: Sustainability Conference
CGA-evenement met onderwerpen zoals klimaatverandering, armoedebestrijding en 'groene economie'.
Hilton Barbados, Needhams Point, St. Michael
Meer informatie: cga-caribbean.org

24-26 april 2012: Caribbean Hotel and Tourism Investment Conference (CHTIC)
De 16e aflevering van de conferentie. CHTIC is het enige evenement in zijn soort in de regio, niet bedoeld voor profit organizations, en alle fondsen worden geherïnvesteerd in de regio en komen ten goede aan de Caribische toeristenindustrie. Er zijn mogelijkheden om te netwerken en een-op-een ontmoetingen met sleutelfiguren uit de hospitality-wereld te hebben.
Rond de 400 afgevaardigden, afkomstig uit 23 Caribische landen, de VS en Groot-Brittannië, nemen deel aan de jaarlijkse CHTIC.
Meer informatie: www.caribbeanhotelandtourism.com

De Business Agenda verschijnt wekelijks in de Ñapa. Informatie over zakelijke evenementen, zoals symposia, lezingen, trainingen en conferenties, zowel op Aruba, Bonaire als op Curaçao, is welkom op napa@amigoe.com.

Communicatie

'Sociale netwerken'

Niemand zit te wachten op negatieve berichten op Twitter, Facebook of YouTube over zijn onderneming of over producten die verkocht worden. Zoiets is bijzonder vervelend. De algemene mening is dat met de komst van sociale media dergelijke berichten zich als een lopend vuurtje verspreiden en dus zeer schadelijk kunnen zijn. Maar is dat waar?

Tekst: Bob Harms

Niet helemaal! Onderzoeken gedaan naar de effecten van 'slecht nieuws' (bad publicity) voor grote organisaties zoals British Petroleum (BP) en T-Mobile hebben uitgewezen dat ondanks alle ruis op sociale netwerken, deze 'bad publicity' amper effect had op hun respectievelijke bedrijfsresultaten.

Iedereen kan zich nog de rel rond het ongeluk met een boorplatform van BP enkele jaren terug herinneren. Dat ongeluk resulteerde in een geweldige milieuramp en ontzettend veel negatieve publiciteit. Heeft BP er minder benzine om verkocht? Het tijdschrift Fortune 500 (global) laat zien dat BP, zowel op de lijst van 2009, 2010 en 2011 de vierde plaats inneemt van grootste bedrijven ter wereld gemeten naar omzet. De omzet groeide, zoals bij alle 'oliebedrijven', van 246.130 miljoen dollar naar 354.674 miljoen dollar. Die groei had natuurlijk te maken met de stijging van de olieprijs. Maar toch. De oliegigant bleef rotsvast op haar vierde plek staan. Overigens heeft dit treurige incident wel grote gevolgen gehad voor de winst van het bedrijf. Die ging zwaar in de min. Maar dat heeft vooral te maken met de gigantische schadeclaims ten gevolge van deze milieuramp en niet door een terugvallende verkoop aan de hand van de negatieve puliciteit.

Naar aanleiding van de rel rond de campagne van Youp van 't Hek tegen T-mobile ging een studente van de Hogeschool voor Journalistiek in Utrecht, Sanne Stricker, voor haar scriptie de zaken eens goed uitpluizen. Iedereen riep dat de schade voor T-Mobile groot zou zijn en wel kon oplopen tot 300.000 euro. Zij was daar wat sceptisch over. Overigens bleek al dat T-Mobile vorig jaar nog aardig groeide en er flink wat nieuwe klanten bij kreeg!

Dit alles heeft te maken met de hype rond het gebruik van sociale netwerken. Kijk bijvoorbeeld naar uw eigen Twitter-account. Kijk eens naar uw timeline in Twitter. Hoeveel mensen volgen u? Hoeveel berichten vindt u in uw timeline? Hoe groot is de kans dat u alle berichten leest? Ik schat dat het antwoord op de laatste vraag is: niet zo groot. U ziet zo'n bericht gemakkelijk over het hoofd. Daar komt nog bij dat wanneer u zelf goede ervaringen met een merk of product hebt, u zich niet zo snel van de wijs laat brengen. Idem dito voor Facebook. De doorsnee abonnee spendeert ongeveer 1 uur per dag aan 'Facebooken'. Stel u hebt 300 vrienden, in dat uur zijn er waarschinlijk 20 tot 30 'online' en de gemiddelde abonnee leest alleen maar de laatste 15 minuten van wat door haar/zijn vrienden op Facebook wordt gepubliceerd.

Neemt niet weg dat voorkomen altijd nog beter is dan genezen. Volg dus wat er in sociale media over u wordt geschreven en reageer alert wanneer er 'brand uitbreekt'. Wanneer u iets verkeerds hebt gedaan is het een prima idee om dit snel te erkennen en uw excuus aan te bieden. Vertel vervolgens hoe u dit in de toekomst denkt te voorkomen.

Reacties: bobharms1@gmail.com

Bob Harms is communicatie-adviseur

Boeken

'Corporate Effectuation'

De steeds sneller veranderende wereld vraagt om strategische flexibiliteit en actie. De toekomst laat zich niet meer voorspellen, daarvoor is de wereld te complex en te zeer verbonden. De vraag is hoe u de uitdagingen het hoofd blijft bieden en steeds succesvol kunt blijven ondernemen. U moet uw eigen toekomst creëren... Maar hoe?

Dat kunnen we vanaf nu leren van ervaren ondernemers. Saras Sarasvathy onderzocht, onder toeziend oog van Nobelprijswinnaar Herbert Simon, hoe ondernemers te werk gaan. Ze ontdekte vijf succesprincipes die steeds weer terugkomen in succesvol ondernemerschap en haaks staan op hetgeen ons is geleerd: de principes van 'Effectuation':

- Het Bird in hand-principe
- Het Affordable loss-principe
- Het Crazy quilt-principe
- Het Lemonade-principe
- Het Pilot in the plane-principe

Met inhoudelijke bijdragen van onder anderen Philips, RWE, Essent, Indra, Rabobank, Business models Inc., KVD en het Academisch Ziekenhuis Maastricht worden in dit boek van Thomas Blekman de vijf principes in een corporate context uitgelegd.

Het boek 'Corporate Effectuation' biedt een geheel nieuwe kijk op effectief intern ondernemerschap waarmee u een 'sustaining high performance organization' kunt orkestreren. Het boek geeft heldere inzichten in nieuw toe te passen gereedschap voor corporate organisaties, zoals Business Modeling en Reframing.

Thomas Blekman is partner bij De Beukelaar Groep, Dean van Corsendonk College, doceert Corporate Effectuation and Strategy aan de Rotterdam School of Management, Erasmus University en is een energieke spreker. Hij staat met één been in de dagelijkse praktijk en met het andere been in de praktische wetenschap. Wetenschappelijke kennis heeft in zijn ogen alleen nut wanneer deze in de praktijk tot verbetering van impact leidt. Thomas Blekman inspireert, faciliteert en adviseert mooie bedrijven bij strategische vernieuwing en sprankelend (intern) ondernemerschap.

'Corporate Effectuation' is het eerste Nederlandse boek over deze nieuwe, succesvolle aanpak.

'Bedrijven die naast de causale benadering ook Effectuation kunnen toepassen zijn de winnaars van morgen.'
Dr. Fred van Ommen, Senior Vice President Innovation Excellence bij Philips

'Thomas geeft helder inzicht in een nieuw stuk gereedschap voor corporate organisaties. Dit in een tijd waar snelheid van uitvoering en besluitvorming nieuwe cruciale kernkwaliteiten worden.'
Patrick van der Pijl, producent van Business Model Generation (Alexander Osterwalder) en CEO Business Models Inc.

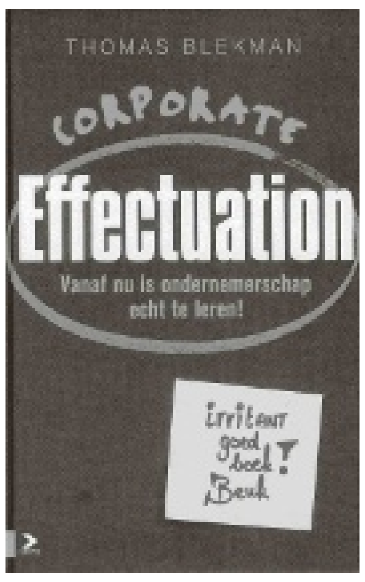

'Corporate ventures zijn net als pubers en grote bedrijven hebben grote moeite met het opvoeden ervan. Effectuation biedt een helpende hand in deze onstuimige levensfase.'
Drs. ir. Corina Kuiper EMFC RC, Senior Director, New Business Development / Venturing for Philips en Bell Mason Fellow.

Titel: Corporate Effectuation, Vanaf nu is ondernemerschap echt te leren!
Auteur: Thomas Blekman
Uitgever: Academic Service
EAN: 9789052618357

Voedsel

'Strijd tegen de honger'

Het plan van José Graziano da Silva om de honger wereldwijd uit te roeien is 'tamelijk eenvoudig', zegt hijzelf. De nieuwe baas van de VN-voedselorganisatie FAO wil meer politieke verbintenissen, meer middelen en absolute doelstellingen, zegt hij.

Agronoom en econoom José Graziano da Silva, de voormalige Braziliaanse minister van Voedselverstrekking, is vanaf januari de nieuwe directeur-generaal van de Voedsel- en Landbouworganisatie (FAO).

Tijdens de regering van president Luiz Inácio Lula da Silva (2003-2010) coördineerde hij het voedselprogramma Fome Zero ('Honger op nul'), dat 25 miljoen mensen uit de honger haalde. Die Braziliaanse ervaring leert hem dat hij ook de honger op wereldschaal kan aanpakken.

Uitzonderlijke return
"Mijn idee is tamelijk eenvoudig", zegt hij. "Je moet drie elementen combineren. Ten eerste, de politieke verbintenis van de armste landen om de honger uit te roeien. Ik ga beginnen met een consultatieronde bij landen met een aanhoudende crisis, arme landen die voedsel invoeren, vooral in Afrika en sommige in Azië: ik wil dat ze deze politieke verbintenis aangaan en ook de middelen aangeven. Want die landen hebben middelen."

"De ervaring van Brazilië leert dat deze middelen snel worden gerecupereerd. De investering in de strijd tegen de honger geeft een uitzonderlijke return. In Brazilië bedroeg die meteen bijna 25 procent in de vorm van belastingen en het scheppen van werkgelegenheid en inkomen via het consumptiecircuit. Met de FAO gaan we die landen helpen met het creëren van werkbare plannen en het vinden van middelen."

"Ten tweede, de nationale middelen mobiliseren, en daar niet alleen de FAO bij betrekken maar ook het Wereldvoedselprogramma (WFP) en het Internationaal Fonds voor Landbouwontwikkeling (IFAD). En ten derde moeten we verder gaan dan de millenniumdoelstellingen. Na de doelstelling om de honger tot de helft terug te brengen (tegen 2015) is het moeilijk om de politiek te mobiliseren. Er moeten absolute doelstellingen komen."

Grote en kleine landbouw
De strijd tegen de agro-industrie zoals die door grote sociale bewegingen als La Vía Campesina wordt gevoerd, vindt hij 'verlammend'. Er is geen tegenstelling tussen grote en kleine landbouw, zegt hij.
"Jammergenoeg hanteren sommige sectoren van de sociale beweging als La Vía Campesina het idee dat een beleid dat kleine landbouwers steunt, niet goed voor grote landbouwers kan zijn. Die stelling lijk is voor henzelf en in zekere zin verlammend werkt: ze zien een tegenstelling tussen de familielandbouw en de agro-industrie, alsof dat concurrenten zouden zijn."
"Agro-industrie is veeleer een marketingterm. Het concept ontstond in de Verenigde Staten in de jaren vijftig om in het Congres te lobbyen voor meer landbouwsubsidies. Het omvatte ook de toeleverings- en verwerkingsindustrie, de hele keten van de landbouw- en voedingsmiddelenindustrie."

"In die zin is het een eenheidsconcept. Vandaag is een groot deel van de familielandbouw betrokken in de voedselketen van de agro-industrie. Daar valt niet aan te ontsnappen. Daarom vind ik het voorstel om dit model te bestrijden verlammend. Het heeft veel meer zin voor kleine landbouwers om te strijden voor de ontwikkeling van lokale markten die verse, voedzame voedingsproducten produceren en die geen internationale markt hebben."

Biobrandstoffen
De expansie van de teelt van voedingsgewassen voor de productie van biobrandstoffen heeft een negatieve impact op de voedselprijzen en het milieu, zeggen critici. Graziano da Silva pleit voor een genuanceerd debat en herhaalt de woorden van Lula, toen die in 2008 de FAO toesprak: "Biobrandstoffen zijn zeer generiek, er zit van alles onder die paraplu. Het is zoals bij cholesterol: je moet de goede van de slechte scheiden."

"Een biobrandstof die de voedselprijs beïnvloedt, is maïs, omdat het een basisproduct is in veel voedselketens. FAO-studies tonen aan dat maïs een impact heeft omdat hij de prijzen van andere producten beïnvloedt, zelfs van soja, want die markten zijn met elkaar verbonden."

"Maar biobrandstoffen in het algemeen hebben geen impact op de prijzen. Het suikerriet in Brazilië heeft dat aangetoond. Ten eerste gaat het om een minimaal aandeel, men gebruikt nauwelijks 3 procent van de grond voor het ethanol. Ten tweede, het suikerrietcircuit in Brazilië concurreert niet met het landbouw- en voedingsbedrijf, maar het heeft zijn eigen kanalen."

Uitbreiden
"Niet iedereen heeft dezelfde hoeveelheid grond en water beschikbaar om biobrandstoffen te produceren. De FAO heeft dit bestudeerd voor de landen in Latijns-Amerika en daaruit blijkt dat vier landen de productie van biobrandstoffen kunnen uitbreiden zonder gevolgen voor de voedselzekerheid: Argentinië, Paraguay, Brazilië en Colombia."

Fiscale feiten

Deviezenprovisie tussen Aruba en Curaçao

Voor Arubanen die inkopen doen in Curaçao wordt dit vanaf 1 januari 2012 minimaal 1,3 procent duurder. Op 2 november jongstleden verscheen in de verschillende kranten in Aruba een bericht van de Centrale Bank van Aruba (CBA) dat een bepaalde vrijstelling van deviezenprovisie per 1 januari 2012 zal komen te vervallen. Wat betekent dit, waar komt de vrijstelling eigenlijk vandaan en wat is deviezenprovisie, zijn vragen die bij lezers van het bericht naar voren kwamen.

Tekst: Lennart Huijsen en David Harreman

De Landsverordening deviezenprovisie bevat regels waarin wordt bepaald dat over alle betalingen door ingezetenen aan het buitenland een commissie aan het Land Aruba is verschuldigd. Deze commissie bedraagt 1,3 procent over het bedrag dat aan het buitenland wordt betaald. Op Curaçao kent men een 1 procent licence fee die door de lokale banken wordt doorberekend aan hun cliënten voor betalingen van ingezetenen aan niet-ingezetenen. Dit artikel gaat over de Arubaanse deviezenprovisie. De Arubaanse heffing is ooit in het leven geroepen als een soort heffing ter dekking van de kosten van het toezicht op het betalingsverkeer, maar is gaandeweg gewijzigd in een heffing die ten goede komt aan de algemene middelen. De deviezenprovisie kent een aantal vrijstellingen die voornamelijk zien op instanties die vrijgesteld zijn van de deviezenprovisie, maar waaronder zich ook een vrijstelling bevindt waardoor kapitaalverkeer tussen de Nederlandse Antillen in Antilliaanse valuta is vrijgesteld van deviezenprovisie. Dit heeft tot gevolg dat als een ingezetene van Aruba in Curaçao een betaling doet in Antilliaanse guldens met een Arubaans bankpasje, deze hierover geen deviezenprovisie hoeft af te dragen. Over een dergelijke transactie in bijvoorbeeld Amerika, Nederland of Colombia is wel deviezenprovisie verschuldigd.

Na het uiteenvallen van de Nederlandse Antillen op 10 oktober 2010 is de vrijstelling gehandhaafd voor de rechtsopvolgers van de Nederlandse Antillen, de nieuw gevormde landen Curaçao en Sint Maarten. Met betrekking tot de overige eilanden (de BES-eilanden) is de vrijstelling afgeschaft met ingang van 1 januari 2011. Nu hebben de regeringen van de Landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten gezamenlijk besloten dat de vrijstelling voor kapitaalverkeer tussen de landen ook zal vervallen en wel per 1 januari 2012. Deze mededeling kwam als een donderslag bij heldere hemel en heeft geleid tot een hoop vragen over de intrekking van deze vrijstelling. Tijdens de rondetafelconferenties rond het verkrijgen van de status aparte door Aruba is uitgebreid gesproken over de wens om tussen de Nederlandse Antillen en Aruba een relatie te laten bestaan waarbinnen vrijheid van kapitaalverkeer en personenverkeer hoog in het vaandel zal staan. Met name het recht op vrij verkeer van personen is door de Hoge Raad in Nederland bevestigd in een zaak waarbij een persoon uit Curaçao een verblijfsvergunning wenste te krijgen in Aruba. Of de vrijheid van kapitaalverkeer ook door de Hoge Raad bevestigd zal kunnen worden is onduidelijk. Met name doordat in de Samenwerkingsregeling Nederlandse Antillen en Aruba is vastgelegd dat het kapitaalverkeer tussen de landen wordt aangemerkt als buitenlands kapitaalverkeer. Deze bepaling heeft de CBA er echter niet van weerhouden om vanaf 1990 wel een vrijstelling op kapitaalverkeer tussen de landen toe te staan en zodoende dit kapitaalverkeer te behandelen als binnenlands kapitaalverkeer. Er zou dus vertrouwen kunnen worden ontleend aan het jarenlange bestaan van de vrijstelling.

Uit het voorgaande blijkt dat de vraag of het mogelijk is dat de vrijstelling opeens kan worden ingetrokken, niet zomaar beantwoord kan worden. Het is dus vooralsnog zaak om na te gaan welke gevolgen het intrekken van de vrijstelling voor u persoonlijk en uw onderneming zal kunnen hebben. Uw adviseur zal u daarin kunnen bijstaan.

Lennart Huijsen

David Harreman

Lennart Huijsen en David Harreman zijn werkzaam bij Pricewaterhouse-Coopers Curaçao respectievelijk PricwaterhouseCoopers Aruba als belastingadviseur. In deze rubriek wordt over diverse fiscale onderwerpen geschreven.

Mens & Werk

Geluk en werk

Gelukkige mensen genieten meer van het leven en leven ook langer. Ze zijn ook gezonder, socialer, energieker, vriendelijker, hebben een groter zelfvertrouwen, kunnen zich sneller aanpassen aan situaties, zijn vindingrijker en stralen een prettige energie uit. Gevoelens van geluk vergroten ook de arbeidsproductiviteit, tevredenheid over werk, verlagen het ziekteverzuim en gelukkige mensen werken beter samen. Alle reden om eens te kijken hoe we ons 'gelukkig' kunnen voelen op de werkvloer.

Tekst: Judice Ledeboer

Geluk is maakbaar. Het is er niet zomaar. Gevoelens van geluk worden gecreëerd, soms bewust, soms onbewust. De een voelt zich 'gelukkig' als hij een nieuw kledingstuk koopt, de ander voelt zich gelukkig als hij met vrienden op het strand zit na een week hard werken. En zo heeft iedereen zijn eigen manier waarop hij zichzelf gelukkig maakt. Soms overkomt het gevoel van geluk iemand ineens. Door een mooie ondergaande zon of door het zien van een klein kind dat net leert lopen.

Geluk of gelukkig zijn kan worden omschreven als het tevreden zijn met de omstandigheden of gunstige loop van omstandigheden. Er kunnen dan positieve emoties als vreugde en blijdschap bij aanwezig zijn. Ongelukkig zijn bestaat uit een gevoel van ontevredenheid en dat gaat dikwijls samen met depressieve gevoelens, woede of verdriet. En hoe belangrijk is het voor een bedrijf om 'gelukkige' werknemers te hebben? Een succesvol bedrijf ontstaat niet alleen door de goede diensten die ze leveren of door een goed product of door goede medewerkers, maar een succesvol bedrijf is mede afhankelijk van het geluksgevoel van de medewerkers. Managers die leiding geven waarbij zij 'managen op geluk' zorgen ervoor dat het bedrijf succesvol wordt.

De grote veranderingen die er de laatste jaren bij bedrijven plaatsvinden zorgen er ook voor dat veel medewerkers zich minder gelukkig voelen op hun werk. Het is dus voor een bedrijf dat een veranderingsproces ingaat van groot belang om de mensen goed te begeleiden en om ze vooral goed te informeren over de veranderingen. Werknemers die met plezier werken zijn gemotiveerder en collega's vinden het ook vaak fijn om met die mensen te werken. Collega's die de hele dag zeuren, overal 'nee' op zeggen en dikwijls klagen, worden liever gemeden. Vaak hebben die niet eens in de gaten dat dat vermijdingsgedrag komt door hun eigen gedrag dat negativiteit uitstraalt.

Stress en burn out hebben te maken met gevoelens van ongelukkig zijn en kosten de bedrijven en overheid ieder jaar veel geld. Er is op de werkvloer dus nog veel te winnen om daar aandacht aan te geven. Om te beginnen is het goed om behalve functioneringsgesprekken ook af en toe één op één gesprekken te hebben met de werknemers over hun gevoelens van welzijn, of het thuis goed gaat en of er dingen spelen die van invloed zijn op het functioneren. Het komt namelijk veel te vaak voor dat mensen zich niet prettig voelen door omstandigheden die niet direct te maken hebben met hun werk. Ze ergeren zich dan aan collega's, het algemene beleid, de regels op de werkvloer, de manier van handelen van leidinggevende en/of collega's en dit heeft te maken met de 'grauwe' bril waar ze door kijken omdat ze zich niet prettig voelen, niet gelukkig zijn.

Het gevoel van geluk neemt toe als mensen meer verantwoordelijkheid krijgen. Als dat er niet is zien medewerkers zichzelf dikwijls als 'onbelangrijk' en voelen zich het loopjongetje van de manager. Managers die zelf altijd klagen en zeuren omdat ze het zo druk hebben of omdat ze niet weten waar ze aan toe zijn als er nieuw beleid is, dragen ook niet bij aan de gevoelens van geluk op de werkvloer. De werknemers worden dan meegezogen in die stroom van negativiteit. Negativiteit op een afdeling werkt als een virus, lijkt wel besmettelijk en je moet sterk in je schoenen staan om dat tegen te kunnen houden.

Elke manager is in staat om, met simpele middelen, een positieve werksfeer te creëren. Er zijn allerlei middelen die geen geld kosten, alleen wat tijd. Vooropstaan integriteit en vertrouwen. Het wantrouwen dat mensen naar elkaar hebben is een grote bron van het zich 'ongelukkig' voelen. Aandacht hebben voor en vertrouwen hebben in de werknemer en mensen de kans geven zich te ontwikkelen, dragen ook bij en nummer 1 op de lijst van het creëren van gevoelens van geluk staat het gevoel van rechtvaardigheid. Vooral op dat gebied valt er nog heel wat te verbeteren.

Over management

Organiseren, ondernemen, managen en leidinggeven

Management- en excellencemodellen

Het eerste managementmodel, het al in de oertijden toegepaste Command & Control, veranderde pas tijdens de industriële revolutie. In 1918 beschreef Henri Fayol, de grondlegger van de managementtheorie, in zijn boek Industrial and General Management als de vijf hoofdtaken van management: planning, organizing, commanding, coordinating en controlling. Fayol stelde terecht dat organisatiekunde een vak is dat geleerd kan en moet worden. Daarnaast beschreef hij veertien principes, algemene regels van management die bedrijven moesten toepassen. Dat was de eerste lijst van 14, een model dat later gevolgd zou worden door dr. Deming en Philip Crosby.

Tekst: Jan de Ruijter

Inmiddels wordt er enorm veel geschreven over management. Logisch want het houdt iedereen bezig en de industrialisatie bracht vergroting van de afzetmarkten en concurrentie met zich mee en de noodzaak voor steeds betere productieprocessen en verhoogde efficiëntie. Er ontstaan verschillende stromingen, ook wel scholen genoemd, die alle een iets andere nadruk leggen op wat naar hun mening het essentiële in management is. Elke school heeft een benadering met een bepaalde nadruk zoals op systemen, processen, individueel menselijk gedrag of groepsgedrag. Harold Koontz, professor in business management beschrijft in The Management Theory Jungle van 1960 en The Management Theory Jungle Revisited van 1980, hoe de zes scholen van 1960 uitgroeiden tot maar liefst elf scholen in 1980 en hoeveel verwarring dat veroorzaakte bij managers en leidinggevenden. Management als wetenschap stond nog in de kinderschoenen en mensen waren druk zoekend naar de beste manier van managen en leidinggeven om zo goed mogelijke resultaten te behalen. Het is de verdienste van Koontz geweest om door grondige analyses van elke benadering tot een meer praktische, duidelijke en eensgezinde managementtheorie te komen. Tot de elf scholen behoorden de systemenschool, die ervan uitgaat dat menselijk gedrag afhankelijk is van de (technische) systemen en processen waarmee mensen moeten werken en de 'human behavior'-school, die ervan uitgaat dat management zich moet richten op individueel gedrag van mensen, op groepsgedrag en organisatiegedrag. Ook de 'situational' of 'contingency'-school is een van de elf richtingen en houdt in dat goed management zich voortdurend aanpast aan variabele omstandigheden, de situatie. Zo ook de handelingsbenadering, de organisatie is een sociale gemeenschap en goede organisaties zijn organisaties waar een constructieve samenwerking bestaat tussen de leden van de organisatie. En verder nog de empirische school van de bekende Henry Mintzberg. Op basis van waarnemingen bij succesvolle en niet succesvolle bedrijven en managers kan geconcludeerd worden hoe effectief management uitgevoerd wordt. Mintzberg stelt vervolgens dat management zich veeleer bezighoudt met bepaalde rollen dan met de functies van planning, organizing, commanding, coordinating en controlling.
Die rollen zijn:
Interpersoonlijke ofwel sociale rollen namelijk als leidinggevende (figurehead/boegbeeld), als richtinggevende (manager) en als verbindingspersoon.
Informatierollen als waarnemer, informatieverschaffer en woordvoerder.
En beslissingsrollen als ondernemer, probleemoplosser, werkverdeler en onderhandelaar.
Het werk In Search of Excellence van Tom Peters behoort tot de empirische school.
Ook de besluitvormingsbenadering of -school is een van de elf. Deze stelt dat management besluitvorming is, en dat de belangrijkste taak van managers is beslissingen nemen.
De school van de operational approach probeert alle concepten, principes, technieken, theorie en praktijkervaring samen te bundelen tot een geheel. Volgens deze school berust management op wetenschappelijk vaststaande kennis en theorie van alle elementen van de verschillende benaderingen en scholen. Managementwetenschap en -theorie is opgebouwd uit een combinatie van algemene wetenschappen over menselijk gedrag (sociologie en psychologie), sociale systemen (politiek), technische systemen (industrial engineering) en management science (wiskunde).
Uiteindelijk komt Koontz, zelf een aanhanger van de operational approach, tot de volgende gemeenschappelijke opstelling van managementactiviteiten:

Planning, het vaststellen van a) doelen en b) hoe deze doelen te bereiken.
Organizing, de werk- en taakverdeling tussen personeelsleden.
Staffing, selecteren, ontwikkelen en evalueren van medewerkers.
Leading, motiveren en inspireren van medewerkers.
Controlling, zeker maken dat resultaten bereikt worden door het meten en bijsturen van alle activiteiten.

Het is zichtbaar dat Fayols model via de Behavioral School uitgroeide tot een managementmodel waarin meer aandacht gegeven werd aan de menselijke aspecten (staffing en leading vervangen commanding en coordinating) binnen de onderneming. Er komt de onmiddellijke kanttekening bij dat management zich daarnaast vooral bezighoudt met

- het oplossen van problemen;
- het maken van beslissingen;
- communicatie.

Kennis van het managementmodel van Koontz is nog steeds van waarde omdat het de basis is voor het latere algemeen erkende model waarbij de drie bovenstaande toevoegingen verder uitgebreid worden met networking en lifelong learning.

Het is vooral Koontz' missie geweest om bij te dragen aan de ontwikkeling van een managementtheorie, een managementwetenschap, die een bruikbare toepasssing heeft in de dagelijkse praktijk en uitvoering van management. In dat opzicht volgt hij de gedachte van dr. Deming, de grote pleiter voor de kennis van managementtheorie. Koontz maakt daarbij gebruik van het werk en de inzichten van al die verschillende scholen, omdat management veel verder gaat dan alleen maar de kennis van en nadruk op menselijk gedrag, systemen, rollen en besluitvorming. Hij combineert de kennis van sociologie, psychologie, wiskunde en industrial engineering onder de stelling dat de individuele scholen en wetenschappen zich alle onterecht beperken tot één thema. Voor Koontz is het vooral én-én, niet óf-óf. De klassieke leer van Henri Fayol en het daarop volgende human relations-denken zijn verder geëvolueerd in een sterk op sociologie gerichte (academische) organisatiekunde, die vooral in Noord-Amerika tot stand kwam en later naar Europa uitgedragen werd.

Peter Drucker, die we leerden kennen van het Management by Objectives, veranderde de functies van management in Planning, Organizing, Motivating, Measuring Performance en Developing People geheel gebaseerd op zijn MBO.

Door de invloeden van al die verschillende organisatiedeskundigen ontstaat het algemeen erkende managementmodel van Planning, Organizing, Staffing, Leading, Controlling en Motivating. Dit zijn dan de voornaamste aandachtspunten waar managers en leiders in een organisatie zich voornamelijk mee bezig moeten houden om tot goede resultaten te komen. Deze aandachtspunten worden dan ook de bouwstenen van management genoemd.

De volgende verandering komt onder de invloed van het invloedrijke en gezaghebbende bureau van Mc.Kinsey, dat een zeven-S model introduceerde in 1981. De S staat voor strategy, structure, staff, style, skill, systems en shared values. En na de introductie van weer een ander model door de Baldrige Foundation in 1987 was de verwarring compleet. Veel managers weten dan niet meer welk model te volgen en wie de ware apostel is in managementland.

(Wordt vervolgd)

Jan G. de Ruijter is bedrijfsconsultant op Aruba. Reacties: j.deruijter@yahoo.com

Toerisme

Antigua ‘shoppingparadise’

Er is een bekende uitspraak die luidt: ‘Als je op één Caribisch eiland bent geweest, dan heb je ze allemaal gezien’. Niets daarvan! Elk eiland voelt anders, heeft een andere flora en fauna, een anders gekleurde zee en anders aanvoelende stranden. Elk eiland eet anders. Neem nou Antigua: ook weer héél anders! Of toch niet..? Een blik op dit bovenwindse eiland.

Tekst en foto’s: Marius Bremmer

Wat wel hetzelfde is: Amerikanen en cruiseschepen. Antigua heeft een goede haven, de aanlegsteiger ligt eigenlijk midden in de stad. De Amerikaan die van het cruiseschip afkomt staat meteen voor een filiaal van Diamonds International. Daarnaast wachten venters van stoere jeepsafari’s hen op.
Maar er is méér: luxe restaurants, perfecte stranden, afgelegen baaien, casino’s, discotheken, grand cafés, kerken en kerkjes, haute couture shopping en een écht Caribische bevolking: bijna 70.000 man sterk. Er is armoede en werkloosheid, criminaliteit.

Kom je aan met het vliegtuig: ‘V.C. Bird International Airport’, vernoemd naar een zeer gerespecteerde voormalige premier, ligt er rustig bij. Liat vliegt vanuit hier door de hele regio: ‘Leaves Island Any Time’. Air Canada staat er, British Airways vliegt net weg, American Airlines komt zo.

Onze taxichauffeur heeft een slecht humeur, hij scheurt, hij negeert ons, hij praat in zichzelf.
Overal zie ik ruïnes: van forten, van suikermolens. Ik zie echte Britse gebouwen in Gregoriaanse bouwstijl, zelfs uit de achttiende eeuw. In de hoofdstad St. John’s: een mooie oude kerk met rondom monumentale grafzerken in het gazon. Neem nu Nelson Dockyard. Dat is de laatste Gregoriaanse haven in de wereld die nog in originele staat is, maar intussen ook omgetoverd tot een jachthaven en toeristisch centrum. Ook op Shirley’s Heights, favoriet op zondagmiddag en zondagavond, tref je deze historische sfeer. Wat een geweldig uitzicht heb je er op English Harbour!

Op Antigua kun je volop beachen, want Antigua heeft 365 witte stranden, voor elke dag van het jaar één. Het strand van Fort James ligt dicht bij St. John’s en is populair bij de locals. Bij Hawksbill is nota bene een nudistenstrand. De zuidwestkust heeft minder hotels en resorts, het is er iets rustiger, zoals bij Fryes Bay, Darkwood Beach en de stranden rond Johnsons Point. De Jamaicaanse keten Sandals is nadrukkelijk aanwezig op Dickinson Bay: een romantische locatie voor een couples only resort.

Op Antigua kun je ook lekker decadent doen. In juli en augustus is op Heritage - en Redcliffe Quay (spreek uit ‘kie’) een geweldige uitverkoop. In deze twee winkelwijken zijn tientallen winkels met de bekende wereldmerken voor toeristen. Zo stap je binnen bij United Colors of Benetton of bij Footnotes, bij zaken vol leren tassen en schoenen van het Colombiaanse topmerk Sebastian.
Er is Levi’s, Calvin Klein en Tommy Hilfiger. En Lipstick, dé plek voor alle parfums en verzorgingsproducten. FashionDock is Italië: Versace, Armani, Gucci, maar ook Yves Saint Laurent, fashion van Gentryportofino en veel meer moois.

Wat ik daar kocht? Een lekker koud lokaal Wadadli biertje uit een koelbox, van een oude vrouw...

MKB

Duurzaam afvalbeheer

Duurzaamheid is een begrip dat vele interpretaties kent. Vroeger had het vooral betrekking op het milieu. Tegenwoordig wordt duurzaamheid meer als een integrale aanpak gezien, die zowel sociale, ecologische als economische voordelen biedt.

Tekst: Bertine Vermeer

Ondanks de integrale denkwijze wordt duurzaamheid toch nog steeds vaak geassocieerd met op zichzelf staande objecten, zoals windmolens, zonnepanelen, LED-lampen en elektrische auto’s. Op zich niet verkeerd om hiermee het ‘groen’ denken visueel te maken en een hipper jasje te geven, maar minder ‘sexy’ onderwerpen zoals afvalbeheer krijgen hierdoor relatief weinig aandacht, terwijl daar juist wel enorme kansen voor duurzame innovatie liggen.

In Nederland, waar de crisis momenteel hoogtij viert, speelt recycling slim in op het door deze crisis veranderende consumentengedrag. Behalve het statiegeld dat men kan ontvangen voor het terugbrengen van lege flessen zijn er in Nederland tegenwoordig ook verzamelpunten waar men willekeurige verpakkingsmaterialen kan inleveren in ruil voor geld. Afval is hierdoor geen afval meer.

Natuurlijk heeft dit systeem zo zijn voordelen. Recycling zorgt ervoor dat er minder grondstoffen gedolven hoeven te worden, maar er kunnen ook vraagtekens bij dergelijke recycle-acties worden gezet.

Als je kijkt naar statiegeld, dan was dit nooit echt een beloning, maar meer een soort borg die je extra betaalde en je bij het terugbrengen retour kreeg. Met het nieuwe retoursysteem worden consumenten voor het aanleveren van afval beloond en consumenten die kiezen voor producten met veel verpakkingsmateriaal worden nu feitelijk bevoordeeld ten opzichte van consumenten die bewust kiezen voor weinig verpakkingsmateriaal. Dus wellicht zijn de verzamelpunten effectief voor het scheiden van afval, maar niet bevorderlijk voor het ‘consuminderen’.

Momenteel wordt op Curaçao veel afval gescheiden en geëxporteerd naar landen waar het gerecycled wordt. Dit is een goede ontwikkeling, maar brengt wel transport- en energiekosten met zich mee. Gezien de kleinschaligheid van Curaçao is het misschien ook iets te hoog gegrepen om lokaal alles te recyclen, maar het feit dat het allemaal zomaar ‘verdwijnt’, zonder dat de consument er iets van merkt is misschien toch niet goed voor de duurzame bewustwording van de bewoners van Curaçao.

Onlangs heeft Innovatiecentrum Curaçao deelgenomen aan de duurzaamheidsconferentie Global Energy Now, in Leeuwarden. Een evenement waar op internationaal niveau kennis en inspiratie werd uitgewisseld op het gebied van duurzaamheid. Tijdens een bezoek aan een afvalverbrandingsoven kregen we een presentatie te zien van de manier waarop niet-recyclebare afvalrestanten werden verbrand met een filtersysteem waardoor giftige uitstoot werd geminimaliseerd. Daarnaast werd de vrijgekomen warmte gebruikt voor stoom die vervolgens naar een nabijgelegen zoutfabriek werd geleid voor de productie van zout. De presentatie en bijbehorende rondleiding waren indrukwekkend. Het leek de oplossing voor het energie- en afvalprobleem. Totdat ik kennis maakte met de term ‘afvaltekort’. Dit soort afvalverbranding blijkt zo’n lucratieve business te zijn, dat er inmiddels overal in Nederland afvalovens zijn ingericht. Door deze overcapaciteit dreigt er een afvaltekort te ontstaan dat tot gevolg kan hebben dat ook waardevolle herbruikbare grondstoffen worden verbrand.

De wellicht meest effectieve benadering van afvalbeheer is om preventief afvalvermindering te stimuleren, maar hierbij moet de integrale benadering ook niet worden vergeten.

In 2008 is er op Curaçao een poging gedaan om afval te verminderen. Het ging toen om de tasjes bij de supermarkt, die mochten niet langer gratis worden meegegeven. Dit leek een duurzaam succes op te leveren. Er kwamen papieren zakken en stevige tassen voor in de plaats, maar ik vraag me af of hierna de verkoop van afvalzakken niet drastisch is toegenomen, want de tasjes werden daar voorheen dankbaar voor gebruikt.

Kortom, er bestaat niet één ideale oplossing voor duurzaam afvalbeheer. Alles heeft zo zijn voor- en nadelen. Maar wat in alle gevallen belangrijk is, is een integrale aanpak en een goede analyse van welke impact het heeft op het consumentengedrag en eventuele (financiële) belangen voor de afvalsector zelf.

Wilt u meer weten over deze column, over onze service en diensten, of een afspraak maken voor een kennismakingsgesprek? Dan kunt u contact opnemen met het InnovatieCentrum Curaçao, via bvermeer@icc.an of (+599 9) 737-1360.

InnovatieCentrum Curaçao

Het InnovatieCentrum Curaçao (ICC) is in 1991 opgericht, met als doel om het Midden- en Kleinbedrijf op Curaçao te stimuleren om hun concurrentiekracht te vergroten en om kennis op het gebied van innovatie te delen. Deze week schrijft Bertine Vermeer de column namens ICC. Vermeer is innovatie-adviseur bij ICC, gespecialiseerd in productontwikkeling.

InnovatieCentrum Curaçao

‘Goede vaart’ voor Mermaid

Dit weekend wordt de nieuwe Mermaid van Mermaid Boat Trips, een van de bedrijven die naar Klein Curaçao varen, in de vaart genomen. Ruim twee jaar werkten eigenaar Cor Mons, Aalt Waterweg, kapitein Gerben Heijkamp, schilder Robert van der Baan, John van Staa, Elison Wanga en vele anderen aan de verbouwing van het schip. Dankzij het enthousiasme en de - volgens Mons - fantastische samenwerking onderging de nieuwe Mermaid een totale metamorfose. De gehele binnenkant van het schip werd gesloopt en is weer opgebouwd tot een echt toeristenschip, waarmee drie maal in de week naar het pittoreske eilandje Klein Curaçao kan worden gevaren. “Er is plaats voor 150 passagiers, er is meer comfort, minder kans op zeeziekte en de overtocht naar Klein Curaçao duurt minder lang”, aldus de trotse eigenaar.

Tekst: Judice Ledeboer Foto’s: Ken Wong

Cor Mons en zijn vrouw Veronica zagen enige jaren geleden hun droom al in vervulling gaan door Nederland in te ruilen voor Curaçao en ze kochten spontaan hun eerste boot waarmee ze tochten organiseerden in de Curaçaose wateren. Thans bieden ze alleen nog de mogelijkheid om naar Klein Curaçao te varen waar ze ook een ‘klein dorp’ hebben gebouwd om hun passagiers van alle gemakken te voorzien. Het dorpje bestaat uit een hoofdgebouwtje met toiletten en douche en een aantal tropische parasols. Er staan ook ligstoelen voor de zonaanbidders onder de passagiers. Na een zeetocht, vroeg in de ochtenduren in verband met de stroming, kunnen de passagiers een hele dag genieten op het onbewoonde eiland, het sneeuwwitte strand, en de pracht van het onderwaterleven rond het eiland onder het genot van een hapje en een drankje.

Klein

Klein Curaçao ligt op ongeveer 10 kilometer afstand ten zuidoosten van Curaçao en is drie vierkante kilometer groot. Het eiland is kaal en fungeert als vogelbroedplaats. Klein Curaçao was in het verleden niet zo kaal. Het was ooit met veel gras begroeid en werd onder meer gebruikt om paarden te laten grazen. Uit die tijd stamt de vuurtoren van het eiland. Door fosfaatwinning werd het eiland afgegraven, waardoor het veel van zijn vegetatie verloor. Op het strand ligt een oud scheepswrak dat er jaren geleden gestrand is. Momenteel heeft het eiland geen permanente bewoners meer, maar in het nabije verleden was dat wel het geval.

Opvallend is dat de lokale bevolking doorgaans niet veel belangstelling heeft voor het eiland, behalve de vissers die in de wateren van het eiland vissen. De meeste bezoekers zijn toeristen, maar in september kreeg het eilandje plotseling aandacht van de Raad van Ministers. Er waren geluiden dat er onregelmatigheden plaatsvonden op het eilandje. Men had het over de bezetting van terreinen en illegale bouw en vervuiling van het eiland. Op verzoek van minister Charles Cooper stemde de Raad van Ministers in om een commissie te installeren die als taak heeft om een masterplan voor Klein Curaçao te ontwikkelen, gezien het historisch belang van het eiland en het welzijn van de natuur. Een belangrijke factor is ook de vuurtoren die op het eiland staat om schepen op zee te leiden. De vuurtoren is op dit moment erg vervallen.

Commissie

Om de situatie eens in levenden lijve te aanschouwen bezochten de ministers Jacinta Constancia (Gezondheid), minister Nasser el Hakim (Economische Ontwikkeling) en minister Charles Cooper (Ruimtelijke Ontwikkeling) het eiland afgelopen juli. Een van de ministers was zelfs nog nooit op het eiland geweest. Taak van de commissie was om binnen drie maanden met een masterplan te komen, waarin een visie staat met beleid en onderhoudsplan voor Klein Curaçao. De commissie zou bestaan uit een lid van de beleidsorganisatie van het ministerie van minister Cooper (voorzitter), vertegenwoordigers van Domeinbeheer, Ruimtelijke Ordening en Planning, Maritieme Autoriteit Curaçao, ministerie van Economische Ontwikkeling, CTB, ministerie van Gezondheid, Natuur en Milieu, en een vertegenwoordiger van de vissers van Klein Curaçao.

Mons snapt echter niets van alle ophef over Klein Curaçao. “Ik breng er al tien jaar toeristen naartoe en er zijn nooit problemen. Ik huur het stukje grond van de Mijnmaatschappij en daar staan die parasolletjes nu. Er is mij nooit iets gevraagd en ik heb ook nog nooit een rapport van die commissie gezien.”

Belangrijker vindt hij zijn nieuwe schip waar de afgelopen week de laatste hand aan wordt gelegd. Afgelopen weekend was er een proefvaart naar Klein Curaçao en is iedereen verheugd over het schip en de werking ervan. Aalt Waterweg, die projectleider is van de verbouwing, vertelt met veel enthousiasme over de koop van het schip, het overvaren van Amerika naar Curaçao en de verbouwing van een privé- naar een commercieel varend schip. “Tijdens de overtocht begaf een van de motoren het. En toen zei ik: er gaan twee nieuwe motoren in.” Aldus geschiedde. In de ruime machinekamer, waar ooit een keuken en diverse hutten waren, staan twee nieuwe motoren van ieder 400 pk, aangeleverd en geïnstalleerd door MRC (Motor Revisie Curaçao). “Bijna alles hebben we op Curaçao kunnen kopen”, vult Mons aan. “Dat moet echt gezegd worden.”

Samenwerking

Bij zo’n verbouwing komt meer kijken dan men denkt en dankzij de goede samenwerking tussen drie partijen, scheepvaartbouwkundige Ed Versteeg, de scheepvaartinspectie en Mons zelf met zijn medewerkers is het schip nu perfect voor het doel waarvoor het wordt ingezet namelijk het vervoer van passagiers over de soms wat onstuimige golfen van de zee tussen Curaçao en Klein Curaçao.

Mons: “De theorie van een verbouwing van een schip zoals dat in de boekjes staat, komt niet altijd overeen met de praktijk. Vanuit de ervaringen die wij de laatste tien jaar hebben, wilden we bepaalde dingen absoluut verwerken in het schip. Ik kan dan ook zeggen ‘samen zijn we sterk’. Er heeft veel overleg plaatsgevonden tussen die drie partijen.”

Bijna alle materialen zijn van aluminium. Zo ook de banken voor de passagiers. “Allemaal hier gemaakt”, zegt projectleider Waterweg nog een keer. Volgens de bouwers vergt aluminium minder onderhoud en is het ook lichter. Opvallend is het ‘design’ van het schip zoals het nu is. Scheepvaartbouwkundige Versteeg is daar verantwoordelijk voor. De schuine luchtkokers aan weerszijden van het schip waren het uitgangspunt en de schuine details zijn overal terug te zien, ook bij de ramen aan de voorkant bij de stuurhut. Aan boord zijn de randen van wanden en uitsteeksels opzettelijk ‘rond’ gemaakt om geen gevaar te zijn voor de passagiers.

Speciale aandacht is er geweest voor de manier van schoonmaken van het schip. Waterweg, van wie wordt gezegd dat hij ‘twee rechterhanden’ heeft en ‘gezond verstand’ - vullen zijn maten lachend aan - laat zien dat er overal aan gedacht is met het oog op veiligheid, overzichtelijkheid en comfort. Ook voor de medewerkers heeft dat voordelen opgeleverd, want na een dag heen en weer naar Klein Curaçao moet er altijd grondig schoongemaakt worden en door alles met een spuit in een keer schoon te spuiten en het water in diverse afvoerputten kan worden afgevoerd zijn ze nog maar een uurtje bezig met schoonmaken. Een speciaal compliment is er voor Thijs Beemsterboer, eigenaar van hotel Scharloo. Hij zorgde voor alle betimmering aan boord.

Af

De ‘bouwers’ van de nieuwe Mermaid zijn blij dat het schip af is, maar aan de andere kant vinden ze het ook jammer. Ze treffen elkaar echter een paar keer per week op de Mermaid waar ze als vaste bemanningsleden aanwezig zijn. En dat het echte Klein Curaçao-liefhebbers zijn bleek wel toen bemanningslid Robert van der Baan onlangs zijn ja-woord aan gaf aan zijn Janine Schuitmaker op het kleine eiland. Voor hem is geen mooiere plek te bedenken. Vrienden, familie en de ambtenaar van de Burgerlijke Stand gingen met de Mermaid naar het eiland. “Het was super, super, super, super”, aldus Van der Baan. Op de wekelijkse tochten naar Klein Curaçao zorgt John van Staa die lachend ‘de keukenprinses’ wordt genoemd voor het eten en drinken aan boord, kapitein Gerben Heijkamp staat er aan het roer, of in de bovenstuurhut, of beneden, afhankelijk van het weer en de anderen zullen er zijn voor alle hand- en spandiensten die er op het schip te doen zijn. Waterweg zal de komende tijd nog aanwezig zijn om kleine problemen op te lossen, àls die er komen, want er is op voorhand ‘overal’ aan gedacht.

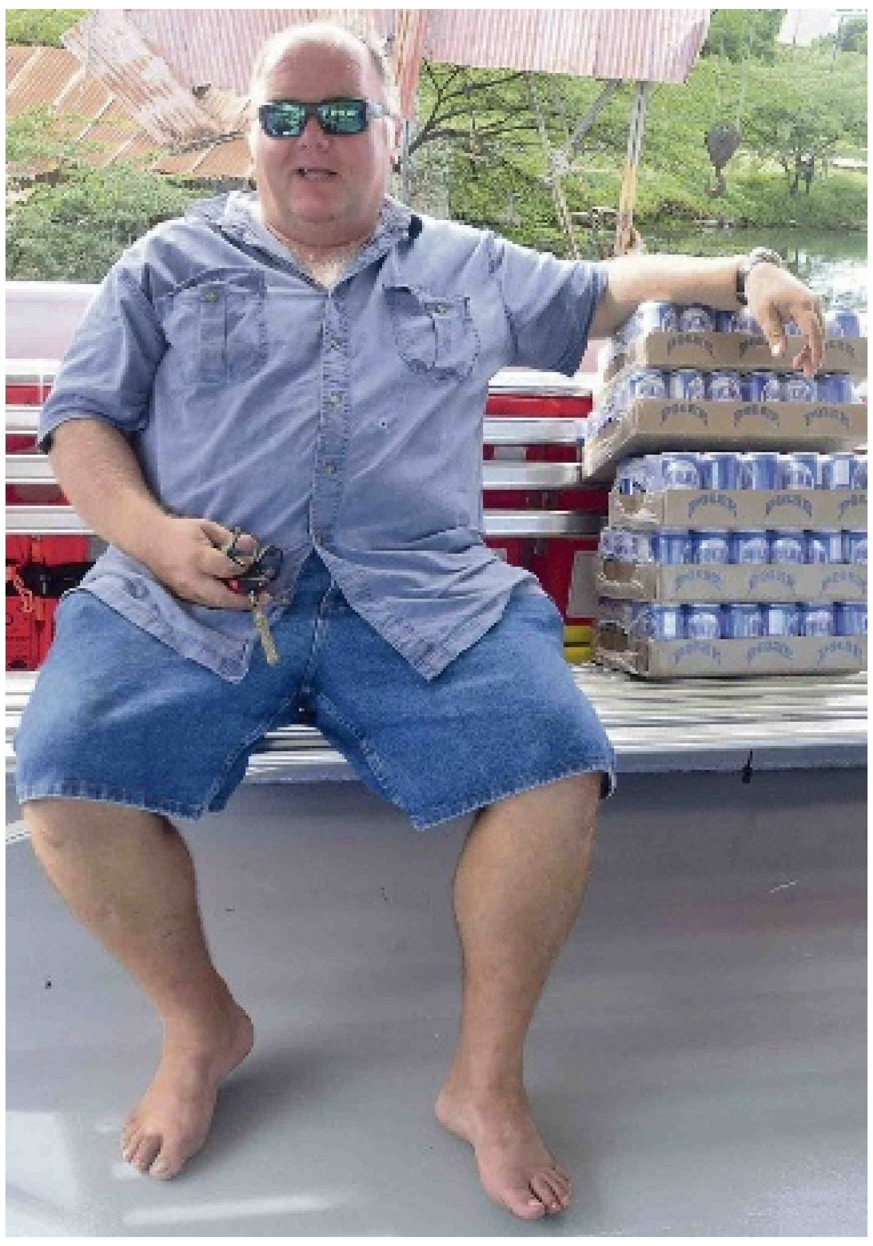

Mermaid-eigenaar en levensgenieter Cor Mons.

Open dag

Op zaterdag 10 december is het nieuwe schip voor iedereen toegankelijk op een ‘open dag’ van 14.00 tot 18.00 uur. De nieuwe Mermaid ligt in de vissershaven van Caracasbaai.

En in scheepvaartkringen zegt men bij het in de vaart brengen van een nieuw schip: ‘Wij wensen u een goede vaart’.

Projectleider Aalt Waterweg.

Waterweg op het achterdek.